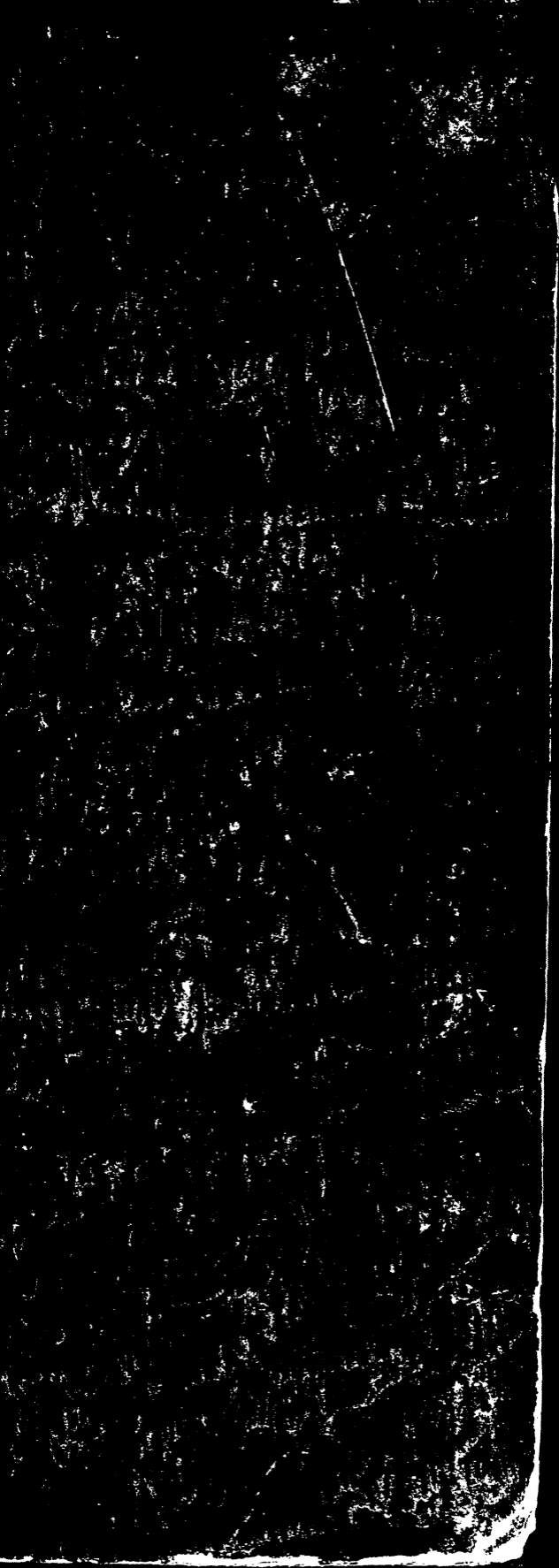

BR

65

A85Z51P8

1857

Class

Book

University of Chicago Library

BERLIN COLLECTION

GIVEN BY

MARTIN A. RYERSON

H. H. KOHLSAAT

BYRON L. SMITH

CHAS. L. HUTCHINSON

C. R. CRANE

H. A. RUST

CYRUS H. McCORMICK

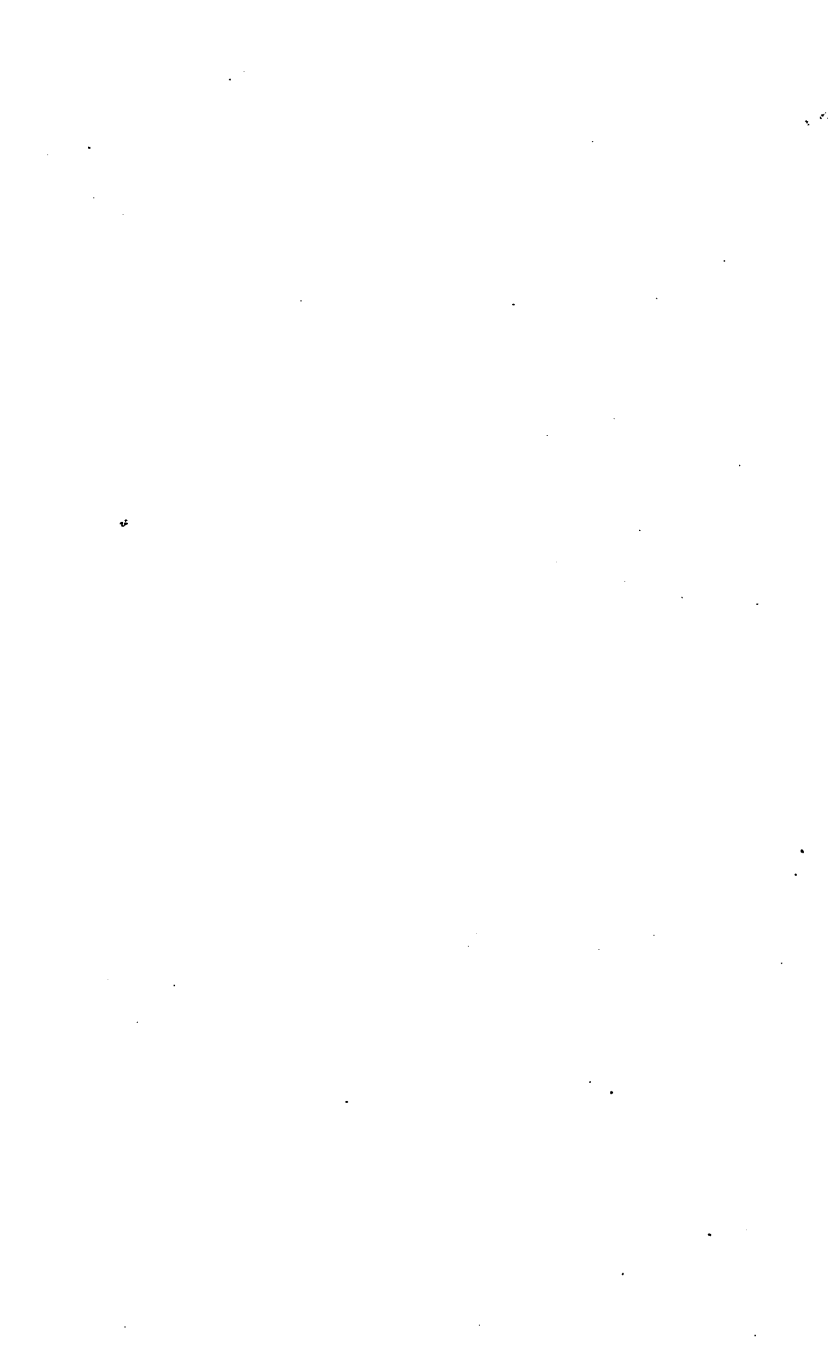
A. A. SPRAGUE

C. J. SINGER

Mezger's Kardinale d. A. 1. Ausgabe
bei Bandini vol. 2. p. 68.

Ab. Kumpfmüller, d. B. d. A.
Sinnata. Würzburg 1865. Reye
Purlet in Comm. Vl. 177 Sig.

M. v. d. L. v. d. L. v. d. L.
Nr. 31. v. 1875. 1886.

ATHANASII ALEXANDRINI

Athanasius, Saint

"

/PRAECEPTA AD ANTIOCHUM./

AD CODICES DUOS RECENSUIT

GUILIELMUS DINDORFIUS.

LIPSIAE,

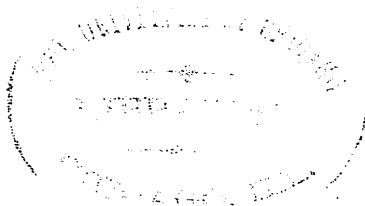
T. O. WEIGEL.

MDCCLVII.

BR65

. A85Z51P8

1857

PRAEFATIO.

Inter libros Athanasio Alexandrino suppositos opuscula quaedam feruntur Antiocho duci inscripta, quorum unum, quod *Λιδασκαλιῶν* nomen gerit, prae ceteris memorabile est propter ampla ex Hermae quamvis non nominati Pastore excerpta, *ἐντολὰς* duodecim tantum non integras, adjunctis nonnullis ex *παραβολαῖς*, complexa. Hunc libellum primus edidit Bernardus Montefalconius in Athanasii operum editione Parisina a. 1698. vol. 2. p. 252—264. ex uno codice bibliothecae regiae, de quo ne verbum quidem prodidit nisi quod Colbertinum esse dixit, numero tum temporis notatum 4249. Itaque operae pretium facturum esse mihi videbar si et codicem illum accuratius examinarem, docti amici, Ioannis Hunzikeri, opera usus, et circumspicerem si quid aliunde praesidii parari posset ad corrigenda exemplaris prioris vitia, ut certiore quam adhuc fide de scriptoris hujus cum Herma vel consensu vel dissensu constaret, nec qui his excerptis ad Hermae codicis Lipsiensis corruptelas emendandas uterentur aut librariorum aut Montefalconii erroribus fallerentur.

Codex igitur Parisiensis (B.), nunc numero notatus 635., chartaceus est seculi quarti decimi, forma quadrata minore, foliis 268., opuscula continens theologica viginti et unum, quorum undevigesimum hic Pseudo-Athanasii liber est, foliis constans duodeviginti, non numeratis tribus, quae

ex alio opusculo interjecta sunt, numerato vero eo quod verba — *κοντα πρόβατα πολλά λίαν* usque ad *ταλαικωροῦντ μὴν ἐπ' αὐτοῖς* (p. 33, 7. — 34, 18.) complectitur, alienum in locum trajecto. Codex ab librario scriptus est imperitissimo, qui saepissime non solum in accentibus ponendis erravit, sed etiam literas pronuntiatione similes, *ει η ι οι υ, ο* et *ω, β* et *υ*, confudit, etiam in vocabulis quotidiano usu tritis, cuiusmodi est quod *ἐλποίς* adeo pro *ἐλπίς* scripsit et *ἐποιικείας* pro *ἐπιικείας* et *πορεβόμενοι* pro *πορευόμενοι*. Foliorum codicis margo inferior male habita est, scriptura vel tinearum morsu absumta vel aliis casibus modo obscurata modo prorsus deleta. Quas lacunas omnes, quarum Montefalconius, Hermiae interpretatione vetere Latina adjutus, alias recte, alias secus explevit, ego vel in textu vel in annotationibus tot fere punctis notavi quot literae periisse viderentur, etsi earum numerus non ubique certus est, quum nec singulae quaeque literae tantundem ubique spatii occupent nec scribendi compendia eadem ubique adhibeantur, ne quid de librarii quae supra memorabam peccatis dicam, quae numerum literarum modo augment modo minuunt.

Ab codice Parisino mirum quantum discrepat Guelferbytanus Gudianus numero notatus 51. (A.), cuius usum liberalissime mihi concessit Bethmannus, bibliothecae ducalis praefectus eruditissimus. Est hic codex membranaceus seculi decimi, forma quadrata minore, foliis undesexaginta bipertitis, versuum vel 27. vel 24., quorum octo prima *Διδασκαλιῶν* partem priorem usque ad *ἐντολήν* undecimam, reliqua Quaestiones ad Antiochum (vol. 2. p. 268 — 306. ed. Montef.) continent. Folio octavo librarius quattuor subscripsit pessimos senarios iambicos, quos non ipse fecit, sed ab antiquiore librario corruptos accepit,

ἀπλῶς πως πεφύκασι Ἀθανασίου
αὐται αἱ ἐντολαὶ μὴ κεκτημέναι γοῖφος.
βλέπουσι μικρὰ, ἡδονῆς πεπλησμέναι.
οὕτω γὰρ φίλον τῶν μοναζόντων λόγος,

qui ne ab hujusmodi quidem poeta sic scribi potuerunt, neglecto in versu secundo duodecim syllabarum numero, qui facile restitui potest, correctis etiam vitiis reliquis, etsi Graecitate non optima,

ἀπλαῖ τινες πεφύκασ' Ἀθανασίου
αἰδ' ἐντολαί, μηδὲν γοῖφος κεκτημένοι,
βλέπ', οὐχὶ μικρᾶς ἡδονῆς πεπλησμένοι.
οὕτω φίλων γὰρ τῶν μοναζόντων λόγος.

Quod ἡδονῆς πεπλησμέναις dicit comparandum cum verbis Hermae p. 49, 28. αἱ ἐντολαὶ αὐται μεγάλαι καὶ καλαὶ καὶ ἐνδοξοὶ εἰσι καὶ δυναταὶ εὐφραῖναι καρδίαν ἀνθρώπου τοῦ δυναμένου τηρεῖν αὐτάς. et Athanasii p. 38, 30. οὐδὲν τῶν ἐντολῶν τούτων οὔτε γλυκύτερον οὔτε ἡμερώτερον. Placuerunt hi versus librario alicui aliquanto recentiori, qui eos repetivit in summa margine folii noni, a quo Quaestiones ad Antiochum incipiunt, viridi liquore scriptos, literis partim nunc vel resectis vel evanidis. *Λιδασκαλιῶν* folia octo ab librario longe quam codicis Parisini scriba fuit peritior scripta, levioribus correctis ejus erroribus integra describenda curavi p. 3—12., quum editionem contineant libelli in compendii formam reductam ab epitomatore, qui exemplari non solum multo antiquiore, sed etiam emendatiore usus est quam librarius codicis Parisini, cujus ad vitia corrigenda saepe utilis est Guelferbytanus, qui passim cum Hermae codice Lipsiensi consentit ubi Parisinus dissentit. De his locis in annotationibus dixi, in quibus etiam uno alteroque exemplo ostendi qui horum Athanasii excerptorum usus sit ad codicis Hermae vel vitia corrigenda vel lacunas explendas. Nam etsi

Athanasius plura paullo aliter quam apud Hermam leguntur conformavit, ut suo accommodaret consilio, tamen in universum satis accurate ipsa Hermae verba servavit qualia vel in codice Lipsiensi etiamnum leguntur vel in libris antiquioribus lecta fuisse veterum Hermae interpretationum Latinarum duarum comparatio docet.

Subjeci his brevem Montefalconii Praefationem de opusculis Antiocho inscriptis, quorum duo priora, *Διδασκαλία* et commentatio de poenis inferni, perraro videntur esse descripta. Tanto frequentiora Quaestionum ad Antiochum sunt exemplaria manuscripta, partim enumerata ab Harlesio in Fabricii Bibl. Graeca vol. 8. p. 198—200. et H. O. Coxio in Catalogis codicum Oxoniensium locis pluribus, inter quae tamen nullum videtur antiquius esse Guelferbytano, quod codicis foliis 9—59. continetur, amisso folio uno, in quo extrema Quaestionum illarum verba inde a *προεῖπεν γὰρ* (p. 306 B.) usque ad finem perscripta fuerunt. Non pauca in hoc codice rectius scripta sunt quam in libris Parisinis et Palatino Montefalconii, quod amplioribus speciminibus ex initio et fine libri sumtis ostendere placuit in Appendice p. 63 sqq. omissis quae de *νῦ ἐφελκυστικῶ* etiam ante consonantes frequentius addito quam omisso similibusque minutiis dici potuissent, si operae pretium visum esset. Interpolatorum additamenta, quibus liber multum lectitatus in codicibus recentioribus auctus est, de quo dixi p. 64., absunt ab codice Guelferbytano aliisque, ut videtur, melioris notae codicibus. Apparet igitur quam imprudenter Oudinus in Commentario de scriptoribus ecclesiasticis vol. 1. p. 355. aliique egerint quum istiusmodi additamenta inter argumenta *νοθείας* harum Quaestionum referrent. De quo quum Montefalconius in Praefatione (infra p. XV.) recte judicaverit, mirum est eum non solum plura hujusmodi intacta reliquisse in editione sua, sed au-

xisse adeo: quod fecit p. 280 C. illato codicis Parisini unius additamento. Gravius idem ut in aliis Patrum libris ab se editis ita in hac quoque Quaestionum collectione eo peccavit quod codicum suorum scripturas plurimas notatu dignas praetermisit, servatis textus vulgati vitiis. Sic ad Quaestionem 136. p. 300 C., quam satis docte tractavit auctor, *Τῷ* (τοὺς τῷ Montef.) *εὐαγγελίῳ μὴ πιστεύον- τας Ἑλληνας καὶ τὰς θείας πάσας γραφὰς εὐτελιζοντας πῶς αὐτοὺς πείσαι ὀφείλομεν ὅτι ἔστι θεὸς ἄκτιστος, ποιητὴς οὐρανοῦ καὶ γῆς, εἷς καὶ μόνος, καὶ οὐ πολλοὶ θεοὶ, ὡς αὐτοὶ πλανώμενοι νομιζουσιν;* respondetur

apud Montef.

in cod. Guelf.

Τῶν τὰς θείας γραφὰς μὴ δεχομένων, ἐξ αὐτῆς λοιπὸν τῆς τῶν πραγμά- των φύσεως περὶ θεολο- 5 γίας πείσαι ὀφείλομεν. ὀ- ρῶμεν γάρ τινας οὐσίας ἐν τῇ κτίσει, οὐ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν μετ' ἀλ- λήλων ὑπαρχούσας. οἷόν 10 τι λέγω. φύσει ἢ τῶν ὑδάτων οὐσία ῥευστικὴ καὶ καταφερῆς ὑπάρχει. πῶς οὖν ὀρῶμεν τοὺς λεγομέ- νους σίφωνα ἐκ τῆς θα- 15 λάσσης ὑδωρ τὰς νεφέλας ἀνέλκοντας; τὸ δὲ θαυμα- στότερον, ὅτι ἀλμυρὰ ἀν- ερχόμενα, γλυκεῖα λοιπὸν ταῦτα ἐπὶ γῆς διὰ τῶν 20 ὄμβρων κατέρχονται. πῶς δὲ πάλιν καὶ ἢ τῶν σω-

Τὸν τὰς θείας γραφὰς μὴ δεχόμενον ἐξ αὐτῆς λοι- πὸν τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως περὶ θεογνωσίας πείσαι ὀφείλομεν. ὀρῶμεν γάρ τινας οὐσίας ἐν τῇ κτίσει οὐ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν μετ' ἀλλήλων ὑπαρχούσας. οἷόν τι λέγω: φύσις ἢ τῶν ὑδάτων οὐσία ῥευστικὴ ἐστὶν καὶ καταφε- ρῆς. πῶς οὖν ὀρῶμεν τοὺς λεγομένους σίφωνα ἐκ τῆς θαλάσσης ὑδωρ πρὸς τὰς νεφέλας ἔλκοντας; τὸ δὲ θαυμαστότερον, ὅτι ἀλμυ- ρὸν ἀνερχόμενον, γλυκεῖα ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τῶν ὄμβρων καταφέρονται. πῶς δὲ πάλιν ἢ τῶν λίθων καὶ σωμάτων φύσις βουλ-

μάτων φύσις βολιστική κα-
 τὰ φύσιν ὑπάρχουσα. ὁρᾶ-
 ται, ἄδυτος καὶ ἀβόλιστος
 25 ἐν τοῖς ὕδασι τῆς Μαρ-
 μαρικῆς Πενταπόλεως; οὐ
 μόνον δὲ, ἀλλὰ γὰρ καὶ
 ὕδατος καὶ πυρὸς ἐναντία
 ἢ φύσις ὑπάρχουσα, ἐν τῷ
 30 ἅμα ἦν, ὅτε ἐν Λυκίᾳ τῷ
 ὄρει τῷ λεγομένῳ Ὀλύμπῳ,
 καθὼς μυριάδες ἀνδρῶν
 ἐωράκασιν. καὶ ἄλλα δὲ
 μυρία τοῖτοις ὅμοια καὶ
 35 παράδοξά ἐστιν ἐν τῇ κτι-
 σει ὁρώμενα καὶ θαυμα-
 ζόμενα· ἅπερ ἅπαντα οὐκ
 ἂν οὕτως ὑπὲρ φύσιν γί-
 νεσθαι ἔμελλον, εἰ μὴ οὐ-
 40 σία τις Θεοῦ ἦν τούτων δε-
 σπόζουσα καὶ τούτοις ἐπι-
 τρέπουσα ἀλλήλοις μὴ ἀν-
 τιτάττεσθαι. πῶς δὲ πάλιν
 λέγουσιν ἡμῖν Ἑλλήνων
 45 παῖδες, βροντῆς στερεῶς
 γινομένης, ἅπασα ἢ φύσις
 τῶν ἀνθρώπων τρέμει,
 φρίττει τε καὶ ἐξίσταται,
 μηνύουσα διὰ τοῦ σχήμα-
 50 τος ὡς ὑπὸ δεσπότην ἐστὶν
 τὸν τὰς βροντὰς ἐργαζό-
 μενον. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς
 τοὺς ἀφελεστέρους Ἑλλή-
 νων εἰς Θεογνωσίαν φέ-

ληστική κατὰ φύσιν ὑπάρ-
 χουσα. ὁρᾶται ἄδυτος καὶ
 ἀβούλληστος ἐν τοῖς ὕδασι
 τῆς Μαρμαρικῆς Πενταπό-
 λεως; οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ
 γὰρ καὶ ὕδατος καὶ πυρὸς
 ἐναντία ἢ φύσις ὑπάρχου-
 σα ἐν τῷ ἅμα ἦν· ὅτε ἐν
 Λυκίᾳ ἐν τῷ ὄρει τῷ λε-
 γομένῳ Ὀλύμπῳ, καθὼς
 μυριάδες ἀνδρῶν ἐωράκα-
 σιν. καὶ ἄλλα δὲ μυρία
 τούτοις ὅμοια καὶ παρά-
 50 δοξα ἐν τῇ κτίσει ἐστὶν τε
 καὶ ὀνομάζεται καὶ θαυ-
 μάζεται· ἅπερ ἅπαντα οὐκ
 ἂν οὕτως ὑπὲρ φύσιν γε-
 νέσθαι ἔμελλον, εἰ μὴ οὐ-
 σία Θεοῦ τις ἐν αὐτοῖς ἦν
 δεσπόζουσα καὶ τούτοις
 ἐπιτρέπουσα ἀλλήλοις μὴ
 ἀντιτάττεσθαι. πῶς δὲ πάλ-
 55 λιν, λεγέτωσαν ἡμῖν Ἑλλή-
 νων παῖδες, βροντῆς στερε-
 ῶς γινομένης πᾶσα ἢ τῶν
 ἀνθρώπων φύσις τρέμει,
 φρίττει τε καὶ ἐξίσταται,
 μηνύουσα διὰ τοῦ σχήμα-
 60 τος ὡς ὑπὸ δεσπότην ἐστὶν
 τὸν τὰς βροντὰς ἐργαζό-
 μενον; ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς
 ἀφελεστέρους τῶν Ἑλλή-
 νων εἰς Θεογνωσίαν φέ-

55 ροντα ὑποδείγματα. πρὸ
 γὰρ τοῖς παρ' αὐτοῖς σο-
 φοῖς, ἐκ φιλοσόφων ἀρ-
 χαίων δυνατῶν, μαρτυρίαις
 πολλαῖς περὶ Θεοσεβείας
 60 τινὲς Ἑλλήνων σοφοὶ ἔφρα-
 σαν. ἀλλὰ καὶ τὴν Χριστοῦ
 οἰκονομίαν ἀμυδρῶς προε-
 μήνυσαν. καὶ γοῦν τις τῶν
 παρ' αὐτοῖς σοφῶν πρὸ
 65 πολλῶν τῆς Χριστοῦ ἐπι-
 δημίας χρόνων φησὶν. ὅτι
 ἦξει ἡ νεᾶνις ἔχουσα ἡμῖν
 οὐράνιον γόνον. καὶ ἄλλος
 πάλιν ἔφρασεν οὕτως· ὁψέ
 70 ποτε ἐπὶ τὴν πολυσχεδῆ
 ταύτην κατέρχεται ὁ Θεὸς
 γῆν, καὶ δίχα πταίσματος
 σὰρξ γενήσεται, ὡς κατά-
 κριτος ἐν ξύλῳ κρεμασθή-
 75 σεται, καὶ ἀνιάτα πάθη
 θεραπεύσει.

ρουσιν τὰ ὑποδείγματα.
 πρὸς γὰρ τοὺς παρ' αὐτῶν
 σοφοὺς ἐκ φιλοσόφων ἀρ-
 χαίων δυνατῶν μαρτυρίαις
 πολλαῖς περὶ Θεοσεβείας
 χρήσασθαι. οὐ μόνον Θεο-
 σέβειαν τινῶν Ἑλλήνων σο-
 φοὶ ἔφρασαν, ἀλλὰ καὶ τὴν
 Χριστοῦ οἰκονομίαν ἀμυ-
 δρῶς προεμήνυσαν. καὶ
 γοῦν τις τῶν παρ' αὐτοῖς
 σοφῶν πρὸ πολλῶν τῆς
 Χριστοῦ ἐπιδημίας χρόνων
 φησὶν ὅτι ἦξει ἡ νεᾶνις
 ἔχουσα ἡμῖν οὐράνιον γό-
 νον. καὶ ἄλλος πάλιν ἔφρα-
 σεν οὕτως. ὁψέ ποτε ἐπὶ
 τὴν πολυσχεδῆ ταύτην κατ-
 έρχεται ὁ Θεὸς γῆν, καὶ
 δίχα πταίσματος σὰρξ γε-
 νήσεται, ὡς (κατάκριτος ἐν
 ξύλῳ κρεμασθήσεται, καὶ
 ἀνιάτα πάθη θεραπεύσει.

Ad haec omnia Montefalconius ne verbum quidem ex
 codicibus suis annotavit, quos incredibile est cum omni-
 bus consentire textus vulgati vitiis, quae nunc optimi co-
 dicis nostri ope facile corrigi possunt. Lin. 1. inepte legitur
 τῶν δέχομένων — πεῖσαι. Recte τὸν δεχόμενον — πεῖ-
 σαι A. 4. Recte idem Θεογνωσίας pro Θεολογίας,
 quod editores ex conjectura corrigere potuissent, si ad verba
 inferiora lin. 54. εἰς Θεογνωσίαν φέρουσιν attendissent.
 10. φύσις pro φύσει A. errore librarii. Recte vero idem
 καταφερῆς pro καταφερῆς, quae ubique permutantur.

14. πρὸς recte servavit A. Mox ἔλκοντας an ἀνέλκοντας scribatur nihil refert. 17. Vulgata scriptura ἄλμυρὰ ἀνερχόμενα suspecta fit codicis scriptura ἄλμυρὸν ἀνερχόμενον, quae ex ἄλμυρῶν ἀνερχομένων corrupta esse potest. Quod sequitur γλυκεῖα, vitiose scriptum pro γλυκέα, non displicuit editoribus. In verbis proximis recte A. ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς — καταφέρονται pro λοιπὸν ἐπὶ γῆς — κατέρχονται. 20. Optime A. ἡ τῶν λίθων καὶ σωμαίων pro καὶ ἡ τῶν σωμαίων, ubi ἡ τῶν ὑδάτων in margine posuit Montef., cujus conjecturae absurditatem postmodum sensit in Praefatione vol. 2. p. VIII. Mentem horum verborum prorsus perverterunt interpretes Latini, qui de plumbo jacto acceperunt, quo corporum quidem nescio quorum natura explorari possit, aquarum vero Marmaricae fundus explorari nequeat: cujusmodi aqua ἄβυσσος potius quam ἄδυτος dicenda fuisset. Manifestum est hoc dici, lapidum corporumque eam esse naturam ut in aquam coniecta mergantur, quod non fieri in aquis Marmaricae, quarum superficiei illa innatare, non mergi, quod posteriorum temporum Graeci βολίζεσθαι dixerunt, velut scriptor Geoponicorum 6, 17. p. 462. ἀγράδες, τουτέστιν ἀπίδια τὰ ὠμότατα, βάλε εἰς τὸ γλεῦκος, καὶ εἰάν ἔχη ὕδωρ, βολίζονται, εἰάν δὲ μὴ ἔχη, ἐπιπλέουσι. Adjectiva βολιστικός et ἀβόλιστος, in βουλληστική et ἀβούλληστος corrupta in A., ex hoc uno loco cognita sunt, nisi quod Plutarchus Mor. p. 977 F. βολιστικὰ γένη ἰχθύων dici tradit sensu longe alio, de piscibus qui retibus circumjectis capiuntur, quos χυτοὺς dixit Aristoteles. Ceterum contrarium de Sila, fluvio Indico, fabulati sunt veteres, ἐφ' οὗ μόνου τῶν ἀπάντων ποταμῶν οὐδὲν τῶν ἐμβαλλομένων εἰς αὐτὸν ἐπιπλεῖν, πάντα δ' εἰς τὸν βυθὸν καταδύεσθαι παραδόξως narravit Diodorus 2, 37. post alios, quibus Arrianus quoque Hist. Ind. c. 6., Antigonus

Caryst. Hist. mirab. c. 161. et Plinius Hist. Nat. 31, 2., Ctesia auctore usus, fidem habuerunt, sed fidem denegasse Democritum et Aristotelem Strabo refert 15. p. 703. 24. ἄδυτος pro οὐ δυομένη dictum significatione insolita. Verba ἄδυτος καὶ omittere potuisset scriptor. 29. ἐν τῷ ἅμα ἦν ὅτε] Ineptum est ὅτε, quod ποτὲ scribendum. ἐν τῷ ἅμα ἦν, simul erat, Graecitatis recentioris est, ut supra p. 293 D. πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῷ ἅμα εὐρίσκειται. 35. Recte A. ἐν τῇ κτίσει ἔστιν τε καὶ ὀνομάζεται καὶ θαυμάζεται, nisi quod verba καὶ ὀνομάζεται fortasse ex proximis καὶ θαυμάζεται orta sunt. 38. Recte A. γενέσθαι pro γίνεσθαι, et mox Θεοῦ τις ἐν αὐτοῖς ἦν pro τις Θεοῦ ἦν τούτων. 44. Absurde legitur λέγουσιν. Optime λεγέτωσαν A., quo recepto l. 49. ante μηνύουσα addendum εἰ μὴ, ut l. 39. dictum est εἰ μὴ οὐσίᾳ Θεοῦ τις ἦν. Non minus recte proxima πᾶσα ἡ τῶν usque ad φέρουσιν τὰ ὑποδείγματα in A. scripta sunt, nisi quod καὶ ante ταῦτα fortasse servandum est. Quae post ὑποδείγματα sequuntur verba usque ad ἔφρασαν, ineptissime vulgo interpolata, ipsa quoque ex A. sunt corrigenda, sublatis vitiis levissimis. Nam pro παρ' αὐτῶν scribendum παρ' αὐτοῖς, et δυνατῶν, quod de philosophis praestantibus dictum acceperunt interpretes, in δυνατὸν mutandum. Porro γὰρ particula post οὐ μόνον addenda et τινὲς τῶν Ἑλλήνων scribendum pro τινῶν Ἑλλήνων. Paulo post articulus ἡ ante νεᾶνις delendus, πολυσχεδῆ in πολυσχιδῆ et ὡς κατάκριτος in καὶ κατάκριτος mutandum erat. 69. ἡμῖν] Exspectes ἐν γαστρὶ.

Ultima harum Quaestionum (137. p. 301 — 306.) est ea qua Judaeorum de Christi adventu dubitationes refutantur, multo quam ulla praecedentium Quaestionum copiosius tractata et ita ut haec non indigna ipso Athanasio judica-

verit Montefalconius, qui hanc partem operis in codicibus nonnullis separatim poni annotavit, quod etiam nostro in codice quodammodo factum est, cujus folium 51 incipit a postremis Quaestionis praecedentis verbis (p. 300 E.) *κατάκριτος ἐν ξύλῳ κρεμασθήσεται καὶ ἀνίατα πάθη θεραπεύσει*: —, superscripto in summa margine ab alia ejusdem fere aetatis manu lemmate, *Διδασκαλία τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου περὶ Χριστοῦ καὶ Ἰουδαίων*: quod ad Quaestionem 137. referendum est. Scripturae diversitatem, quae in hac parte libri est, in fine posui, ex qua textus vulgati vitia plurima, modo leviora modo graviora, corrigi poterunt. Neque hoc observatione indignum est, in locis Veteris Testamenti, qui in hac disputatione afferuntur plurimi, codicem passim rectiores praebere scripturas, partim cum codice Alexandrino consentientes, ubi textus vulgatus interpolatas exhibet. Eadem aliorum Patrum Graecorum in hoc genere conditio est, quorum scripta si quando ad codices vetustiores exacta fuerint, intelligetur quot erroribus se implicuerint qui Patrum auctoritate non raro lectiones confirmari crediderunt quas non illi in codicibus suis invenerunt, sed quas inferiorum temporum librarii vel negligenter scribendo intulerunt vel ex recentioribus quibus uterentur Veteris Novique Testamenti codicibus substituerunt.

BERNARDI MONTEFALCONII

PRAEFATIO

AD OPUSCULA ANTIOCHO INSCRIPTA.

(Edit. Paris. vol. 2. p. 251.)

I. Antiochum quemdam Athanasii aevo ipsique Athanasio familiarem exstitisse palam est ex epistola ad Ioannem et Antiochum cusa Tom. I. p. 956. Qui presbyter item fuit, ut Antiochus hic presbyter ordinatus fuisse memoratur inferius. Quare ille fortassis Antiochus presbyter occasio fuit ut nomine Athanasii varia ederentur opera ad Antiochum nūcupata. Sed sive ista sive alia occasione conscripta fuerint ejusmodi opera, palam est nequaquam Athanasii illa esse, sed alterius scriptoris Athanasio aetate inferioris, ingenio longe imparis.

II. Ex tribus hisce Tractatibus, ad Antiochum inscriptis, duo priores, scilicet Doctrina ad Antiochum, et aliud ad Antiochum opusculum nondum editi fuerant. An vero tria illa opuscula ejusdem scriptoris sint minime constat; non multum tamen absimile est orationis genus. Caeterum antiqua sunt ea omnia; nam duo quidem priora ex antiquis manuscriptis mutuati sumus; quaestiones vero ad Antiochum ab Anonymo Ravennate, septimi, vel, ut alii putant, sequioris saeculi, edito per D. Placidum Porcheron laudantur, loco infra notando. Quaestiones porro illas ad

Antiochum postremo loco ponimus, ne sejungamus a caeteris quaestionibus quae ad Antiochum minime inscribuntur. De singulis quaedam pertractanda nobis sunt.

III. Doctrina ad Antiochum ducem, otiosi hominis commentum, ut nemo non videt, eo tamen nomine pretiosa et commendanda est quod magnam libri Pastoris partem, cujus Graeca jamdiu interiere, Graece nobis exhibeat, et quidem ita puram, ita Latinis Hermae Pastoris consonam, ut ad verbum ex eo ut plurimum descriptam esse conspicuum sit. Primo namque scriptor iste Antiochum nobis repraesentat adeuntem S. Athanasium, infirmitatis corporeae causa, ut una precibus suis levet aegritudinem, et monitis viam paret ad poenitentiam. Huic Athanasius sanitati restituto duodecim mandata tradit, quae nihil sunt aliud quam duodecim illa Hermae Pastoris mandata, quibus constat liber secundus, ita tamen ut non integra semper, sed quibusdam ademptis adferat. Deinde multa alia ex eodem libro hinc inde consuuntur, ac postremo magnam et prolixam enarrat Antiochi visionem, quam item ex tertio Pastoris libro ad verbum mutuatus est. Hoc itaque opusculum licet prima fronte ne flocci quidem faciendum videatur, maximi tamen est momenti, quippe cum libri illius Apostolorum aevo editi, et a tot Patribus nec sine laude memorati, multa et prolixa nobis fragmenta suppeditet. Probo igitur consilio quaecumque Athanasii nomine in manuscriptis circumferuntur edi curavimus; nam si, uti suadebant nonnulli, ea omnia abjecissemus, quae ab imperitis inelegantibusque scriptoribus Athanasii nomine composita essent, hoc opusculum prima fronte repudiaturi eramus, cum multis aliis quorum nullum sua caret utilitate. In ms. antiquo Ecclesiae Carcassonensis hic tractatus sic inscriptus est: *Incipit doctrina et expositio Athanasii sancti Alexandrinae civitatis Episcopi*. Sed codicis illius nobis copia non est.

IV. Opusculum aliud subsequitur, ad Antiochum nuncupatum, stylo *χυδαίω* et parum eleganti conscriptum, in quo postremum Dei iudicium, et varia inferni supplicia multis enarrantur. Quem Athanasio adscribere ne cogitaverit quidem quispiam, tantum scilicet ab illa Athanasii *ἐνεργεία* et elegantia abhorret.

V. Tertio occurrunt Quaestiones ad Antiochum, quae jamdiu inter Athanasii edita comparent, nec primum ut jam exstant compositae sunt: sed cum pauciores numero olim fuerint, nec plures 35 in veteribus Latinis editis et in quibusdam manuscriptis, in aliis vero 41. jam exstant num. 136. librariis novas quaestiones semper addentibus: unde fit ut codices multum inter se varient. Porro conspicuum plane est has quaestiones non esse Athanasii, sed nonnullas ex variis auctoribus hinc inde excerptas fuisse, alias a variis scriptoribus compositas; unde factum ut aliquae exstant aliis praestantiores elegantioresque, nec indignae quae legantur. Immo ex ipso Athanasio quaedam huc translata deprehenduntur. Pro facultate nos scriptores ad marginem annotavimus unde illae excerptae sunt. Hinc liquet alias esse aliis antiquiores, uti jam diximus. Quod vero nonnulli *νοθείας* argumentum ex eo mutuuntur quod aliqui Patres Athanasio aetate inferiores hic memorentur, non tanti est momenti, cum videlicet ea loca quibus adferuntur illi Patres, in antiquissimis codicibus non exstant. Verum aliunde luce clarius commonstratur non esse illas Athanasii, 1°. ex orationis genere, impolito et ineleganti, ut plurimum saltem; nam sibi stylus minime constat, quia multa ex variis scriptoribus tacito nomine excerpta sunt. 2°. ex nugis compluribus, quas quisque facile animadversurus est. 3°. ex iis quae de imaginibus eorumque cultu dicuntur num. 39. Nam licet Eusebio teste plurimi, suo tempore, Apostolorum imagines depictas apud se cum honore retinerent,

non ita frequens tunc imaginum erat usus. Ex multis denique aliis quae proferre non juvat, ne apertissimae rei comprobandae diutius aequo immoremur. Caeterum, quod spectat quaestiones 30. 31. de Angelis, quae in Testimoniis ex Scriptura sacra superius extant p. 27. arbitror illas ex hoc Tractatu excerptas eo translatas fuisse; quae sequuntur enim, cum illis adfinitatem habent. Similiter quaestio 71. ad hunc potius tractatum videtur pertinere quam ad testimonia illa; ubi quae consequuntur nihil ad illam quaestionem. Hic vero contra quaestio subsequens ejusdem est argumenti.

Ad calcem quaestionum ad Antiochum (num. 137.) est tractatus Athanasio sane non indignus et quem fortasse religio non esset inter Athanasiana computare. Etsi enim in plerisque codicibus consequenter post alias quaestiones agmen claudit, non desunt tamen ubi separatim ab aliis ponatur. Ad haec vero conspicua Athanasiani aevi nota haec est, cum de septuaginta hebdomadibus Danielis agens ait, *τίς οὖν ἐστὶν ἕτερος χρισθεὶς ἅγιος ἁγίων εἰ μὴ ὁ Χριστὸς μόνος, ὡς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος; αἱ γὰρ ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες τετρακόσια ἐνενήκοντα ἔτη σημαίνουσιν. ἀπὸ δὲ τοῦ Δανιήλ ἕως τοῦ νῦν ὑπάρχουσιν ἔτη τῶν ὀκτακοσίων πλείω.* Haec sane chronologiae ratio adprime in quartum seculum quadrat, quo scripsit Athanasius. Ad haec ita apposite veteri Testamento ad comprobandum Christi adventum utitur ut nihil supra. Fateorque me nihil hoc in genere vidisse validius concinniusve. Quamobrem non eodem quo caeterae quaestiones numero et pretio haberi debet. Etsi vero non ausim adfirmare Athanasii esse, nihil certe repugnat quo minus ipsi adscribatur.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ

ΠΡΟΣ ΑΝΤΙΟΧΟΝ.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας
Διδασκαλία

πρὸς Ἀντίοχον τὸν ἄρχοντα.

1. Ἐλθὼν πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Ἀθανά- 5
σιον δούξ τις ὀνόματι Ἀντίοχος ἐν δεινῇ ἀρρωστίᾳ κατ-
εχόμενος παρεκάλει εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν κύ-
ριον, μετανοῶν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτοῦ. καὶ παρα-
καλέσαντος τοῦ ἐπισκόπου τὸν φιλόανθρωπον θεὸν ὑγιῆς
γένονεν. καὶ δὴ ἔρχεται φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ὑπάρ- 10
χοντα αὐτοῦ καὶ τίθησιν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἐπισκό-
που, παρακαλῶν αὐτὸν δοθῆναι αὐτὰ τοῖς πτωχοῖς,
αὐτὸν δὲ λαβόντα τὸ ἅγιον σχῆμα παρὰ ἁγίου ἄν-
δρὸς τὸν ἐνάρετον καὶ μονήρη βίον πολιτεύσασθαι· ὅπερ
τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι ἐποίησεν ὁ ἐπίσκοπος. τότε λέγει 15
τῷ ἐπισκόπῳ ὁ δούξ Ἀντίοχος “Ἐδεῖ με ἀφ' οὗ ἔβα-
πτίσθην φυλάξαι τὴν πίστιν καὶ μὴ μολῦναι τὸ βά-
πτισμα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀφροσύνη μεγάλα ἐν ἐμοὶ εἰρ-
γάσατο ἀνομήματα, παρακαλῶ τὴν σὴν ἁγιωσύνην δι-
δάξαι με καὶ κατηγῆσαι τίνων ἀπὸ τοῦ νῦν πραγμάτων 20
καὶ ἔργων καὶ λογισμῶν ἐγκρατεύσομαι”.

Τότε ὁ ἐπίσκοπος ποιήσας εὐχὴν καὶ καθίσας
ἐδίδασκεν αὐτὸν ἐν πνεύματι ἁγίῳ μίαν ἐκάστην ἐντο-
λὴν τῶν διδαγμάτων τοῦ Χριστοῦ πληρῶσαι. ἄρχεται

οὖν λέγειν αὐτῷ “Χρὴ τὸν ἐπὶ τὴν ἀκηλίδωτον ἀρετὴν ἐρχόμενον καὶ σεμνὸν βίον πολιτευόμενον καὶ ἐπὶ τοῖς προτέροις ἁμαρτήμασιν μετανοοῦντα πρὸ πάντων πιστεῦσαι εἰς ἓνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν 5 οὐρανοῦ καὶ γῆς ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν, καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, δι’ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, καὶ τὰ ἐξῆς. εἰς Θεὸς μόνος πάντα χωρῶν, μόνος δὲ ἀχώρητος ὢν καὶ ὃς πάντα δύναται, ἀδυνατεῖ δὲ παρ’ αὐτοῦ οὐδέν. ἐὰν 10 οὖν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου πιστεύσῃς καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ φρονηθεῖς αὐτὸν ἐγκρατεύσῃ ὡς λέγω σοι, καὶ εἰσακουσθήσεται σου ἡ δέησις καὶ πιστείας λήψῃ παρ’ αὐτοῦ τὴν βοήθειαν καὶ νίκην σωτηρίας εἰς τοὺς αἰῶνας”.

15 2. Καὶ ἀναστάντες ἠΰξαντο, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν λέγει αὐτῷ “Ἀπλότητα ἔχε καὶ ἄκακος γίνου, καὶ ἔση ὡς τὰ νήπια μὴ γινώσκοντα πονηρίαν τὴν ἀπόλλουσαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. καὶ πρῶτον μὲν μηδεὸς καταλάλει μηδὲ ἡδέως ἄκουε καταλαλούντων· εἰ δὲ μὴ, 20 καὶ σὺ ἀκούων ἔνοχος ἔση τῆς ἁμαρτίας τοῦ καταλαλούντος. πονηρὸν γὰρ πνεῦμά ἐστιν ἡ καταλαλιά καὶ ἀκατάστατον δαιμόνιον μήποτε εἰρηνεῦον, ἀλλὰ πάντοτε ἐν διχοστασίαις κατοικοῦν. ἄπεχε οὖν ἀπ’ αὐτοῦ, καὶ εἰρήνην πάντοτε ἔξεις μετὰ πάντων, ἐνδύσαι δὲ τὴν 25 ἀπλότητα καὶ τὴν σεμνότητα, ἐν οἷς οὐδὲν πρόσκομμά ἐστιν πονηρὸν, ἀλλὰ πάντα ὀμαλὰ καὶ ἰλαρὰ, καὶ ζῆση εἰς τοὺς αἰῶνας”.

3. Καὶ ἀναστὰς ἠΰξατο, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν λέγει αὐτῷ “Ἄκουε καὶ ταύτην τὴν τρίτην ἐντολήν· ἀλήθειαν 30 ἀγάπα καὶ πᾶσα ἀλήθεια ἐκ τοῦ στόματός σου ἐκπορευέσθω, ἵνα τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατοικῇ ἐν σοί. οἱ γὰρ ψευδόμενοι ἀθετοῦσιν τὸν κύριον. ἔλαβον γὰρ πνεῦμα ἀληθείας καὶ ἐγένοντο ἀλλότριοι τοῦ ἀληθινοῦ

πνεύματος. ὄρκον δὲ δικαίως ἀδίκως φεῦγε, καὶ ἡ ἀλήθεια εἰσάξει σε εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον”.

4. Καὶ ἀναστάντες ἠΰξαντο, καὶ εὐξαμένων αὐτῶν καθεσθείς ὁ ἐπίσκοπος λέγει αὐτῷ “Ἀκουε καὶ τῆς τετάρτης ἐντολῆς· φύλασσε τὴν ἀγνείαν καὶ μὴ ἀνα- 5
βαινέτω εἰς τὴν καρδίαν σου περὶ γυναικὸς ἀλλοτριᾶς ἢ περὶ πορνείας. εἰ δέ τις ἐργάζεται τὸ ἔργον τοῦτο τὸ πονηρὸν, θάνατον ἑαυτῷ κατεργάζεται. βλέπε οὖν, ἀπέχου ἀπὸ τῆς ἐνθυμήσεως ταύτης. ὅπου γὰρ σεμνό-
της καὶ ἀγνεία κατοικεῖ, ἐκεῖ ἀνομία οὐκ ὀφείλει ἀνα- 10
βαίνειν· τοῦτο γὰρ κατορθοῦται διὰ πόνου εὐχῆς καὶ ταπεινώσεως. καὶ τοῦτο ποιῶν ζήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας”.

5. Καὶ ἀναστάντες ἠΰξαντο, καὶ καθίσας ὁ ἐπί-
σκοπος λέγει αὐτῷ “Ἀκουε καὶ τῆς πέμπτης ἐντολῆς·
μακρόθυμος γίνου καὶ συνετὸς, καὶ πάντων ἔργων πονη- 15
ρῶν κατακυριεύσῃ. ἔαν γὰρ καὶ μακρόθυμος ἔσῃ, τὸ
πνεῦμα τὸ πανάγιον κατοικήσει ἐν σοί. ἐν δὲ τῇ ὀξυ-
χολίᾳ ὁ διάβολος. οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ ἐν ᾧ κατοι-
κοῦσιν ἀμφοτέρω. ἄκουε δὲ καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ὀξυ-
χολίας πῶς πονηρὰ ἐστὶν καὶ πλανᾷ τοὺς δούλους τοῦ 20
θεοῦ. οὐκ ἀποπλανᾷ δὲ τοὺς ὄντας πλήρεις ἐν πίστει,
οὐδὲ ἐνεργεῖ εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ μετ’
αὐτῶν ἐστὶν, ἀποπλανᾷ δὲ τοὺς διψύχους. ὅταν ἴδῃ
τοὺς τοιοῦτους εὐσταθοῦντας, παραβάλλει ἑαυτὴν εἰς
τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οὕτως κρίνεται ὁ ἄν- 25
θρωπος ἕνεκεν βιωτικῶν πραγμάτων. ταῦτα γὰρ πάντα
μωρὰ ἐστὶν καὶ κενά. ἡ δὲ μακροθυμία εὐπρόσδεκτος
καὶ ἰσχυρά. ἀγαλλιωμένη καὶ ἀμέριμνος οὐσα δοξάζει
τὸν κύριον ἐν παντὶ καιρῷ. τὸ τρυφερὸν πνεῦμα, μὴ
ἔχον συνήθειαν μετὰ πονηροῦ πνεύματος καὶ σκληρό- 30
τητος κατοικεῖν, ὑποχωρεῖ ἀπὸ τοῦ τοιούτου καὶ ζητεῖ
κατοικεῖν μετὰ πραύτητος καὶ ἡσυχίας. ὅταν δὲ ἀπο-
στῇ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου οὗ κατοικεῖ, γίνεται ὁ ἄνθρω-

πος ἐκεῖνος κενὸς ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου καὶ ὅλος ἀποτυφλοῦται ἀπὸ τῆς διανοίας τῆς ἀγαθῆς. οὕτως οὖν συμβαίνει πᾶσι τοῖς ὀξύχοις. ἄπεχε οὖν ἀπ' αὐτῆς, τοῦ πονηροτάτου δαίμονος, ἔνδυσαι δὲ τὴν
5 μακροθυμίαν καὶ τὴν ὑπομονὴν, καὶ ζήση εἰς τοὺς αἰ-
ῶνας”.

6. Καὶ ἀναστάντες ἠΰξαντο, καὶ καθίσας ὁ ἐπί-
σκοπος λέγει αὐτῷ “Ἄκουε καὶ τῆς ἕκτης ἐντολῆς·
ἐνετειλάμην σοι ἐν τῇ πρώτῃ ἐντολῇ ἵνα φυλάξης τὴν
10 πίστιν καὶ τὸν φόβον καὶ τὴν ἐγκράτειαν”. ἀπεκρίθη
ὁ Ἀντίοχος “Ναί, κύριε, οὕτως ἔστιν”. ἀπεκρίθη ὁ
ἐπίσκοπος “Ἀλλὰ νῦν θέλω σοι δηλῶσαι τὰς δυνά-
μεις αὐτῶν, ἵνα νοήσης τὴν δύναμιν ἣν ἔχουσιν καὶ τὴν
ἐνέργειαν. διπλαῖ γάρ εἰσιν. κεῖνται οὖν ἐπὶ δικαίου
15 καὶ ἀδίκου. σὺ οὖν πίστευε τῷ δικαίῳ, τῷ δὲ ἀδίκῳ
μηδὲν πιστεύσης. δύο εἰσὶν ἄγγελοι μετὰ τοῦ ἀνθρώ-
που, ὁ εἷς τῆς πονηρίας καὶ ὁ εἷς τῆς δικαιοσύνης. ὁ
μὲν τῆς δικαιοσύνης ἄγγελος τρυφερός ἐστίν καὶ αἰ-
σχυντηρὸς καὶ πρᾶος καὶ ἰσχυρός. ὅταν οὗτος ἐπὶ τὴν
20 καρδίαν σου ἀναβῆ, εὐθὺς λαλεῖ μετὰ σοῦ περὶ δι-
καιοσύνης, περὶ ἀγνείας, περὶ σεμνότητος καὶ περὶ
παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ. ταῦτα πάντα ὅταν εἰς τὴν καρ-
δίαν σου ἀναβῆ, γίνωσκε ὅτι ὁ ἄγγελος τῆς δικαιοσύνης
μετὰ σοῦ ἐστίν. ὄρα οὖν καὶ τοῦ ἀγγέλου τῆς πονη-
25 ρίας τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ πονηρά. πρὸ πάντων ὀξύχολός
ἐστίν καὶ πικρὸς καὶ ἄφρων, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά,
καταστρέφοντα τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ. ὅταν οὗτος ἐπὶ
τὴν καρδίαν σου ἀναβῆ, γινώθι ὅτι ἐκ τοῦ πονηροῦ καὶ
μισοκάλου εἰσίν”.

30 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἀντίοχος “Πῶς νοήσω μὲν αὐτὸν
οὐκ ἐπίσταμαι, εἴαν μὴ διδαχθῶ κατὰ λόγον”. λέγει
αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Ἄκουε λεπτομερῶς καὶ συνετὸς
γίνου καὶ μακρόθυμος. εἶτα λοιπὸν ἐπιθυμία γυναικῶν

καὶ κραιπαλῶν πολλῶν καὶ ἐπιθυμία πράξεων πλεονεξίας καὶ ὑπερηφανίας καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ὅταν ταῦτα ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῶσιν, γίνωσκε ὅτι ὁ ἄγγελος τῆς πονηρίας ἐστὶν μετὰ σοῦ. ἔχεις ἀμφοτέρων τὰς ἐνεργείας. σύνες αὐτὰς, καὶ πίστευε τῷ ἀγγέλω τῆς δικαιοσύνης, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀγγέλου τῆς πονηρίας ἀπόστηθι, καὶ ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ἔση ἠυλογημένος εἰς τοὺς αἰῶνας”.

7. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Μέμνησαι ὅτι εἰς τὴν πρώτην ἐντολὴν ἐνετειλάμην σοι 10 περὶ πίστεως καὶ προσευχῆς καὶ φόβου καὶ ἐγκρατείας”. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἀντίοχος “Ναί, κύριε”. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Ἄκουε καὶ τῆς ἐβδόμης ἐντολῆς· φοβοῦ τὸν Θεὸν καὶ φύλασσε τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, καὶ ἔση δυνατὸς ἐν πάσῃ πράξει· φοβούμενος γὰρ τὸν κύριον πάντα καλὰ ἐργάση· τὸν διάβολον μὴ φοβηθῆς, 15 ὅτι δύναμις ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν, μᾶλλον δὲ φοβήθητι τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ πονηρὰ, ἵνα μὴ κατακυριευθῆς ὑπ’ αὐτῶν, ὅτι πονηρὰ εἰσιν. ἐὰν οὖν μὴ θελήσης τὸ πονηρὸν ἐργάσασθαι, φοβοῦ τὸν κύριον πάντοτε, καὶ μὴ 20 ἐπιλάθῃ τὸν φόβον αὐτοῦ· ὁ γὰρ ἔχων τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ οὐδέποτε ἐνθυμεῖται πονηρὸν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ εἰς τοὺς αἰῶνας”.

8. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος 25 “Ἄκουε καὶ τῆς ὀγδόης ἐντολῆς. περὶ ἐγκρατείας νόησον ὅτι διπλῆ ἐστίν. ἐπὶ τίνων δεῖ ἐγκρατεύεσθαι καὶ μὴ ποιεῖν αὐτά. ἐγκρατεύου ἀπὸ πάσης πονηρίας, ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν. ἄκουε λεπτομερῶς. ἐγκρατεύου ἀπὸ μεθύσματος, ἀνομίας, ἀπὸ τρυφῆς πονηρᾶς, ἀπὸ 30 ἔδεσμάτων πολλῶν καὶ πολυτελείας πλούτου καὶ μνησικακίας καὶ βλασφημίας. ταῦτα τὰ ἔργα πονηρὰ εἰσιν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων. τούτων δεῖ ἐγκρατεύεσθαι τὸν

δοῦλον τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ μὴ ἐγκρατεούμενος τούτων οὐ δύναται ζῆσαι. ἄκουε καὶ τὰ ὀνόματα τούτων ἦτοι ἀκόλουθα". λέγει Ἀντίοχος "Ποῖα γὰρ, κύριε, πονηρὰ εἰσιν ἔργα"; λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος "Καὶ πολλὰ εἰσιν
 5 πονηρὰ, ἀφ' ὧν δεῖ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ ἐγκρατεύεσθαι, ψευδός, ἀποστέρησις, ψευδομαρτυρία, πλεονεξία, ἀλαζονεία, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. ἢ οὐ δοκεῖ σοι πονηρὰ εἶναι ταῦτα"; καὶ ἀπεκρίθη "Ναί, δοῦλε τοῦ Θεοῦ". λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος "Τούτων πάντων δεῖ
 10 ἐγκρατεύεσθαι τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ, ἵνα ζήσῃ τῷ Θεῷ καὶ ἐγγραφῇ μετὰ τῶν ἐγκρατεουμένων. πρὸ πάντων πίστις, φόβος κυρίου, ὁμόνοια, ἀγάπη, ῥήματα δικαιοσύνης, ἀλήθεια, ὑπομονή. τούτων ἀγαθώτερον οὐδέν ἐστιν ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων. ταῦτα ἐάν τις φυ-
 15 λάξῃ, μακάριός ἐστιν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. εἶτα τὰ τούτων ἀκόλουθα ἄκουε· χήραις ὑπηρετεῖν καὶ ὄρφανοῖς, ὑστερουμένοις τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ. φιλόξενον εἶναι, ἡσυχον, ἐνδεεστέρῳ παρέχειν, πάντα ἀνθρωπον σέβεσθαι, ὕβριν ὑποφέρειν, μακρόθυμον εἶναι, ἀμνησίκακον,
 20 ἁμαρτάνοντας νουθετεῖν, χρεώστας μὴ θλίβειν, ἐνδεεῖς μὴ λυπεῖν, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοιά ἐστιν. οὐ δοκεῖ σοι ταῦτα ἀγαθὰ εἶναι"; ἀπεκρίθη ὁ Ἀντίοχος "Τί γὰρ δύναται τούτων ἀγαθώτερον εἶναι"; λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος "Ἐπιγύμναζε οὖν ἑαυτὸν ἐν τούτοις καὶ μὴ
 25 ἀποστῆς ἀπ' αὐτῶν, καὶ ζήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ πάντες ὅσοι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φυλάξωσιν ζήσονται εἰς τοὺς αἰῶνας".

9. Καὶ εἰξαμένων αὐτῶν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος "Ἄκουε καὶ τῆς ἐνάτης ἐντολῆς τὴν διδασκαλίαν· πάν-
 30 γὰρ ὠφέλιμός ἐστιν· ἄρον ἀπὸ σοῦ τὴν διψυχίαν καὶ μηδὲν ὅλως διψυχῆσης αἰτήσασθαι τῷ Θεῷ, λέγων ἐν ἑαυτῷ ὅτι πῶς δυνήσομαι αἰτήσασθαι παρὰ τοῦ κυρίου λαβεῖν ἤμαρτηγῶς τοσαῦτα εἰς αὐτόν; μηδὲν τοιοῦτον

διαλογίζου, ἀλλ' ἐξ ὅλης καρδίας σου ἐπίστρεψον πρὸς
 τὸν κύριον καὶ αἰτοῦ ἀδιστακτως, καὶ γνώσῃ τὴν πολ-
 λὴν αὐτοῦ εὐσπλαγγνίαν, ὅτι οὐ μὴ σε ἐγκαταλείψει,
 ἀλλὰ τὸ αἴτημα τῆς ψυχῆς σου ταχέως πληρώσει. οὐκ
 ἔστιν γὰρ ὁ θεὸς ὡς οἱ ἄνθρωποι μνησικακοῦντες, ἀλλ' 5
 αὐτὸς ἀμνησικακός ἐστιν καὶ σπλαγγνίζεται ἐπὶ τῷ
 πλάσματι αὐτοῦ. σὺ οὖν καθάρισόν σου τὸν λογισμόν
 καὶ τὴν ψυχὴν ἀπὸ παντὸς ῥύπου ἐχθροῦ καὶ αἰτήσαι
 παρὰ τοῦ κυρίου, καὶ λήψῃ εἴ τι αἰτήσῃ, ὅτι οὐκ ἐγ-
 καταλείπει τοὺς εἰς αὐτὸν ἐλπίζοντας. οἱ γὰρ διστά- 10
 ζοντες εἰς τὸν θεὸν οὗτοί εἰσιν δίψυχοι, καὶ οὐδὲν ὅλως
 λαμβάνουσιν τῶν αἰτημάτων αὐτῶν· οἱ δὲ ὀλοτελεῖς
 ὄντες ἐν πίστει πάντα ἃ αἰτοῦνται ὀλοψύχως λαμβά-
 νουσιν. πᾶς γὰρ δίψυχος ἀνὴρ, ἐὰν μὴ καθάρισῃ τὸν
 νοῦν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δυσκόλως σώζεται. ἔνδυσαι δὲ 15
 τὴν πίστιν, ὅτι ἰσχυρά ἐστιν, καὶ πιστενε τῷ θεῷ ὅτι
 πάντα τὰ αἰτήματά σου ἃ αἰτεῖς λήψῃ. ἐὰν αἰτησάμε-
 νός ποτε παρὰ τοῦ κυρίου αἴτημα καὶ βραδύτερον λά-
 βῃς, μὴ διψυχήσῃς, ὅτι τάχιον οὐκ ἔλαβες τὸ αἴτημα
 τῆς καρδίας σου, ἢτοι τῆς ψυχῆς σου. πάντως γὰρ διὰ 20
 πειρασμόν τινα ἢ παράπτωμα, ὃ σὺ ἀγνοεῖς, οὐκ ἔλα-
 βες τὸ αἴτημα τῆς ψυχῆς σου. σὺ οὖν μὴ διαλίπῃς
 εὐχόμενος ἕως οὔ ἀπολήψῃ αὐτό. ἐὰν δὲ ἐκκαθήσῃς
 καὶ διψυχήσῃς εὐχόμενος καὶ αἰτούμενος, ἑαυτὸν αἰτιῶ
 καὶ μὴ τὸν διδοῦντά σοι. βλέπε οὖν ὅτι ἡ διψυχία 25
 παρὰ τοῦ διαβόλου ἐστίν. σὺ οὖν δούλευε ἐκ τῆς ψυ-
 χῆς σου, καὶ ζήσῃ τῷ θεῷ, καὶ πάντες οἱ ταῦτα φρο-
 νοῦντες ζήσονται εἰς τοὺς αἰῶνας".

10. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν λέγει ὁ ἐπίσκοπος
 "Ἄκουε καὶ τῆς δεκάτης ἐντολῆς· ἄρον ἀπὸ σοῦ πᾶ- 30
 σαν ἐπιθυμίαν πονηρὰν καὶ ἔνδυσαι τὴν ἀγαθὴν καὶ
 σεμνήν. ἀπὸ δὲ τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας, καὶ μάλιστα
 ἐὰν ἐμπέσῃ εἰς λύπην ὁ δούλος τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἡ

συνετὸς, δαπανᾶται ὑπ' αὐτῆς δεινῶς. καὶ μάλιστα
 τοὺς μὴ ἔχοντας ἔνδυμα ἐπιθυμίας ἀγαθῆς, ἀλλ' ἐμ-
 πεφυρμένους τῷ αἰῶνι τούτῳ, τούτους οὖν παραδίδω-
 σιν εἰς θάνατον". καὶ λέγει ὁ Ἀντίοχος "Ποῖά εἰσιν
 5 τὰ παραδιδούντα τοὺς ἀνθρώπους εἰς θάνατον; καὶ
 γνῶρισόν μοι, ἵνα φύγω ἀπ' αὐτῶν". λέγει αὐτῷ ὁ
 ἐπίσκοπος "Ἀκουσον ἐν ποίοις ἔργοις θανατοῦ ἢ ἐπι-
 θυμία ἢ πονηρὰ τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ. πρὸ πάντων
 ἐπιθυμία γυναικὸς, καὶ πολυτέλεια πλούτου, ἣτις ἐστὶν
 10 φιλαργυρία, καὶ ἐδεσμάτων πολλῶν καὶ ματαίων, καὶ
 μεθύσματος πολλοῦ, διαφόρου γεύσεως, καὶ δόξης ἀν-
 θρωπίνης ματαίας, μᾶλλον δὲ πᾶσα τρυφή καὶ ἡδονή
 τοῦ βίου τούτου ματαία ἐστίν. αὗται οὖν αἱ πονηρίαί
 καὶ αἱ ἐπιθυμίαι θανατοῦσιν τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ.
 15 ἄπεχε οὖν ἀπ' αὐτῶν, καὶ ζήσῃ τῷ Θεῷ. ἐὰν δουλεύ-
 σης τῷ Θεῷ ἐν δικαιοσύνῃ, δύνασαι κατακυριεῦσαι τῆς
 πονηρᾶς ἐπιθυμίας". ὁ Ἀντίοχος λέγει "Ἡθέλον κάγω
 γνῶναι ποίοις τρόποις δεῖ με δουλεῦσαι τῇ ἐπιθυμίᾳ
 τῇ ἀγαθῇ". ὁ ἐπίσκοπος λέγει "Ἔργασαι δικαιοσύνην
 20 καὶ ἀρετὴν ἀληθείας, φόβον κυρίου καὶ πίστιν καὶ ἀγά-
 πην καὶ ταπεινοφροσύνην καὶ ὑπομονήν, καὶ τὰ ὅμοια
 τούτοις, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις κολλήθητι. καὶ ταῦτα
 ἐργαζόμενος εὐάρεστος ἔσῃ καὶ δοῦλος Θεοῦ εἰς τοὺς
 αἰῶνας".

25 Πάλιν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος "Ὁ διάβολος ὅταν
 ἴδῃ ὅτι διὰ τοῦ ἰδίου λογισμοῦ οὐ δύναται σε βλά-
 ψαι, τότε φέρει πρὸς σὲ ἀσθενεστέρους μοναχοὺς, καὶ
 δι' αὐτῶν πρόφασιν τινα διὰ λόγων, ἢ διὰ ἔργων ἀνα-
 παύσεως, ἢ ζῆλον σαρκικὸν δίδωσίν σοι εἰς τὸ σκαν-
 30 δαλίσαι σε καὶ καταρᾶξάί σε. σὺ δὲ νοῶν ὅτι τοῦ
 ἐχθροῦ εἰσιν κατασκευαῖ αὗται μὴ ἄρξαις εἰς τὴν διά-
 νοιάν σου λέγειν. ἐγὼ ἀπὸ τοιοῦτου γένους εἰμὶ μεγά-
 λου, καὶ οὗτος ἰδιώτης καὶ εὐτελής καὶ ἀσθενής, κάγω

εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔχω πεσεῖν, μᾶλλον δὲ διὰ τοῦτο πρόσπεσε αὐτῷ, μεμνημένος τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐντολῆς, ἣτις σοι παρακελεύεται ἑάν τις σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην, καὶ μὴ πρότερον ἀποστῆς αὐτοῦ τῶν 5 ποδῶν ἕως οὗ συγχώρησιν μετ' εὐχῆς δέξῃ παρ' αὐτοῦ, ὅπως τέλειός σοι ἀποδοθῇ τῆς ταπεινοφροσύνης ὁ στέφανος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν”.

11. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Ἄκουε καὶ τῆς ἐνδεκάτης ἐντολῆς· ἄρον ἀπὸ σοῦ 10 τὴν λύπην. καὶ γὰρ αὕτη ἀδελφὴ ἐστὶν τῆς διψυχίας καὶ τῆς ὀξυχολίας”. λέγει ὁ Ἀντίοχος “Πῶς, κύριε, ἀδελφὴ ἐστὶν τούτων; ἄλλο γὰρ μοι δοκεῖ ὀξυχολία καὶ ἄλλο λύπη”. λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Διὰ τί οὐ νοεῖς τὰ λεγόμενά σοι; ἐκεῖνοι γὰρ οὐ νοοῦσιν οἱ βάλλοντες 15 ἑαυτοὺς εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ σαρκικὰ πράγματα. οὐ νοεῖς ὅτι πονηροτάτη ἐστὶν καὶ δεινοτάτη τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ. οἱ δὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔχοντες δικαιοσύνης ἔργον καὶ ἀληθείας ἐπιτελοῦσιν, καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν ἔχοντες πρὸς κύριον τυγχάνουσιν καὶ συνιού- 20 σιν, διότι καθαροὶ εἰσιν καὶ ἀμέριμνοι ἀπὸ πάσης φροντίδος τοῦ βίου καὶ μερίμνης κοσμικῆς καὶ οὐδὲν εἰ μὴ μόνον τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς. ὅπου γὰρ ὁ κύριος κατοικεῖ, ἐκεῖ ἐστὶν σύνεσις πολλή. κολλήθητι οὖν τῷ κυρίῳ, καὶ πάντα νοήσεις. ἄκουε πῶς 25 ἡ λύπη ἐκτρίβει τὸ πνεῦμα καὶ πάλιν σώζει. ὅταν ὁ δίψυχος ἐπιβάληται πρᾶξαι τι καὶ ἀποτύχῃ διὰ τὴν διψυχίαν αὐτοῦ, ἡ λύπη πορεύεται εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ λυπεῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ στενοχωρεῖ. εἶτα πάλιν ἡ ὀξυχολία, ὅταν κολληθῇ τῷ ἀνθρώπῳ περὶ πρά- 30 γματός τινος καὶ λίαν πικρανθῇ καὶ ποιήσῃ τι κακὸν, πάλιν ἡ λύπη εἰσπορεύεται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ λυπεῖται ἐπὶ τῇ πράξει αὐτοῦ ἢ ἔπραξεν,

καὶ μεταμελεῖται ὅτι πονηρὸν εἰργάσατο. αὕτη οὖν ἡ
λύπη δοκεῖ σωτηρίαν ἔχειν, ὅτι πονηρὸν πράξας μετε-
νόησεν. ἀμφότεραι οὖν αἱ πράξεις λυποῦσιν τὸν ἄν-
θρωπον· ἡ μὲν διψυχία ὅτι οὐκ ἔτυχεν τῆς πράξεως
5 αὐτοῦ, ἡ δὲ ὀξυχολία ὅτι ἔπραξεν τὸ πονηρὸν. ἀμφο-
τερα οὖν λυπηρὰ εἰσιν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ. ἄρον
τὴν λύπην ἀπὸ σοῦ καὶ μὴ θλίβε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
τὸ ἐν σοὶ κατοικοῦν, μὴ ποτε ἐντεύξηται κατὰ σοῦ τοῦ
θεοῦ καὶ ἀποστῇ ἀπὸ σοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα τοῦ θεοῦ
10 τὸ δοθὲν εἰς τὴν σάρκα ταύτην λύπην σαρκικὴν οὐχ
ὑποφέρει οὐδὲ στενοχωρίαν. λύπη γὰρ ἡ ἐπὶ τοῖς προ-
τέροις ἁμαρτήμασιν μόνη ἔχει ὠφέλειαν, ἐὰν μὴ πάλιν
ἁμαρτήσης. πᾶς γὰρ ἰλαρὸς ἀνὴρ ἀγαθὰ ἐργάζεται καὶ
ἀγαθὰ φρονεῖ καὶ καταφρονεῖ τῆς ματαίας λύπης· ὁ δὲ
15 λυπηρὸς ἀνὴρ πάντοτε πονηρεύεται. πρῶτον μὲν πο-
νηρεύεται ὅτι λυπεῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ δοθὲν τῷ
ἀνθρώπῳ ἰλαρόν· δεύτερον δὲ λυπῶν τὸ πνεῦμα ἀνο-
μίαν ἐργάζεται μὴ ἐντυγχάνων μηδὲ ἔξομολογούμενος
τοῦ θεοῦ. πάντοτε γὰρ λυπηροῦ ἀνδρὸς ἡ ἐντευξις οὐκ
20 ἔχει δύναμιν τοῦ ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ
θεοῦ, ὅτι ἡ λύπη ἐγκάθεται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. με-
μιγμένη οὖν ἡ λύπη ἡ κοσμικὴ μετὰ τῆς ἐντεύξεως οὐκ
ἀφήσιν τὴν ἐντευξιν ἀναβῆναι καθαρὰν πρὸς τὸ θυ-
σιαστήριον τοῦ θεοῦ. ὥσπερ γὰρ ὄξος οἴνω μεμιγμέ-
25 νον τὴν αὐτὴν ἡδονὴν οὐκ ἔχει, οὕτως καὶ λύπη με-
μιγμένη μετὰ τοῦ πνεύματος τὴν αὐτὴν ἐντευξιν οὐκ
ἔχει. καθάρισον οὖν σεαυτὸν ἀπὸ τῆς λύπης τῆς πο-
νηρᾶς ταύτης, καὶ ζήση τῷ θεῷ, καὶ ἅπαντες ὅσοι ἀπο-
βάλλονται τὴν λύπην ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ἐνδύονται ἀγάπην
30 καὶ ἰλαρότητα ζήσονται εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

Ἀθανασίου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας
Διδασκαλία

πρὸς Ἀντίοχον δοῦκαν.

1. Ἐλθὼν πρὸς τὸν ἀγιώτατον ἐπίσκοπον Ἀθανά- 5
σιον δούξ ὀνόματι Ἀντίοχος ἐν δεινῇ ἀρρωστίᾳ κατεχό-
μενος παρεκάλει εὐχέσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ ὅπως, ἐὰν ὑγιάνη,
ἐπιστρέψει λοιπὸν πρὸς τὸν κύριον, μετανοῶν ἐπὶ τοῖς
ἁμαρτήμασιν αὐτοῦ. καὶ παρακαλέσαντος τοῦ ἐπισκό-
που τὸν φιλάνθρωπον θεὸν ὑγιῆς τῇ ἐξῆς γέγονεν. καὶ 10
δὴ ἤρχετο φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ
τίθησι παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἐπισκόπου, παρακαλῶν δο-
θῆναι τοῖς πτωχοῖς καὶ τοῖς χρεῖαν ἔχουσιν, αὐτὸν δὲ
λαβόντα τὸ σεμνὸν σχῆμα παρὰ τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς τὸν
ἐνάρετον καὶ μονήρη βίον πολιτεύεσθαι. ὅπερ τῇ 15
θεοῦ χάριτι ἐποίησεν ὁ ἐπίσκοπος. τότε λέγει τῷ ἐπι-
σκόπῳ ὁ δούξ Ἀντίοχος “Ἐδει με ἀφ’ οὗ ἔβαπτίσθην
φυλάξαι τὴν πίστιν καὶ μὴ μολῦναι τὸ βάπτισμα ἔτι.
ἀλλ’ ἐπειδὴ ἡ ἀφροσύνη μου μεγάλην ἐν ἐμοὶ εἰργάσατο
ἀμέλειαν, παρακαλῶ τὴν σὴν ἁγιοσύνην διδάξαι με καὶ 20
κατηχῆσαι καὶ νουθετῆσαι τίνων ἀπὸ τοῦ νῦν πραγμά-
των καὶ ἔργων καὶ λογισμῶν ἐγκρατεύσομαι, καὶ τίνων
ἄλλων ἐπιμελήσομαι ἀρετῶν”.

Τότε ὁ ἐπίσκοπος ποιήσας εὐχὴν καὶ καθίσας ἐδί-

δασκεν αὐτὸν ἐν πνεύματι ἀγίῳ μίαν ἐκάστην ἐντολήν
 τῶν διδαγμάτων τοῦ Χριστοῦ πληρῶσαι. ἄρχεται οὖν
 λέγειν αὐτῷ “Χρῆ τὸν ἐπὶ τὴν ἀκηλίδωτον ἀρετὴν ἐρ-
 χόμενον καὶ σεμνὸν βίον πολιτευόμενον καὶ ἐπὶ τοῖς
 5 προτέροις ἁμαρτήμασι μετανοοῦντα πρὸ πάντων πι-
 στεύειν εἰς ἓνα θεὸν παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ
 καὶ γῆς ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, καὶ εἰς ἓνα
 κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ,
 δι’ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ
 10 γῆ, θεὸν σωτῆρα ἡμῶν ὑπάρχοντα ὁμοούσιον τῷ πατρὶ,
 καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα τὸ κύριον καὶ ζωοποιόν, τὸ ἐκ
 τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμ-
 προσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον. εἷς θεὸς μόνος ὁ
 πάντα χωρῶν, μόνος δὲ ἀχώρητος ὢν, καὶ ὅτι πάντα
 15 δύναται, ἀδύνατον δὲ αὐτῷ οὐδέν. ἐὰν οὕτως πιστεύ-
 σης ἐξ ὅλης καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης
 ἰσχύος σου καὶ φοβηθῆς αὐτὸν καὶ ἐγκρατεύσῃ ὧν λέγω
 σοι, εἰσακουσθήσεται σοι ἢ ἔντευξις καὶ πιστεύσας 253
 λήψῃ παρ’ αὐτοῦ τὴν βοήθειαν καὶ νίκην καὶ σωτηρίαν
 20 εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν”.

2. Καὶ ἀναστὰς ἠΰξαστο, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν λέγει
 αὐτῷ “Ἀπλότητα ἔχε καὶ ἄκακος γενοῦ, καὶ ἔσο ὡς τὰ
 νήπια τὰ μὴ γινώσκοντα πονηρίαν τὴν ἀπόλλουσαν τὴν
 σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. πρῶτον μὲν μηδεὶς κατα-
 25 λάλει μηδὲ ἠδέως ἀκουε τοῦ καταλαλοῦντος· εἰ δὲ μὴ,
 καὶ σὺ ἀκούων ἔνοχος ἔσῃ τῆς ἁμαρτίας τοῦ καταλα-
 λοῦντος, ἂν πιστεύσῃς τῇ καταλαλιᾷ ἢ ἐὰν ἀκούσῃς·
 ἐπίστευσας γὰρ καὶ σὺ αὐτὸς ἔξεις κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ
 σου. οὕτως οὖν ἔνοχος ἔσῃ τοῦ καταλαλοῦντος. πονηρὸν
 30 γὰρ πνεῦμά ἐστιν ἢ καταλαλιὰ καὶ ἀκατάστατον δαι-
 μόνιον, μηδέποτε εἰρηνεῦον, ἀλλὰ πάντοτε ἐν διχοστα-
 σίαις κατοικοῦν. ἀπεχε οὖν ἀπ’ αὐτοῦ, καὶ εἰρήνην
 ἔξεις μετὰ πάντων, ἐνδύσαι δὲ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν

σεμνότητα, ἐν οἷς οὐδὲν πρόσκομμά ἐστι πονηρὸν, ἀλλὰ πάντα ὀμαλὰ καὶ ἰλαρὰ, καὶ ζῆση εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν”.

3. Καὶ ἀναστὰς ἠΰξατο, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν καθίσας λέγει αὐτῷ “Ἀκουε καὶ ταύτην τὴν ἐντολήν· ἀλή- 5
θειαν ἀγάπα καὶ πᾶσα ἀλήθεια ἐκ τοῦ στόματός σου ἐκπορευέσθω, ἵνα τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατοικῆ ἐν σοί. οἱ γὰρ ψευδόμενοι ἀθετοῦσι τὸν Θεόν. ἔλαβον γὰρ πνεῦμα ἀληθείας καὶ ἐγένοντο οἰκητήρια τοῦ ἀληθινοῦ πνεύματος. ἐὰν οὖν τὴν ἀλήθειαν φυλάξης, δυνήσῃ 10
σεαυτῷ ζωὴν περιποιήσασθαι. ὄρκον δὲ δικαίως ἢ ἀδίκως ἔκφυγε, καὶ ἡ ἀλήθεια εἰσάξει σε εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἀθάνατον εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν”.

4. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν καθεσθεις ὁ ἐπίσκοπος λέγει αὐτῷ “Ἀκουε καὶ τῆς τετάρτης ἐντολῆς· φύλασσε 15
τὴν ἀγνείαν καὶ μὴ ἀναβαινέτω ἐπὶ τὴν καρδίαν σου περὶ γυναικὸς ἀλλοτρίας ἢ περὶ πορνείας τινός, ἢ περὶ τοιοῦτων ὀνομάτων. τοῦτο γὰρ ποιῶν ἁμαρτίαν μεγάλην ἐργάζῃ, μὴ ταχέως ἀφιστῶν τὸν νοῦν σου τοῦ τοιούτου αἰσχροῦ φάσματος. ἡ γὰρ ἐνθύμησις αἴτη Θεοῦ 20
δούλω ἁμαρτία μεγάλη ἐστίν. εἰ δέ τις ἐργάζεται τὸ ἔργον τὸ πονηρὸν τοῦτο, θάνατον ἐαντῷ κατεργάζεται. βλέπε οὖν, ἀπέχου ἀπὸ τῆς ἐνθυμήσεως ταύτης. ὅπου γὰρ σεμνότης καὶ ἀγνεία κατοικεῖ, ἐκεῖ ἀνομία οὐκ ὀφείλει ἀναβαίνειν. τοῦτο δὲ κατορθοῦται διὰ πυκνοτέρας 25
καὶ ἐπιπόνου εὐχῆς. τοῦτο οὖν ποιεῖ, καὶ ζῆση εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν”.

5. Καὶ ἀναστάντες ἠΰξαντο, καὶ καθίσας ὁ ἐπίσκοπος λέγει αὐτῷ “Ἀκουε καὶ τῆς πέμπτης ἐντολῆς· φύλασσε τὴν ἀγνείαν καὶ μακροθυμίαν καὶ γίνου συνε- 30
τός, καὶ πάντων τῶν πονηρῶν ἔργων κατακυριεύσεις καὶ ἐργάσῃ πᾶσαν δικαιοσύνην. ἐὰν γὰρ μακροθυμὸς ἔσῃ, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατοικοῦν ἐν σοί

καθαρόν ἔσται, μὴ σκοτούμενον ὑπὸ πονηροῦ πνεύματος, μηδὲ μαινώμενον ὑπὸ τῆς ὀξυχολίας. ἐν γὰρ τῇ μακροθυμίᾳ ὁ κύριος κατοικεῖ, ἐν δὲ τῇ ὀξυχολίᾳ ὁ διάβολος. ἀμφοτέρωθεν οὖν τὰ πνεύματα ἀσύμφορόν ἐστιν
5 ἐν ταύτῳ κατοικεῖν. ἐὰν γὰρ λαβὼν ἀψίνθιου μικρὸν εἰς κεράμιον μέλιτος ἐπιχέῃς, οὐχὶ ὅλον τὸ μέλι ἀφανίζεται, καὶ τοσοῦτον μέλι ὑπὸ τοῦ ἐλαχίστου ἀψίνθιου ἀπόλλυται. ἐὰν δὲ εἰς τὸ μέλι μὴ βληθῇ τὸ ἀψίνθιον, γλυκὺ εὐρίσκεται τὸ μέλι καὶ εὐχρηστον πάντως γίνεται
10 τῷ δεσπότῃ. βλέπε οὖν ὅτι ἡ μακροθυμία γλυκυτάτη ἐστὶν ὑπὲρ τὸ μέλι καὶ εὐχρηστός ἐστι τῷ κυρίῳ καὶ ἐν αὐτῇ κατοικεῖ, ἡ δὲ ὀξυχολία τὴν μακροθυμίαν μαινώνει. ἄκουε δὲ καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ὀξυχολίας πῶς πονηρά ἐστιν καὶ πλανᾷ τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ καὶ
15 καταστρέφει τῇ ἑαυτῆς ἐνεργείᾳ. οὐκ ἀποπλανᾷ δὲ τοὺς ὄντας πλήρεις ἐν πίστει, οὐδὲ ἐνεργῆσαι δύναται εἰς
20 αὐτοὺς, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ κυρίου μετ' αὐτῶν ἐστὶν, ἀλλὰ ἀποπλανᾷ τοὺς διψύχους. ὅταν γὰρ ἴδῃ τοὺς τοιοῦτους ἀνθρώπους εὐσταθοῦντας, παρεμβάλλει ἐαυτὴν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οὕτως πικραίνεται ἄνθρωπος ἕνεκεν βιωτικῶν πραγμάτων, ἢ φίλου τινός, ἢ περὶ δόσεως καὶ λήψεως, ἢ περὶ τοιούτων μισθῶν πραγμάτων. ταῦτα πάντα μωρὰ ἐστὶ καὶ κενὰ καὶ ἀσύμφορα τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ μακροθυμία
25 μεγάλη ἐστὶ καὶ ὀχυρὰ, ἔχουσα τὴν δύναμιν ἰσχυρὰν καὶ κατημένην ἐν πλατυσμῷ μεγάλῳ. ἰλαρὰ, ἀγαλλιωμένη καὶ ἀμέριμνος οὕσα δοξάζει τὸν κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, μηδὲν ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ πικρὸν, παραμένουσα διὰ παντὸς πραότητι καὶ ἡσυχίᾳ.

30 Αὕτη οὖν ἡ μακροθυμία κατοικεῖ μετὰ τῶν πίστιν ἔχόντων ὁλόκληρος, ἡ δὲ ὀξυχολία πρῶτον μὲν μωρία ἐστὶν καὶ ἐλαφρία φρενῶν· εἶτα ἐκ τῆς ἀφροσύνης γίνεται πικρία, ἐκ δὲ τῆς πικρίας θυμὸς, ἐκ δὲ τοῦ θυμοῦ

ὄργῃ, ἐκ δὲ τῆς ὄργῆς μῆνις. εἶτα ἡ μῆνις ἐκ τοσούτων κακῶν συνισταμένη γίνεται ἁμαρτία μεγάλη καὶ ἀνίατος. ὅταν γὰρ πάντα τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα ἐν ἐνὶ ἀγγελίῳ κατοικῆ, ὅπου καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐ χωρεῖ ἐκεῖνο τὸ ἄγγος, ἀλλ' ὑπερπλεονάζει τὸ τρυφερὸν 5 πνεῦμα, μὴ ἔχον συνήθειαν μετὰ πονηροῦ πνεύματος καὶ σκληρότητος κατοικεῖν. ὑποχωρεῖ οὖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τούτου καὶ ζητεῖ κατοικεῖν μετὰ πραότητος καὶ ἡσυχίας. εἶτα ὅταν ἀποστῆ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου οὗ κατοικεῖ, γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος κενὸς ἀπὸ 10 τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου καὶ λοιπὸν πεπληρωμένος τῶν πνευμάτων τῶν πονηρῶν ἀκαταστατεῖ ἐν πάσῃ πράξει αὐτοῦ, περισπώμενος ὡς καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τῶν πονηρῶν, καὶ ὄλος ἀποτυφλοῦται ἀπὸ τῆς διανοίας τῆς ἀγαθῆς. οὕτως οὖν συμβαίνει πᾶσι 15 τοῖς ὀξυχόλοις. ἀπέχου οὖν ἀπὸ τῆς ὀξυχολίας, τοῦ πονηροῦ δαίμονος, ἐνδύσαι δὲ τὴν μακροθυμίαν καὶ ἀντίστηθι τῇ ὀξυχολίᾳ, καὶ ἔση ἐπαινούμενος μετὰ τῆς σεμνότητος τῆς ἡγαπημένης ὑπὸ κυρίου. βλέπε οὖν μὴ παραλογίσῃ τὴν ἐντολὴν ταύτην. ἐὰν γὰρ ταύτην 20 φυλάξῃς, θνήσῃ καὶ τὰς λοιπὰς τηρήσῃς. ἴσχυε οὖν ἐν αὐταῖς καὶ ἐνδυναμοῦ, καὶ νικήσεις καὶ ζήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν”.

6. Καὶ ἀναστάντες ἠΰξαντο, καὶ καθίσας ὁ ἐπίσκοπος λέγει αὐτῷ “Ἄκουε καὶ τῆς ἕκτης ἐντολῆς· 25 ἐνετειλάμην σοι ἐν τῇ πρώτῃ ἐντολῇ ἵνα φυλάξῃς τὴν πίστιν καὶ τὸν φόβον καὶ ἐγκρατεύσῃ”. ἀπεκρίθη ὁ Ἀντίοχος “Ναί, κύριε, οὕτως ἔστιν”. λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Ἀλλὰ νῦν θέλω σοι δηλῶσαι καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ἵνα νοήσῃς τὴν δύναμιν ἣν ἔχουσι καὶ 30 ἐνέργειαν. διπλαῖ γὰρ εἰσιν. κεῖνται γὰρ ἐπὶ δικαίῳ καὶ ἀδίκῳ. σὺ οὖν πίστευε τῷ δικαίῳ, τῷ δὲ ἀδίκῳ μηδὲν πιστεύσῃς. τὸ γὰρ δίκαιον ὀρθὴν ὁδὸν ἔχει, τὸ

δὲ ἄδικον στρεβλήν. δύο εἰσὶν ἄγγελοι μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἷς τῆς δικαιοσύνης καὶ εἷς τῆς πονηρίας. καὶ ὁ μὲν τῆς δικαιοσύνης ἄγγελος τρυφερός ἐστι καὶ αἰσχυνηρός καὶ πρᾶος καὶ ἰσχυρός. ὅταν οὖν οὗτος
 5 ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῆ, εὐθέως λαλεῖ μετὰ σοῦ περὶ δικαιοσύνης, περὶ ἀγνείας, περὶ σεμνότητος καὶ περὶ αὐταρκειᾶς καὶ περὶ παντός ἔργου δικαίου καὶ περὶ πάσης ἀρετῆς ἐνδόξου. ταῦτα πάντα ὅταν εἰς τὴν καρδίαν σου ἀναβῆ, γίνωσκε ὅτι ὁ ἄγγελος τῆς δι-
 10 καιοσύνης μετὰ σοῦ ἐστίν. τούτῳ οὖν πίστευε καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ καὶ ἐγκρατῆς αὐτοῦ γενοῦ. ὄρα οὖν καὶ τοῦ ἁγγέλου τῆς πονηρίας τὰ ἔργα. πρῶτον πάντων ὀξύχολός ἐστι καὶ πικρός καὶ ἄφρων, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ, καταστρέφοντα τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ.
 15 ὅταν οὗτος ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῆ, γινῶθι αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ”.

Λέγει αὐτῷ ὁ δοῦξ Ἀντίοχος “Πῶς, κύριε, νοήσω αὐτὸν οὐκ ἐπίσταμαι, ἐὰν μὴ διδαχθῶ κατὰ λόγον”. λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Ἄκουε λεπτομερῶς καὶ . . .
 20 . . . γίνου. ὅταν ὀξύχολία σοί τις προσέλθῃ ἢ πικρία, γίνωσκε ὅτι αὐτός ἐστιν ἐν σοί. εἶτα λοιπὸν ἐπιθυμῶσαι πράξεων πολλῶν καὶ πολυτέλεια ἐδεσμάτων καὶ κραι-25 παλῶν πολλῶν καὶ ποικίλων τροφῶν καὶ οὐ δεόντων, καὶ ἐπιθυμῶσαι γυναικῶν καὶ πλεονεξίαι, ὑπερηφανία τε
 25 καὶ ἀλαζονεία καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια. ταῦτα οὖν ὅταν ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῆ, γίνωσκε ὅτι ὁ ἄγγελος τῆς πονηρίας ἐστίν ἐν σοί. σὺ οὖν ἐπιγνοὺς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀπόστα ἀπ’ αὐτοῦ καὶ μηδὲν αὐτῷ πίστευε. ἔχεις οὖν ἀμφοτέρων τῶν ἁγγέλων τὰς ἐνεργείας. σύνεσ
 30 αὐτάς. περὶ μὲν [τοῖς ἔργοις] τῆς πίστεως αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολή, ἵνα τοῖς ἔργοις τοῦ ἁγγέλου τῆς δικαιοσύνης πιστεύσῃς καὶ ἐργασάμενος αὐτὰ ζήσῃς τῷ Θεῷ, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν”.

7. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος
 “Μέμνησαι ὅτι εἰς τὴν πρώτην ἐντολὴν ἐνετειλάμην σοι
 περὶ πίστεως καὶ φόβου καὶ ἐγκρατείας”. ἀπεκρίθη
 “Ναὶ, κύριε”. λέγει αὐτῷ “Νῦν ἀκουσον τῆς ἐβδόμης
 ἐντολῆς περὶ τοῦ φόβου· φοβοῦ τὸν κύριον καὶ φύλασσε 5
 τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ ἔση δυνατὸς ἐν πράξει, καὶ ἡ
 πράξις σου ἀσύγκριτος ἔσται. φοβούμενος τὸν κύριον
 πάντα καλὰ ἐργάση· οὗτός ἐστιν ὁ φόβος ὃν δεῖ σε
 φοβηθῆναι. τὸν διάβολον μὴ φοβηθῆς, ὅτι δύναμις ἐν
 αὐτῷ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ φόβος. ἐν ᾧ δὲ ἡ δύναμις ἡ ἔν- 10
 δοξος, καὶ φόβος ἐν αὐτῷ. πᾶς γὰρ ὁ δύνάμιν ἔχων
 καὶ φόβον ἔχει. ὁ δὲ μὴ ἔχων δύνάμιν ὑπὸ πάντων
 καταφρονεῖται. ὁ δοῦλος οὖν τοῦ κυρίου ἰσχυρός ἐστι
 καὶ φοβήθητι οὖν τὸν κύριον, καὶ ζήση
 αὐτῷ φυλάσσω τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας”. 15

8. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος
 “Ἄκουε καὶ τῆς ὀγδόης ἐντολῆς περὶ ἐγκρατείας· νόη-
 σον ὅτι ἡ ἐγκράτεια διπλῆ ἐστίν. ἐπὶ τινῶν γὰρ δεῖ
 σε ἐγκρατεῦσθαι, ἐπὶ τινῶν δὲ οὐ δεῖ. τὸ πονηρὸν ἐγ-
 κρατεῦσθαι καὶ μὴ ποιεῖν αὐτὸ, τὸ δὲ ἀγαθὸν μὴ 20
 ἐγκρατεῦσαι, ἀλλὰ ποιεῖν αὐτό. ἄκουε δὲ λεπτομερῶς”.
 λέγει αὐτῷ ὁ Ἀντίοχος “Ναὶ, δέομαί σου, πάντα μοι
 λεπτομερῶς δήλωσον, ὅτι οὐδέποτε ἤκουσα τοιοῦτον
 λόγον σωτηρίας, καθοπλίζοντα τὸν ἄνθρωπον κατὰ πά-
 σης μηχανῆς τοῦ διαβόλου. διὰ τοῦτο ἐποίησα καὶ τὸν 25
 νοτάριόν μου πᾶσαν τὴν ἐνδοξον καὶ ἐνάρετον ταύτην
 διδαχὴν γράψαι”. λέγει ὁ ἐπίσκοπος “Ἐγκρατεῦσαι ἀπὸ
 πάσης πονηρίας, ἀπὸ μεθύσματος, ἀνομίας, ἀπὸ τρυ-
 φῆς πονηραῶς, ἀπὸ ἐδεσμάτων πολλῶν καὶ πολυτελῶν,
 πλούτου, καυχήσεως, ὑψηλοφροσύνης καὶ ὑπερηφανίας 30
 καὶ ψεύδους καὶ καταλαλιᾶς καὶ ὑποκρίσεως καὶ μνη-
 σικακίας καὶ πάσης βλασφημίας. ταῦτα τὰ ἔργα πονηρὰ
 ἐστι τῆ ζωῆ τῶν ἀνθρώπων. τούτων οὖν τῶν ἔργων

δεῖ ἐγκρατεύεσθαι τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ μὴ
 ἐγκρατευόμενος τούτων οὐ δύναται ζῆσαι τῷ Θεῷ. ἄκουε
 δὲ καὶ τὰ ἀκόλουθα τούτων". λέγει ὁ δούξ Ἀντίοχος
 "Ἐπι γὰρ, κύριε, πονηρά εἰσιν ἔργα"; λέγει αὐτῷ ὁ
 5 ἐπίσκοπος "Καὶ πολλὰ εἰσιν ἅφ' ὧν δεῖ τὸν δοῦλον
 τοῦ Θεοῦ ἐγκρατεύεσθαι, κλοπή, ψεῦδος, ἀποστέρησις,
 ψευδομαρτυρία, πλεονεξία, ἀλαζονεία, καὶ ὅσα τούτοις
 ὅμοια. ἢ οὐ δοκεῖ σοι πονηρὰ εἶναι ταῦτα"; ἀπεκρίθη
 "Καὶ λίαν πονηρὰ τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ". λέγει αὐτῷ
 10 ὁ ἐπίσκοπος "Ἐγκράτευσαι οὖν ἀπὸ πάντων τούτων,
 ἵνα ζῆσῃ τῷ Θεῷ καὶ ἐγγραφήσῃ μετὰ τῶν ἐγκρατευο-
 μένων. ἃ μὲν οὖν δεῖ ἐγκρατεύεσθαι ταῦτά ἐστιν· ἃ
 δὲ δεῖ σε μὴ ἐγκρατεύεσθαι, ἀλλὰ ποιεῖν, ἄκουε. πάν-
 των πρῶτον πίστις, φόβος κυρίου, ὁμόνοια, ἀγάπη,
 15 ῥήματα δικαιοσύνης, ἀλήθεια, ὑπομονή. τούτων ἀγα-
 θώτερον οὐδέν ἐστιν ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων. ταῦτα
 εἴαν τις φυλάσῃ καὶ μὴ ἐγκρατεύηται ἀπ' αὐτῶν,
 μακάριός ἐστιν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. εἶτα τούτων τὰ ἀκό-
 λουθα ἄκουε· χήραις ὑπηρετεῖν καὶ ὀρφανούς ὑστερου-
 20 μένους ἐπισκέπτεσθαι, ἐξ ἀνάγκης λυτρώσασθαι τοὺς
 δούλους τοῦ Θεοῦ, φιλόξενον εἶναι· ἐν γὰρ τῇ φιλοξε-
 νίᾳ εὐρίσκεται ἀγαθοποίησις· ἡσύχιον εἶναι, ἐνδεέστε-
 ρον γενέσθαι, πάντα ἀνθρώπων πρεσβύτην σέβεσθαι,
 ἀσκεῖν δικαιοσύνην, ἀδελφότητα συντηρεῖν, ὕβριν ὑπο-
 25 φέρειν, μακρόθυμον εἶναι, ἀμνησίκακον, κάμνοντας τῇ
 ψυχῇ παρακαλεῖν, ἐσκανδαλισμένους ἀπὸ τῆς πίστεως 256
 μὴ ἀποβαλέσθαι, ἀλλ' ἐπιστρέφειν καὶ εὐθύμους ποι-
 εῖν, ἀμαρτάνοντας νουθετεῖν, χρεώστας μὴ θλίβειν, ἐν-
 δεεῖς μὴ λυπεῖν, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοιά ἐστιν. δοκεῖ
 30 σοι ταῦτα ἀγαθὰ εἶναι"; ἀπεκρίθη ὁ Ἀντίοχος "Τί γὰρ,
 κύριε, δύναται τούτων ἀγαθώτερον εἶναι"; λέγει αὐτῷ
 ὁ ἐπίσκοπος "Γύμναζε σεαυτὸν ἐν τούτοις καὶ μὴ ἐγκρα-
 τεύου πάντων, καὶ ζῆσῃ τῷ Θεῷ εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν".

9. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος
 “Ἀκουε καὶ τῆς ἐνάτης ἐντολῆς τὴν διδασκαλίαν· πάν-
 γὰρ ὠφέλιμός ἐστιν· ἄρον ἀπὸ σοῦ τὴν διψυχίαν καὶ
 μηδὲν ὅλως διψυχῆσαι αἰτήσασθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, λέ-
 γων ἐν ἑαυτῷ ὅτι πῶς δυνήσομαι αἰτήσασθαι παρὰ 5
 τοῦ κυρίου λαβεῖν ἡμαρτηκῶς τοσαῦτα εἰς αὐτόν; μὴ δια-
 λογιζομαι ταῦτα, ἀλλ’ ἐξ ὅλης καρδίας σου ἐπίστρεψον πρὸς
 κύριον καὶ αἰτοῦ παρ’ αὐτοῦ ἀδιστακτως, καὶ γνώσῃ τὴν
 πολυεσπλαγγνίαν αὐτοῦ, ὅτι οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπη, ἀλλὰ
 τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς σου πληροφορήσει. οὐκ ἔστιν γὰρ 10
 ὁ Θεὸς ὡς οἱ ἄνθρωποι μνησικακοῦντες, ἀλλ’ αὐτὸς
 ἀμνησικακός ἐστιν καὶ σπλαγγνίζεται ἐπὶ τὴν ποίησιν
 αὐτοῦ. σὺ οὖν καθάρισον τὴν καρδίαν σου ἀπὸ πάν-
 των τῶν ματαίων τούτων καὶ τῶν προειρημένων σοι
 ῥημάτων, καὶ αἰτοῦ παρὰ τοῦ κυρίου, καὶ λήψη, καὶ 15
 πάντων τῶν αἰτημάτων σου ἀστέρητος ἔση, ἐὰν ἀδι-
 στάκτως αἰτήσῃς· ἐὰν δὲ διστακτῆς ἐν τῇ καρδίᾳ σου,
 οὐδὲν οὐ μὴ λήψη τῶν αἰτημάτων σου. οἱ γὰρ διστά-
 ζοντες εἰς τὸν Θεόν, οὗτοί εἰσιν ὡς δίψυχοι καὶ οὐδὲν
 ὅλως λαμβάνουσι τῶν αἰτημάτων αὐτῶν. οἱ δὲ ὄλοτε- 20
 λεῖς ὄντες ἐν τῇ πίστει πάντα αἰτοῦνται πεποιθότες
 ἐπὶ τὸν Θεόν καὶ λαμβάνουσιν, ὅτι ἀδιστακτως αἰτοῦν-
 ται μηδὲν διψυχοῦντες. πᾶς γὰρ δίψυχος ἀνὴρ, ἐὰν
 μὴ μετανόησῃ, δυσκόλως σωθήσεται. καθάρισον οὖν τὴν
 καρδίαν σου ἀπὸ τῆς διψυχίας, ἔνδυσαι δὲ τὴν πίστιν, 25
 ὅτι ἰσχυρά ἐστιν, καὶ πιστεue τῷ Θεῷ ὅτι πάντα τὰ αἰ-
 τήματά σου ἂν αἰτῇ λήψη, καὶ ἐὰν αἰτησάμενός ποτε
 παρὰ τοῦ κυρίου αἶτημά τι καὶ βραδύτερον λάβῃς, μὴ
 διψυχῆσαι, ὅτι τάχιον οὐκ ἔλαβες τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς
 σου. πάντως γὰρ διὰ πειρασμόν τινα ἢ παράπτωμά τι, 30
 ὃ σὺ ἀγνοεῖς, οὐκ ἔλαβες. σὺ οὖν μὴ διαλίπῃς εὐχό-
 μενος τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς σου, ἕως οὗ ἀπολήψῃ αὐτό.
 ἐὰν δὲ ἐκκαθήσῃ καὶ διψυχῆσαι αἰτούμενος, ἑαυτὸν

αἰτιῶ καὶ μὴ τὸν μὴ διδοῦντά σοι. βλέπε οὖν τὴν διψυ-
 χίαν ταύτην. πονηρὰ γὰρ ἔστι καὶ ἀσύνετος καὶ πολ-
 λούς ἐκριζοῖ ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ γε λίαν πιστοὺς καὶ
 ἰσχυροὺς. καταφρόνησον οὖν αὐτῆς ἐν παντὶ πράγματι,
 5 ἐνδυσάμενος τὴν πίστιν τὴν ἰσχυρὰν καὶ δυνατὴν. ἡ
 γὰρ πίστις πάντα ἐπαγγέλλεται, πάντα τελειοῖ, ἡ δὲ
 διψυχία μὴ καταπιστεύουσα ἑαυτὴν πάντων ἀποτυγχά-
 νει τῶν ἔργων αὐτῆς ὧν πράσσει. σὺ οὖν δούλευε τῇ
 εὐχῇ σου, τῇ δυνάμει τῆς πίστεως, καὶ ζήση τῷ Θεῷ
 10 καὶ πάντες οἱ καταφρονοῦντες εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν”.

10. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκο-
 πος “Ἄκουε καὶ τῆς δεκάτης ἐντολῆς· ἄρον ἀπὸ σοῦ
 πᾶσαν ἐπιθυμίαν πονηρὰν, ἐνδυσαι τὴν ἐπιθυμίαν τὴν
 ἀγαθὴν καὶ σεμνήν. ἐνδεδυμένος γὰρ τὴν ἐπιθυμίαν
 15 ταύτην μισήσεις τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν· ἀγρία γὰρ
 ἐπιθυμία εἰς τάδε. ἐὰν ἐμπέση εἰς λύπην ὁ δούλος
 τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἧ συνετὸς, δαπανᾶται ὑπ’ αὐτῆς δει-
 νῶς. δαπανᾶ δὲ τούτους μὴ ἔχοντας ἐνδυμα ἐπιθυμίας
 ἀγαθῆς, ἀλλ’ ἐμπεφυρμένους τῷ αἰῶνι τούτῳ. τούτους
 20 οὖν παραδίδωσιν εἰς θάνατον”. καὶ λέγει ὁ Ἀντίοχος
 “Ποῖα, κύριε, εἰσὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς πονηρᾶς τὰ πα-
 ραδιδόунτα τοὺς ἀνθρώπους εἰς θάνατον; γνώρισόν μοι,
 ἵνα φύγω ἀπ’ αὐτῶν”. λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Ἄκου-
 σον. πρῶτον. πάντων ἐπιθυμία γυναικὸς, καὶ πολυ-
 25 τέλεια πλούτου, ἡ ἔστι φιλαργυρία, καὶ ἐδεσμάτων
 πολλῶν καὶ ματαίων, καὶ μεθύσματος πολλοῦ, διαφό-
 ρων γεύσεων, καὶ ἑτέρων τρυφῶν πολλῶν καὶ μωρῶν,
 καὶ δόξης ἀνθρωπίνης καὶ ματαίας. πᾶσα τρυφή μωρὰ
 ἔστι καὶ κενὴ τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ. ἀπέχεσθαι οὖν
 30 δεῖ τῶν ἐπιθυμιῶν τούτων, ἵνα ἀπεχόμενοι ζήσητε τῷ
 Θεῷ. ἐὰν δὲ δουλεύσης τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ ἀγαθῇ καὶ
 ὑποταγῆς αὐτῇ, δύνασαι κατακυριεῦσαι τῆς ἐπιθυμίας
 τῆς πονηρᾶς καὶ ὑποτάξαι αὐτὴν καθὼς βούλει”. ὁ

Ἀντίοχος λέγει “Ἦθελον γινῶναι ποίοις τρόποις δεῖ με δουλεῦσαι τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ ἀγαθῇ”. ὁ ἐπίσκοπος λέγει “Ἄκουε ἔργασαι δικαιοσύνην καὶ ἀρετὴν ἀληθείας, καὶ φόβον κυρίου καὶ πίστιν καὶ ἀγάπην καὶ ταπεινοφροσύνην καὶ ἀκτημοσύνην ἰθὺν ποιῆσαι 5 τῆς κοσμικῆς ὀτήτος, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια τοῖς προειρημένοις. ταῦτα ἐργαζόμενος εὐάρεστος ἔσῃ δοῦλος θεοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν”.

Πάλιν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Ὁ διάβολος ὅταν ἴδῃ ὅτι δι’ ἑαυτοῦ, τουτέστιν διὰ τοῦ ἰδίου λογισμοῦ, 10 οὐδὲν δύναται σε βλάψαι, τότε φέρει πρὸς σὲ ἀσθενεστεροὺς μοναχοὺς, καὶ δι’ αὐτῶν πρόφασιν τινα διὰ λόγων, ἢ ἔργων, ἢ ἀναπαύσεως, ἢ ζήλου σαρκικοῦ δίδωσιν σοι εἰς τὸ σκανδαλίσαι καὶ ταραξάσαι. σὺ δὲ νοῶν τοῦ ἐχθροῦ εἶναι κατασκευὴν τοῦτο μὴ ἄρξῃ εἰς τὴν 15 διάνοιάν σου λέγειν. ἐγὼ ἀπὸ τοῦ τοιούτου γένους εἰμὶ μέγας, καὶ οὗτος ἰδιώτης καὶ εὐτελής, καὶ γὰρ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔχω πεσεῖν, μᾶλλον δὲ διὰ τοῦτο πρόσπεσε αὐτῷ, μεμνημένος τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐντολῆς, ἣτις σοι παρακελεύεται ‘ἐάν τις σε 20 ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην’, καὶ μὴ πρότερον αὐτοῦ ἀποστῆς τῶν ποδῶν ἕως οὗ συγχώρησιν μετ’ εὐχῆς παρ’ αὐτοῦ δέξῃ, ὅπως τέλειός σοι ἀποδοθῇ τῆς ταπεινοφροσύνης ὁ στέφανος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν”.

25

11. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Ἄκουε καὶ τῆς ἐνδεκάτης ἐντολῆς: ἄρον ἀπὸ σοῦ τὴν λύπην· καὶ γὰρ αὕτη ἀδελφή ἐστὶ τῆς διψυχίας καὶ τῆς ὀξυχολίας”. λέγει ὁ Ἀντίοχος “Πῶς, κύριε, ἀδελφή ἐστὶ τούτων; ἄλλο γὰρ μοι δοκεῖ ὀξυχολία καὶ 30 ἄλλο διψυχία καὶ ἄλλο λύπη”. λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Διὰ τί οὐ νοεῖς τὰ λεγόμενά σοι; καὶ γὰρ ἐκεῖνοι οὐ νοοῦσιν οἱ βάλλοντες ἑαυτοὺς εἰς τὰ σαρκικά καὶ κοσμικά

πράγματα. οὐ νοεῖς ὅτι ἡ λύπη πάντων τῶν παθῶν
 πονηροτέρα ἐστὶν καὶ δεινοτάτη τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ,
 καὶ παρὰ πάντα τὰ πνεύματα καταφθείρει τὸν ἄνθρω-
 πον. οἱ δὲ φόβον ἔχοντες Θεοῦ καὶ ἐρευνῶντες περὶ
 5 Θεοῦ ἔργων καὶ ἀληθείας, καὶ τὴν καρδίαν ἔχοντες πρὸς
 κύριον πάντα τὰ λεγόμενα αὐτοῖς τάχιον νοοῦσι, καὶ
 συνιοῦσιν ὅτι καθαροί εἰσιν καὶ ἀμέριμνοι ἀπὸ πάσης
 φροντίδος καὶ μερίμνης κοσμικῆς καὶ οὐδὲν ἄλλο εἰ μὴ
 τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς. ὅπου γὰρ ὁ
 10 κύριος κατοικεῖ, ἐκεῖ καὶ σύνεσις πολλή. κολληθήτη
 οὖν τῷ κυρίῳ καὶ πάντα νοήσεις. ἄκουε οὖν πῶς ἡ
 λύπη ἐκτρίβει τὸ πνεῦμα καὶ πάλιν σώζει. ὅταν ὁ
 δίψυχος ἐπιβάληται πρᾶξαί τι καὶ ἀποτύχη διὰ τὴν
 διψυχίαν αὐτοῦ, ἡ λύπη ἐκπορεύεται εἰς τὸν ἄνθρωπον
 15 καὶ λυπεῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ στενοχωρεῖ αὐτό.
 εἶτα πάλιν ἡ ὀξυχολία, ὅταν κολληθῇ τῷ ἀνθρώπῳ
 περὶ πράγματός τινος καὶ λίαν πικρανθῇ καὶ ποιήση
 τι κακὸν, πάλιν ἡ λύπη εἰσπορεύεται εἰς τὴν καρδίαν
 τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ὀξυχολήσαντος, καὶ λυπεῖται ἐπὶ
 20 τῇ πράξει αὐτοῦ ἣ ἔπραξεν καὶ μετανοεῖ, ὅτι πονηρὸν
 εἰργάσατο. αὕτη οὖν ἡ λύπη δοκεῖ σωτηρίαν ἔχειν,
 ὅτι τὸ πονηρὸν πράξας μετενόησεν. ἀμφοτέραι δὲ τῶν
 πράξεων λυποῦσι τὸν ἄνθρωπον· ἡ μὲν διψυχία ὅτι
 οὐκ ἐπέτυχε τῆς πράξεως, ἡ δὲ ὀξυχολία ὅτι ἔπραξεν τὸ
 25 πονηρὸν. ἀμφοτέραι οὖν λυπηρά ἐστί τῷ πνεύματι τῆ
 ἀγίῳ. ἄρον οὖν ἀπὸ σοῦ τὴν λύπην καὶ μὴ θλίβε τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐν σοὶ κατοικοῦν, μὴ ποτε ἐντεύ-
 ξηται τῷ Θεῷ καὶ ἀποστῇ ἀπὸ σοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα
 τοῦ Θεοῦ τὸ δοθὲν εἰς τὴν σάρκα ταύτην λύπην σαρ-
 30 κικὴν οὐχ ὑποφέρει οὐδὲ στενοχωρίαν. λύπη γὰρ ἡ 258
 ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἁμαρτήμασι μόνη ἔχει ὠφέλειαν, ἐὰν
 μὴ πάλιν ἁμαρτήσης. ἐνδύσαι οὖν τὴν ἰλαρότητα τὴν
 πάντοτε ἔχουσαν χάριν παρὰ τῷ Θεῷ καὶ εὐπρόσδεκτον

οὔσαν αὐτῷ, καὶ ἐντρύφησον ἐν αὐτῇ. πᾶς γὰρ ἰλαρὸς ἀνὴρ ἀγαθὰ ἐργάζεται καὶ ἀγαθὰ φρονεῖ καὶ καταφρονεῖ τῆς ματαίας λύπης· ὁ δὲ λυπηρὸς ἀνὴρ πάντοτε ὀργίζεται καὶ ἀνομίαν ἐργάζεται μὴ ἐντυγχάνων μηδὲ ἐξομολογούμενος τῷ Θεῷ. πάντοτε γὰρ λυπηροῦ ἀνδρὸς ἢ ἐντευ- 5 ξις οὐκ ἔχει δύναμιν τοῦ ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἡ λύπη ἐγκάθεται εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ. μεμιγμένη οὖν ἡ λύπη ἢ κοσμικὴ μετὰ τῆς ἐντεύξεως οὐκ ἀφήσει τὴν ἐντευξιν ἀναβῆναι καθαρὰν εἰς τὸ θυσιαστήριον. ὥσπερ γὰρ ὄξος οἴνω μεμιγμέ- 10 νον τὴν αὐτὴν ἡδονὴν οὐκ ἔχουσιν, οὕτως καὶ λύπη μεμιγμένη μετὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν αὐτὴν ἐντευξιν οὐκ ἔχει. καθάρισον οὖν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς λύπης τῆς πονηρᾶς ταύτης, καὶ ζήση τῷ Θεῷ εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν”.

15

12. Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν λέγει αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος “Βλέπε στερεῶς καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου ἐπίστρεφε πρὸς κύριον καὶ μὴ φοβηθῆς τὸν διάβολον· δύναμις γὰρ ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν κατὰ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ· ὁ Θεὸς γὰρ ἔστιν ὁ παρέχων τὴν νίκην. ὁ διά- 20 βολος μόνον φόβον ἔχει, ὁ δὲ φόβος αὐτοῦ τόνους οὐκ ἔχει. μὴ φοβηθῆς οὖν αὐτὸν, καὶ φεύξεται ἀπὸ σοῦ, μηδὲ τὴν ἀπειλὴν αὐτοῦ δειλιάσης· ἄτονος γὰρ ὡς νεκροῦ νεῦρα. οὐ δύναται γὰρ καταδυναστεύειν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῶν ἐξ ὅλης καρδίας ἐλπίζοντων ἐπ’ αὐ- 25 τόν. δύναται οὖν ὁ διάβολος παλαῖσαι, καταπαλαῖσαι δὲ οὐ δύναται. εἰάν οὖν ἀντιστῆς αὐτὸν, νικηθεὶς φεύξεται ἀπὸ σοῦ κατησχυμένος. μᾶλλον φοβήθητι τὸν κύριον τὸν δυνάμενον σῶσαι καὶ ἀπολέσαι. μὴ δειλιάσης μηδὲ φοβηθῆς τὸν θάνατον· φθαρτὸς γὰρ ἔστιν· 30 ἀλλὰ φοβοῦ τὴν ἁμαρτίαν· προαιρετικὴ γὰρ ἔστι. φύλασσε σεαυτὸν ἀπὸ τῶν τριῶν μελῶν τοῦ σώματος σου, ὀφθαλμοῦ, στόματος καὶ ἀκοῆς, μὴ ποτε διὰ τῶν

ὄφθαλμῶν σου φθονερῶς καὶ ἀκολάστως προσέχης τινὶ
καὶ διὰ στόματος τοῦ μὴ λαλεῖν ποτε ἀσύμφορα, καὶ
ἀκοὴν τῇ ὑγιαίνουσῃ μῆποτε καταδέξῃ λογίον
..... βεῖς, μὴ ποτε ἠττηθῆς ἀσυνέτοις λογισμοῖς, ἀκοῇ
5 βλαβεραῖ, καὶ ἐπιστρέψῃς ὡς κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἕμετον,
ἀλλὰ λάβε μᾶλλον εἰς τὴν σὴν ἔννοιαν τὴν ἐσχάτην
ἡμέραν. οὐ γὰρ μόνος τὸν αἰῶνα βιώσεις, ἀλλὰ τὴν
τότε μνήσθητι συνοχὴν καὶ πνιγμὸν καὶ θανάτου ὥραν
καὶ ἀπόφασιν Θεοῦ κατεπείγουσαν καὶ ἀγγέλους ἐπι-
10 σπεύδοντας καὶ ψυχὴν ἐν τούτοις θορυβουμένην καὶ
ἅμα τῷ συνειδότητι πικρῶς μαστιγουμένην καὶ πρὸς τὰ
ᾧδε ἐλεεινῶς ἐπιστρέφουσαν. καὶ τὴν ἀπαραίτητον τῆς
μακροῦς ἐκείνης ἀποδημίας ἀνάγκην διάγραψόν μοι τῇ
διανοίᾳ, τὴν τελευταίαν τοῦ κοινοῦ βίου καταστροφὴν,
15 ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ μετὰ
τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ τῶν ἁγίων. ἤξει γὰρ καὶ οὐ πα-
ρασιωπήσεται, ὅταν ἔλθῃ ὁ κύριος κρῖναι ζῶντας καὶ
νεκρούς, καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
μνήσθητι τὸν πύρινον ποταμὸν, τὸν σκώληκα τὸν ἀκοί-
20 μητον, τὸν δεινὸν ἄδην, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὸν
πικρὸν κλανθμὸν, τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, τὴν ἄσβε-
στον κάμινον. πάντα γὰρ γυμνά καὶ τετραχηλισμένα
παραστήσεται, ὅταν ἡ σάλπιγξ ἐκείνη μέγα τι καὶ φο-
βερὸν ἠγήσασα τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἐξεγερεῖ καθεύδοντας
25 'καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ πράξαντες εἰς ἀνά-
στασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φραῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν
κρίσεως'. μνήσθητι τῆς τοῦ Δανιὴλ ὀπτασίας, πῶς
ὑπ' ὄψεσιν ἄγει τὴν κρίσιν 'ὅτι' φησὶν 'ἕως οὗ θρόνοι
ἐτέθησαν καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθισεν, καὶ τὸ ἔνδυμα
30 αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιῶν, καὶ ἡ θορὶξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
ὡς ἔριον καθαρὸν, ὁ θρόνος αὐτοῦ ὡς φλόξ πυρός· οἱ
τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον, ποταμὸς πυρὸς εἴλκεν ἕμ-
προσθεν αὐτοῦ. χίλια χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ καὶ

μύριαι μυριάδες παρείστηκεισαν αὐτῷ. κριτήριον ἐκά-
 θισεν καὶ βίβλοι ἠνεώχθησαν. τὰ ἀγαθὰ, τὰ φαῦλα,
 τὰ φανερά, τὰ κεκρυμμένα, τὰ πράγματα, τὰ ῥήματα,
 259 τὰ ἐνθυμήματα. εὐθέως οὖν εἰς ἑξάκονστον τοῖς πᾶσιν
 καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις σοφῶς ἀνακαλύψει. πάντα 5
 γὰρ, ὡς προεῖπον, γυμνὰ καὶ τετραχλησμένα παραστή-
 σει τῷ βήματι τῷ φοβερῷ. βλέπε λοιπὸν τὸν χρόνον
 ἐν ᾧ δεῖ σε καρπώσασθαι τὸ ἀμέτρητον αὐτοῦ ἔλεος,
 μὴ ἐν ματαιότητι ἀναλώσης, καὶ ἐν πύλαις ἄδου ζητή-
 σεις τοῦτο καὶ οὐχ εὐρήσεις ὃ ἐν τῷ ὕψει τῶν ἡμε- 10
 ρῶν σου προκείμενον οὐκ ἠθέλησας. μνήσθητι οὖν καὶ
 ταύτην τὴν φρικτὴν τῆς ἀπολογίας ἡμέραν τῆς κρίσεως,
 καὶ ἴδε πῶς μέλλεις ἀπολογεῖσθαι τῷ πλάσαντί σε
 Θεῷ, ὅτι αὐτός ἐστι κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν, ὅτι δε-
 δόξασται τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ 15
 ἁγίου πνεύματος ὡς ἀπ' ἀρχῆς καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν".

13. Καὶ συντελέσας τὰς δώδεκα ταύτας ἐντολάς ὁ
 ἐπίσκοπος λέγει αὐτῷ "Πορεύου ἐν ταῖς ἐντολαῖς ταύ-
 ταις καὶ παρακάλει καὶ τοὺς ἀκούοντας πορεύεσθαι ἐν 20
 αὐταῖς, ἵνα ἡ μετάνοια αὐτῶν καθαρὰ γένηται τὰς λοι-
 πὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν, θαρροῦντας ὅτι λήψονται
 οὐ μόνον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν κληρονομίαν
 τῆς ἐπουρανίου βασιλείας, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς
 ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν 25
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ
 ζωοποιῷ πνεύματι δόξα, τιμὴ, κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. ἀμήν".

14. Ταύτας ἀκούσας τὰς ἐντολάς ὁ Ἀντίοχος καὶ
 γράψας αὐτὰς ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὡς ἐν βιβλίῳ, 30
 σπεύσας ὠρθοδρόμησε τῷ κοινοβίῳ, λέγων ἐν ἑαυτῷ
 "Μὴ πως κατὰ μόνας οἰκῶν ὑψωθῶ καὶ βλάβω ἑαν-
 τὸν, ἀλλὰ μᾶλλον δίδωμι ἑμαντὸν εἰς ὑπακοὴν ἀδελφῶν

καὶ θεωρῶν ἐνὸς ἐκάστου τὴν πολιτείαν ζήλω κρατού-
 μενος καὶ γὰρ τῆ τοῦ Θεοῦ χάριτι τὴν αὐτὴν πληρῶσω
 ἀρετὴν". ὅπερ καὶ γέγονεν. εἰσελθὼν γὰρ εἰς κοινό-
 βιον οὕτως ἐπολιτεύσατο μετὰ τῆς ἀδελφότητος ὡς νο-
 5 μίξειν αὐτὸν μὴ μετὰ ἀνθρώπων οἰκεῖν, ἀλλὰ μετὰ
 ἀγγέλων Θεοῦ, καὶ τὰ κελεύόμενα μετὰ πάσης σπουδῆς
 καὶ προθυμίας καὶ χαρᾶς ἐποίει. πάντα τῷφρον καὶ
 ὑπερηφανίαν καὶ μνήμην κοσμικὴν ἐκ ποδῶν ποιήσας
 πᾶσαν ἤσκει σωφροσύνην, ὑπακοήν, ταπεινοφροσύνην,
 10 φιλαδελφίαν, σιωπὴν, ἀγάπην, οὐδὲν ἄλλο ἐννοῶν εἰ
 μὴ τὰς ἐντολὰς καὶ νοθεσίας τοῦ ἁγίου πατρὸς καὶ
 ἐπισκόπου Ἀθανασίου καὶ τὴν ἐλπίδα τὴν ἐν Χριστῷ
 Ἰησοῦ. καὶ πάντες ὠφελοῦντο οἱ ἀδελφοὶ βλέποντες
 τὸν ἄνδρα ποτὲ μὲν ἐν τῷ κόσμῳ πλούσιον καὶ ἐνδοξον
 15 καὶ μετὰ πάσης πολιτείας ἀνατραφέντα, νῦν δὲ μὴ λο-
 γιζόμενον ἑαυτὸν ἀνθρώπον εὐγενῆ καὶ ἐλεύθερον, ἀλλὰ
 πᾶσαν εὐτέλειαν ἀσκοῦντα. καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν τὸν
 πλείονα χαριζόμενον τοῖς ἀνθρώποις ὧν αἰτοῦσιν ἢ
 ζητοῦσιν αὐτόν. ὅνπερ ἰδὼν ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστη-
 20 ρίου τοσοῦτων τῆ τοῦ Θεοῦ χάριτι γέμοντα κατορθω-
 μάτων καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἡμφιεσμένον τῷ δευτέρῳ
 ἐνιαυτῷ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ κατέστησεν αὐτὸν ἀποκρι-
 σιάριον τῆς μονῆς, ὅπως ἐξερχόμενος ἐπὶ τὴν πόλιν
 πᾶσαν χρεῖαν μετὰ πάσης εὐλαβείας διακονήσῃ, ᾧτινι
 25 καὶ πᾶσα ἡ ἀδελφότης συνήνεσεν.

Ὁ δὲ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἀντίοχος, ἀντιλέγειν μὴ
 εἰδὼς, μετὰ πάσης εὐλαβείας ὡς ἀπ' ἀρχῆς καὶ ταύτην
 ἐποίησε τὴν ὑπακοήν, καὶ αἰτήσας εὐχὴν παρὰ πάσης τῆς
 ἀδελφότητος ἐξήρχετο λοιπὸν ἐπὶ τὴν πόλιν εἰς πᾶσαν
 30 ἀπόκρισιν τοῦ μοναστηρίου. εὐρῶν δὲ εἰς τὴν πόλιν
 φίλον ἀρχαῖον, διάκονον τῆς ἐκκλησίας, ὀνόματι Πιστόν,
 παρ' αὐτῷ ἔμενεν, ὅτε ἤρχετο εἰς τὴν πόλιν προφά-
 σει διακονίας. ἰδὼν οὖν ὁ φθονερός δαίμων τὴν τος-

αὐτήν ἐπιστήμην καὶ ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς καὶ μὴ φέρων ὄρα τί μηχανᾶται.

15. Θυγάτηρ ἦν μονογενὴς τῷ διακόνῳ. ταύτην πολλάκις προσεδρεύσας τις ἀναγνώστης, ὀνόματι Ἀλέξανδρος, ἔφθειρεν, καὶ τῆς κόρης ἐγκύου γεναμένης φο- 5
 260 βηθεὶς ὁ ἀναγνώστης τὸν ἐπίσκοπον καὶ τὴν αἰσχύνην μὴ φέρων ὑπέθετο τῇ κόρῃ τὴν αἰτίαν τῷ δούλῳ τοῦ Θεοῦ Ἀντιόχῳ ἐπιγράψαι, ᾧ καὶ συνέθετο ἡ κόρη τοὺς πάντας οὕτως πληροφοροῦσαι. καὶ μεθ' ἡμέρας τεσσαράκοντα τῆς τοῦ παιδίου γεννήσεως φανερὰ γέγονε τῷ 10 ἐπισκόπῳ τὰ κατὰ τὴν κόρην, καὶ προσκαλεσάμενος αὐτήν ὁ ἐπίσκοπος ἐπυνθάνετο μετὰ πολλῆς ἀπειλῆς τίς ἂν εἶη ὁ τοῦτο πεποιηκώς. ἡ δὲ ἀπεκρίθη “Ἀπὸ τοῦ μονάζοντος Ἀντιόχου, καθά φησιν, ἐν συνηθείᾳ ἐστὶ τοῦ ἔρχεσθαι πρὸς ἡμᾶς”. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἐπίσκο- 15 πος καὶ πάντες οἱ παρεστῶτες. καὶ πέμψας μετὰ πολλοῦ θυμοῦ εἰς τὸ μοναστήριον . . . τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ. μεθ' ὕβρεως δὲ εἰσελθόντες μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν ἄλλος μὲν ὕβριζεν αὐτὸν, ἄλλος ἐνέπτυνεν, ἕτερος ὠνείδιζεν, αὐτὸς δὲ παρέστη τῷ ἐπισκόπῳ. καὶ ἔρω- 20 τηθεὶς περὶ τῆς κόρης καὶ περὶ τοῦ γεγονότος εἶπεν ὁ Ἀντιόχος “Ἐὰν εἶπω τὴν ἀλήθειαν, ἡ ἀλήθειά μου ἐν τῷ ὑμετέρῳ ψεύδει οὐ μὴ πιστευθῆ”. καὶ παρεστῶτος ὅλον τοῦ ὄχλου εἶπεν ἡ κόρη κράζουσα “Τί ἔχεις εἰπεῖν; οὐ δύνασαι ἀρνήσασθαι· ἀπὸ σοῦ γὰρ γεγένη- 25 ται τὸ παιδίον. καὶ τί αἰσχύνῃ; ὁμολόγησον ὃ ἐποίησας”. τότε στενάξας ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ Ἀντιόχος λέγει “Δότε μοι τὸ παιδίον, καὶ ἴδω εἰ ἐξ ἐμοῦ γεγένηται”. καὶ λαβὼν τὸ παιδίον τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὄν καὶ κρατήσας ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, ἀτενίσας εἰς τὸν 30 οὐρανὸν εἶπεν τῷ παιδίῳ “Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου, εἶπέ, παιδίον, ἐξ ἐμοῦ γεγένησαι σύ”; τότε βοᾷ τὸ παιδίον χάριτι τοῦ Θεοῦ μεγάλη τῇ φωνῇ “Οὐχί, δούλε τοῦ

Θεοῦ· καθαρὸς σὺ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ τοῦτο τὸ
 σκάνδαλον ποιήσας Ἀλέξανδρός ἐστιν ὁ ἀναγνώστης”.
 τότε ἡ μὲν κόρη κατανόησασα τὴν τοῦ Θεοῦ ἔλεγξιν
 παραχρῆμα πεσοῦσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐξέψυξεν·
 5 ὁ δὲ ἐπίσκοπος ἀμνησικακίας χάριν ἤτήσατο παρ’ αὐτοῦ·
 ὁ δὲ ἀναγνώστης, πολλὰ ἐπιθεῖς ἑαυτῷ σίδηρα καὶ μα-
 κρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπελθὼν, ἐγκλείσας ἑαυτὸν ἐν
 κελλίῳ μικρῷ, ἕως τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ἐν τῇ μετανοίᾳ
 τέλειον τῷ Θεῷ ἀπεδίδου τὴν ἐξομολόγησιν χάριτι τοῦ
 10 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶ-
 νας. ἀμήν.

16. Καὶ ἐπανερχομένου αὐτοῦ εἰς τὸ μοναστήριον
 ἐγγὺς τῆς πύλης τῆς πόλεως προσπίπτει αὐτῷ τις νεώ-
 τερος γονυπετῶν καὶ λέγων “Δοῦλε τοῦ Θεοῦ, συγχώ-
 15 ρησόν μοι ὅτι ἐνέπτυσα εἰς τὸ πρόσωπόν σου, πιστεύ-
 σασ τῇ ἀνόμῳ κόρῃ ἐκείνῃ περὶ τῶν κατὰ σοῦ λεχθέν-
 των, καὶ νηστεύω ἕνεκεν τῆς τόλμης ταύτης, καὶ πα-
 ρακαλῶ τὸν κύριον”. ὁ δὲ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἀντίοχος
 λέγει αὐτῷ “Μὴ κλαῖτε περὶ ἐμοῦ μηδὲ νήστευε, ἀλλὰ
 20 κλαῖτε καὶ νήστευε διὰ τὸ ἱμάτιον ὃ ἔκλειψας τῆς γυναι-
 κὸς τῆς χήρας καὶ πτωχῆς πρὸ τριῶν ἡμερῶν. καὶ σὺ
 ἔχων πέντε ἱμάτια τὸ ἐν τῆς χήρας ἔκλειψας”. τότε ὁ
 νεώτερος ἐλεγχθεὶς καὶ φριξας καὶ θαυμάσας πῶς φρα-
 νερὸν γέγονεν ὁ κρυφῆ καὶ ἐν ἑσπέρᾳ ἔπραξε μόνος
 25 ἀπέρχεται τρέμων, καὶ φέρει τὰ ἴδια πέντε ἱμάτια καὶ
 τὸ ἐν τῆς χήρας, καὶ ὅλα δίδωσιν τῇ γυναικί, παρακα-
 λῶν αὐτῇ σὺν αὐτῷ προσπεσεῖν τῷ δούλῳ τοῦ Θεοῦ.
 ἰδὼν δὲ ἀμφοτέρους προσπίπτοντας καὶ ἀπὸ καρδίας
 τὸν αἴτιον μετανοοῦντα ἐδέξατο αὐτὸν ἐν φιλήματι ἀγίῳ,
 30 καὶ λέγει ὁ νεώτερος “Θέλω, κύριέ μου, νηστεῦσαι πολλὰς
 ἡμέρας, ὅτι πολλαὶ εἰσιν αἱ ἁμαρτίαι μου”. λέγει αὐτῷ
 ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἀντίοχος “Πῶς θέλεις νηστεῦ-
 σαι”; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ “Ἀπὸ τοῦ πρωῶ ἕως ἑσπέρας”.

καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἀντίοχος “Καὶ μὴ τρώγων ποῦ
 διάγεις”; ὁ δὲ εἶπεν “Τοὺς φίλους καὶ τὰ πράγματά
 μου βλέπω, καὶ πάλιν ὀλίγον καθεύδω, καὶ ὅταν γένη-
 ται ἑσπέρα, μεταλαμβάνω”. λέγει αὐτῷ ὁ δοῦλος τοῦ
 Θεοῦ Ἀντίοχος “Τοῦτο οὐκ ἔστιν νηστεία· ἐὰν γὰρ νη- 5
 στεύσης ἀπὸ βρωμάτων καὶ τινα καταλογήσης, ἢ λυ-
 πήσης, ἢ διαβάλης, ἢ μνησικακῆσης ἀπὸ προτέρας μά-
 χης, ἢ ἑσπέρας ποιήσης πολύτιμον δεῖπνον, καὶ ἄρξη
 μεθύσκεσθαι ἢ αἰσχροῦ ἐργάζεσθαι, ἢ κατ’ ἔννοιαν ἐπι-
 θυμῆν τι τοιοῦτον, πολὺ συμφέρει σοι πέμπτον τῆς 10
 ἡμέρας ἐσθίειν καὶ τούτων φείσασθαι ἢ μὴ γευσάμε-
 261νον ἐκείνοις συμφύρεσθαι. τίς γὰρ ὠφέλεια βρωμάτων
 ἀπέχεσθαι, πάσης δὲ ἄλλης ἐπιθυμίας ἐμφορεῖσθαι;
 ἢ οὐκ οἶδας ὅτι πᾶς ὁ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ πληρῶν
 κατ’ ἔννοιαν καὶ ἐκτὸς τῶν ἔξωθεν βρωμάτων ἤδη κε- 15
 κόρεσται καὶ μεθύει; ἀλλ’ εἰ θέλεις ἐγκρατεῦσασθαι
 καὶ νηστεῦσαι, ἵνα ἡ νηστεία σου δεκτὴ ᾖ τῷ Θεῷ,
 πρῶτον πάντων φύλαξαι νηστεύειν ἀπὸ παντὸς ῥήμα-
 τος πονηροῦ καὶ ἀκοῆς πονηρᾶς, καὶ καθάρισόν σου
 τὴν καρδίαν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ καὶ μνησικακίας καὶ 20
 αἰσχροκερδίας, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἧ νηστεύεις ἀρκέσθητι ἄρτῳ
 καὶ λαχάνοις καὶ ὕδατι, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ. συμψη-
 φίσας δὲ τὴν ποσότητα τῆς δαπάνης τοῦ ἀρίστου οὗ
 ἐμελλες ἐσθίειν κατ’ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, δὸς χίρα ἢ
 ὄρφανῷ ἢ ὑστερουμένῳ, πρὸς ὃν δὴ σαφῶς ἐμπλήσας 25
 τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εὐξεται ὑπὲρ σοῦ πρὸς κύριον. ἐὰν
 οὖν τελέσης τὴν νηστείαν ὡς ἐνετειλάμην σοι, ἔσται ἡ
 θυσία σου δεκτὴ ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐγγεγραμμένη ἐν
 τοῖς οὐρανοῖς ἐν ἡμέρᾳ ἀνταποδόσεως τῶν ἡτοιμασμέ-
 τῶν ἀγαθῶν τοῖς δικαίοις”.

30

Ταῦτα ἀκούσας ὁ νεώτερος καὶ καταλείψας πάντα
 ἐβιάσατο τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὴν
 μονήν. καὶ ἀκολουθήσας αὐτῷ, πάντα ὅσα ἐδιδάχθη

παρ' αὐτοῦ φυλάξας, ἐν πολλῇ ἐγκρατεία καὶ δάκρυσι καὶ στεναγμοῖς πληρώσας ἐνιαύσιον χρόνον ἐν εἰρήνῃ ἐκοιμήθη, παραδούς τὸ πνεῦμα τῷ κυρίῳ.

17. Καὶ μετὰ τρία ἔτη, μέλλοντος τοῦ ἡγουμένου 5 τῆς μονῆς τελευτᾶν, ἦλθον εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ τινὲς ἅγιοι ἐπίσκοποι, καὶ παρεκάλει αὐτούς ὁ ἡγούμενος ὅπως ἀντ' αὐτοῦ τὸν φιλάδελφον καὶ ἀμνησίκακον καὶ ταπεινόφρονα Ἀντίοχον καταστήσωσι, καὶ πᾶσα δὲ ἡ ἀδελφότης συμπαρεκάλει. τοῦ δὲ ἀντιλέγοντος καὶ ὀδυ- 10 ρομένου, μετὰ πολλῆς βίας καὶ ἀνάγκης χειροτονήσαντες τοῦτον οἱ ἐπίσκοποι πρεσβύτερον κατέστησαν καὶ ἡγούμενον. καὶ παραθέμενος αὐτῷ ὁ ἡγούμενος πᾶσαν τὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ. λαβὼν οὖν τὴν φροντίδα ὁ Ἀντίοχος ἐν πολλῇ σπουδῇ καὶ 15 ἐγκρατεία καὶ ἀγρυπνία καὶ εὐχαῖς διετέλει, πολλά τε ἔνδοξα καὶ κατορθώματα διεπετέλει ὁ Χριστός.

18. Καὶ μετὰ δύο ἔτη τοῦ ἡγήσασθαι αὐτὸν τῆς μονῆς δύο ἀδελφοὶ ὀλιγόψυχοι κοινῇ γνώμῃ ἐξῆλθον τοῦ μοναστηρίου καὶ ἐπέστρεψαν ὡς κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον 20 ἔμετον, σπαταλῶντες καὶ ἐντροφῶντως ἐπὶ ταῖς βιωτικαῖς ἀσελγείαις. καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἀντίοχος πάνυ ἔθλιψεν ἑαυτὸν, θρηνῶν τοὺς δύο ἀδελφοὺς, καὶ ἐδέετο περὶ αὐτῶν τοῦ κυρίου. ψαλλόντων δὲ αὐτῶν τὴν ἐνάτην, ὡς ἔκλινε τὰ γόνατα σὺν 25 τοῖς ἀδελφοῖς, γέγονεν ἐν ἔκστασει, καὶ παραλαμβάνεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὑπὸ ἀγγέλου. καὶ πολλῆς ὥρας παρελθούσης καὶ μὴ ἐγειρομένου αὐτοῦ ἐγείρεται ὁ δευτεράριος αὐτοῦ καὶ μετ' ἐπιεικείας παρεκάλει ἀναστῆναι καὶ τελέσαι τὴν λειτουργίαν τῆς εὐχῆς. ὡς δὲ 30 εἶδον ὅτι οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις, ἐγνώρισαν ὀπτασίαν αὐτὸν βλέπειν, καὶ ὑπεχώρησαν ἀπ' αὐτοῦ πληρώσαντες τὸν κανόνα. μέλλοντος δὲ δύνειν τοῦ ἡλίου κράξας εἶπεν “Δόξα σοι ὁ Θεὸς, δόξα σοι”. τότε

προσῆλθον αὐτῷ πᾶσα ἡ συνοδία ἰκετεύουσα μηδὲν ἀπ' αὐτῶν κρύψαι ὧν ὁ θεὸς αὐτῷ ἀπεκάλυψεν. καὶ μὴ δυνηθεὶς κρύψαι διὰ τὴν πολλὴν ὄχλησιν τῶν ἀδελφῶν ποιήσας εὐχὴν ἤρξατο λέγειν “Παραληφθεὶς χάριτι Χριστοῦ ὑπὸ ἀγγέλου ἦλθον εἰς πεδίον, καὶ δείκνυσι 5 μοι ποιμένα νεανίσκον ἐνδεδυμένον σύνθεσιν ἱματίων κροκαίων, βόσκοντα πρόβατα πολλὰ λίαν, καὶ τὰ πρόβατα ταῦτα ἦν ὡσεὶ τρυφῶντα καὶ λίαν σπαταλῶντα καὶ ἰλαρὰ, σκιρτῶντα ὡδὲ κἀκεῖ· καὶ αὐτὸς ὁ ποιμὴν πάνυ ἰλαρὸς ἐπὶ τῷ ποιμνίῳ αὐτῷ ἦν, καὶ περιέτρεχε 10 τὰ πρόβατα. καὶ ἄλλα πρόβατα εἶδον σπαταλῶντα καὶ τρυφῶντα ἐν τόπῳ ἐνὶ, οὐ μέντοι σκιρτῶντα· καὶ λέγει μοι “Βλέπεις τὸν ποιμένα τοῦτον”; “Βλέπω” φημί

262 “κύριε”. “Οὗτος” φησὶν “ἀγγελος τρυφῆς καὶ ἀπάτης ἐστίν· οὗτος ἐκτρίβει τὰς ψυχὰς τῶν δούλων τοῦ θεοῦ 15 καὶ καταστρέφει ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἀπατῶν αὐτὰς ταῖς ἐπιθυμίαις ταῖς πονηραῖς, ἐν αἷς ἀπόλλυνται ἐπιλανθανόμενοι τῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ πορευόμενοι ταῖς ματαιαῖς τρυφαῖς καὶ ἀπάταις τοῦ βίου τούτου. διὸ καὶ ἀπόλλυνται ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου τούτου 20 εἰς θάνατον καὶ καταφθοράν”. λέγω αὐτῷ “Οὐ γινώσκω, κύριε, τί ἐστίν εἰς θάνατον καὶ καταφθοράν”. καὶ λέγει μοι “Ἄκουε”· φησὶν “ἃ εἶδες πρόβατα ἰλαρὰ καὶ σκιρτῶντα, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀπεσπασμένοι ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς τέλος καὶ παραδεδωκότες ἑαυτοὺς ταῖς ἐπι- 25 θυμίαις τοῦ αἰῶνος τούτου. ἐν τούτοις οὐκ ἔστιν μετάνοια ζωῆς οὐκ ἔστιν, ὅτι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' αὐτοὺς βλασφημεῖται. τῶν τοιούτων ἡ ζωὴ θάνατός ἐστιν. ἃ δὲ εἶδες μὴ σκιρτῶντα, ἀλλὰ καὶ ἐν τόπῳ βοσκόμενα, οὗτοί εἰσιν οἱ παραδεδωκότες μὲν τῇ τρυφῇ καὶ ἀπάτῃ 30 ἑαυτοὺς, εἰς δὲ τὸν κύριον μὴ βλασφημήσαντες. οὗτοι οὐκ ἔστιν κατεφθαρμένοι εἰσὶν ἀπὸ τῆς ἀληθείας· ἐν τούτοις ἐλπίς ἐστίν μετανοίας, ἐν ἣ δύνανται ζῆσαι. ἡ καταφθορὰ

οὖν ἐλπίδα ἔχει ἀναστάσεως ἕως τινός, ὁ δὲ θάνατος ἀπώλειαν ἔχει αἰώνιον.

19. Πάλιν προέβημεν μικρὸν, καὶ δείκνυσί μοι ἕτερον ποιμένα μέγαν, ὡς ἄγριον τῇ ἰδέᾳ, περικείμε-
 5 νον δέρμα αἰγείου λευκὸν, καὶ πήραν τινὰ εἶχεν ἐπὶ τὸν ὦμον, καὶ ῥάβδον σκληρὰν λίαν καὶ ὄζους ἔχουσαν, καὶ τὸ βλέμμα εἶχεν πικρὸν, ὥστε φοβηθῆναί με αὐτόν. οὗτος οὖν ὁ ποιμὴν παρελάμβανε τὰ πρόβατα ἀπὸ τοῦ ποιμένου τοῦ πρώτου τοῦ νεανίσκου, ἐκεῖνα τὰ σπατα-
 10 λῶντα καὶ τρυφῶντα, μὴ σκιρτῶντα δὲ, καὶ ἔβαλλεν αὐτὰ εἰς τινα τόπον κρημνώδη καὶ ἀκανθώδη καὶ τριβολώδη, ὥστε ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν καὶ τριβόλων μὴ δύνασθαι ἐκπλέξαι τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἐμπλέεσθαι ταῖς ἀκάνθαις καὶ τριβόλοις, καὶ λίαν ἐταλαιπώρουν δαιρό-
 15 μενα ὑπ' αὐτοῦ· καὶ ὧδε κάκει περιήλυνεν αὐτὰ, καὶ ὅλως ἀνάπαυσιν αὐτοῖς οὐκ ἐδίδου, οὐδὲ ἴσταντο.

Βλέπων οὖν αὐτὰ ἐγὼ οὕτως μαστιζόμενα καὶ ταλαιπωροῦντα ἐλυπούμην ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι οὕτως ἐβασανίζοντο καὶ ἀνοχὴν ὅλως οὐκ εἶχον. καὶ λέγω τῷ ἄγ-
 20 γέλῳ τῷ μετ' ἐμοῦ λαλοῦντι “Κύριε, τίς ἐστὶν οὗτος ὁ ποιμὴν ὁ ἀσπλαγχνὸς καὶ πικρὸς”; καὶ λέγει μοι “Οὗτός ἐστιν ὁ ἄγγελος τῆς τιμωρίας· ἐκ δὲ τῶν ἀγγέλων τῶν δικαίων ἐστὶ, τεταγμένος δὲ ἐπὶ τῆς τιμωρίας. παραλαμβάνει οὖν τοὺς ἀποπλανηθέντας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ
 25 πορευθέντας ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν, καὶ τιμωρεῖται αὐτοὺς καθὼς ἄξιοί εἰσι, δειναῖς καὶ ποικίλαις τιμωρίαις”. λέγω αὐτῷ “Ἦθελον γινῶναι, κύριε, τὰς ποικίλας ταύτας τιμωρίας, ποταπαί εἰσιν”. “Ἄκουε” φησὶν· “αἱ ποκίλαι τιμωρίαὶ καὶ βάσανοι βιωτικά εἰσι
 30 βάσανοι· ἐπὰν γὰρ ἀποστῶσιν τοῦ Θεοῦ, νομίζοντες ἐν ἀναπαύσει εἶναι καὶ πλούτῳ, τότε τιμωροῦνται οἱ μὲν ζημιούμενοι, οἱ δὲ ὑστερούμενοί, οἱ δὲ ἀσθενεῖαις ποικίλαις περιπίπτοντες, ἄλλοι ἐν ἀκαταστασίαις, ἕτεροι

ὑβριζόμενοι ὑπὸ ἐλαττόνων, καὶ ἐτέραις ποκίλαις πράξεσι. πολλοὶ γὰρ ἀκαταστατοῦντες ἐν ταῖς βουλαῖς αὐτῶν ἐπιβάλλονται εἰς πολλὰ πράγματα, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ὅλως ὑποβαίνει, καὶ δυσχεραίνουσιν, καὶ οὐ γινώσκουσιν ὅτι διὰ τὰ πονηρὰ ἃ ἔπραξαν οὐκ εὐοδοῦνται, καὶ λοιπὸν αἰτιῶν- 5
 ται τὸν κύριον, καὶ οὐκ ἀνέχονται τὰς λοιπὰς ἡμέρας αὐτῶν ἐπιστρέψαντες δουλεῦσαι τῷ Θεῷ ἐν καθαρᾷ καρδία. ἂν δὲ μετανοήσωσι καὶ ἀνανήψωσι, τότε συνιοῦσιν ὅτι διὰ τὰ ἔργα αὐτῶν τὰ πονηρὰ οὐκ εὐωδοῦντο, καὶ οὕτως δοξάζουσι τὸν κύριον ὅτι δίκαιος κρι- 20
 τῆς ἐστὶ καὶ δικαίως ἔπαθον καὶ ἐπαιδεύθησαν κατὰ τὰς πράξεις αὐτῶν. ἄκουε οὖν ἀμφοτέρων τὴν δύναμιν, τῆς τρυφῆς καὶ τῆς βασάνου. τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀπάτης ὁ χρόνος ὥρα ἐστὶ μία, τῆς δὲ βασάνου ὥραι τριάκοντα, ἡμερῶν δύναμιν ἔχουσαι. ἐὰν οὖν 15
 μίαν ἡμέραν τις τρυφήσῃ καὶ ἀπατηθῇ, μίαν δὲ ἡμέραν βασανισθῇ, ἐνιαυτοῦ ὀλοκλήρου ἰσχὺν ἔχει ἢ ἡμέρα ἐκείνη τῆς βασάνου. ὅσας οὖν ἡμέρας τρυφήσῃ τις, 263 τοσοῦτους ἐνιαυτοὺς βασανισθῆσεται. βλέπεις οὖν ὅτι τῆς τρυφῆς καὶ ἀπάτης ὁ χρόνος οὐδὲν ἐστίν, τῆς δὲ 20
 τιμωρίας καὶ βασάνου πολὺς. ὁ τρυφῶν καὶ ἀπατώμενος καὶ πράσων ἃ βούλεται πολλὴν ἀφροσύνην ἐνδέδεται· ἀντὶ γὰρ τῆς τρυφῆς καὶ ἀπάτης ἐκάστης ἡμέρας ἀποτίσει βάσανον μεγάλην, ἐνιαυτὸν τῇ ἡμέρᾳ. καὶ λέγω τῷ ἀγγέλῳ “Ποῖαι τρυφαὶ εἰσι βλαβεραὶ”; λέ- 25
 γει μοι “Πᾶσα πρᾶξις σαρκικὴ τρυφή ἐστίν, ἐὰν ἡδέως ποιῇ αὐτήν. ὁ γὰρ ὀξύχολος τῷ ἑαυτοῦ πάθει τὸ ἱκανὸν ποιῶν τρυφᾷ, ὁμοίως καὶ ὁ μοιχὸς καὶ ὁ μέθυσος καὶ ὁ κατάλαλος καὶ ὁ ψεύστης καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ ἀποστερητὴς, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τρυφῶσι γὰρ ἐν τῇ αὐ- 30
 τῶν πράξει. αὗται δὲ αἱ πράξεις βλαβεραὶ εἰσι τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ. εἰσὶ δὲ καὶ τρυφαὶ σώζουσαι τοὺς ἀνθρώπους· πολλοὶ γὰρ ἀγαθὰ ἐργαζόμενοι τρυφῶσιν.

αὕτη οὖν ἡ τρυφή τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ περιποιεῖται ζωήν, αἱ δὲ προειρημέναι τρυφαὶ βάσανον". ταῦτά μοι φανερώσας ὁ ἄγγελος ἀπέστρεψέ με εἰς τὸν τόπον μου. δοξάσωμεν οὖν, ἄδελφοί, τὴν τοῦ Θεοῦ φιλαν-
 5 θρωπίαν, πῶς μακρόθυμος καὶ εὐσπλαγχνός ἐστιν ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ κακίᾳ τῶν ἀνθρώπων. αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

20. Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον οἱ δύο ἄδελφοὶ οἱ ἐξεληθόντες τοῦ μοναστηρίου ἐπέπεσαν εἰς πειρασμὸν
 10 καὶ θλίψεις. τῷ γὰρ ἐνὶ ἔλκος ἀνεφάνη εἰς τὴν πλευρὰν καὶ εἰσελθὼν εἰς νοσοκομεῖον εἰς δύο μῆνας τρίτον ἐχειρουργήθη ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ καὶ οὐδὲ οὕτως ἐθερα-
 πεύθη. τῷ δὲ ἐτέρῳ ἐμπεσόντι μετὰ τῶν στασιαστῶν συνέβη νώτω καὶ κοιλίᾳ μαστιγωθέντι σιδηροδέσμιον
 15 ἐμβληθῆναι ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἐν σκότει διάγειν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ εὐχὴ τοῦ ὁσίου πατρὸς Ἀντιόχου ἐδυσώπει τὸν ἐλεήμονα Θεὸν, μεθ' ἡμέρας ἕδωκεν ὁ Χριστὸς καὶ ἐξεβλήθη ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ
 20 πάλιν ἐκεῖνος ἀπελθὼν ἐν τῷ νοσοκομείῳ ἔτι ἐν τῇ ἀλγηδόνι ὄντα τὸν ἀδελφὸν διαβαστάζων ὀλίγον, τῇ χειρὶ ἀναπαυόμενον ἤγαγεν εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ ὡς ἐσήμανεν ὁ θυρωρὸς, εὔρεν τοὺς ἀδελφούς πρὸ τοῦ
 πυλεῶνος, καὶ εὐχαριστήσας τῷ φιλανθρωπῷ Θεῷ ἐδέ-
 ξατο αὐτούς. καὶ εὐχὴν ἐπ' αὐτούς ποιήσας παρα-
 25 χρῆμα ὑγιεῖς τῷ σώματι ἀπεκατέστησε. καὶ λοιπὸν μετανοοῦντες ἐφ' οἷς ἔπραξαν ἐν πολλῇ ἀσκήσει δα-
 κρύνοντές τε καὶ ἀγρυπνοῦντες διετέλουν ἐν πολλῇ τα-
 πεινοφροσύνῃ. καὶ οὕτως μετὰ τρεῖς ἐνιαυτούς μετ' εἰρήνης καὶ ἀγαθῆς ἐξομολογήσεως ἐκοιμήθησαν ἐν
 30 Χριστῷ Ἰησοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

21. Ἄλλοτε καθημένου καὶ ἀναγινώσκοντος αὐτοῦ τὴν βίβλον τῶν ἐντολῶν τοῦ ὁσίου πατρὸς καὶ ἐπισκόπου Ἀθανασίου μετὰ φωνῆς καὶ ἡδονῆς πολλῆς εἰς

τῶν ἀδελφῶν ἀκροασάμενος ἀκριβῶς ὅλας λέγει αὐτῷ
 “Κύριε, αἱ ἐντολαὶ αὗται μεγάλαι καὶ καλαὶ καὶ δυνα-
 ται εἶσι, δυνάμεναι εὐφραῖναι τὴν καρδίαν τοῦ δυναμένου
 τηρῆσαι αὐτάς. οὐκ οἶδα, κύριε, εἰ δύνανται αἱ ἐντο- 5
 λαὶ αὗται ὑπὸ πολλῶν φυλαχθῆναι, διότι σκληραὶ εἶ-
 σιν”. ἐμβλέψας δὲ αὐτὸν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ μετὰ
 πολλῆς αὐστηρίας εἶπεν “Ἄναδρε, ἀκηδιαστὰ, ῥάθυμε
 καὶ ὀλιγόψυχε, οὐκ οἶδας ὅτι, ἐὰν σὺ ἑαυτῷ προθῆ
 ὅτι δύνανται φυλαχθῆναι, εὐκόλως αὐτάς φυλάξεις, καὶ
 οὐκ ἔσονται σκληραὶ; εἰ δὲ ἀναβῆ ἐπὶ τὴν καρδίαν σου 10
 μὴ δύνασθαι αὐτάς ὑπὸ ἀνθρώπου φυλαχθῆναι, οὐ φυ-
 λάξεις αὐτάς. οὐ νοεῖς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ πῶς μεγάλη
 ἔστι καὶ ἰσχυρὰ καὶ θαυμαστή, ὅτι ἔκτισεν τὸν κόσμον
 διὰ τὸν ἀνθρώπον καὶ τὴν ἐξουσίαν ἅπασαν ἔδωκεν
 αὐτῷ κυριεύειν πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. εἰ οὖν πάν- 15
 των τούτων ὁ ἀνθρώπος κύριός ἐστιν καὶ πάντων δύ-
 νεται κατακυριεῦσαι, πῶς οὐ δυνήσεται καὶ τούτων τῶν
 ἐντολῶν κατακυριεῦσαι; πῶς Δαυὶδ ἐτροπώσατο τὸν
 ἀλλόφυλον γίγαντα καὶ πολεμιστὴν ἀνθρώπον πάντο-
 φεν καθωπλισμένον; οὐχὶ μόνον τῇ προαιρέσει καὶ τῇ 20
 ἀπὸ καρδίας πίστει; ἐκεῖνος μόνον ταῦτα προσήνεγκε
 τῷ Θεῷ, ὁ δὲ Θεὸς ἰδὼν αὐτοῦ τὴν προθυμίαν καὶ
 τὴν ἀπὸ καρδίας πίστιν καὶ ἐλπίδα λοιπὸν αὐτὸς εἰρ-
 γάσατο τὴν νίκην καὶ δι’ ἑνὸς κατέβαλεν τὸν
 264 ὑπεναντίον. καὶ μάθης ὅτι οὐχὶ Δαυὶδ, ἀλλ’ ὁ Θεὸς 25
 τὸ ἔργον εἰργάσατο. κατανόησον Στέφανον τὸν πρω-
 τομάρτυρα πόσους λίθους ὑπὸ τοσοῦτων ἀνθρώπων
 ἐδέξατο, καὶ εἰ μὴ αὐτὸς παρεκάλεσε τὸν δεσπότην
 Χριστὸν, οὐκ ἂν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. τί δὲ λέγωμεν
 περὶ ἀνδρῶν; κατανόει μοι τὴν Ἰουδαίαν πρὸς τὸν Ὀλο- 30
 φέρην πορευομένην καὶ μὴ κατανοήσασαν τὴν ἑαυτῆς
 ἀσθένειαν, τὸ εὐπρεπές, τὸ εὐάλωτον, πῶς οὐκ εἶπεν
 ἐν ἑαυτῇ “Τοσοῦτοι ἀνθρώποι ἐν τῇ πόλει ἰσχυροὶ

καὶ δυνατοὶ καὶ φρόνιμοι καὶ εὐμήχανοι, καὶ οὐδεὶς ἐπιχειρεῖ τοῦτο ποιῆσαι, κἀγὼ τὸ ἀσθενέστερον μέρος τοῦτο ποιῆσαι τολμήσω”; οὐδὲν τοιοῦτον ἐλογίσατο, ἀλλὰ πάση προθυμίᾳ καὶ πίστει προσῆλθεν τῷ παντο-
5 κράτορι Θεῷ θαρροῦσα, καὶ ὁ Θεὸς ὁ παντοδύναμος, δεξάμενος παρ’ αὐτῆς ταύτην τὴν πεποίθησιν, τὸ πᾶν λοιπὸν αὐτὸς ἐπετέλεσεν. ὁ γὰρ ἐλεήμων Θεὸς οὐ ζητεῖ σώματος δύναμιν, ἀλλὰ προαίρεσιν καὶ σπουδὴν καὶ ὑπομονήν. πᾶσα οὖν ἀφορμὴ ἀνθρώπου ἐκ ποδῶν γε-
10 νέσθω. οὐ γὰρ ἔστιν λέγειν Θεῷ “Ἐγὼ ἀσθενής εἰμι”. ὁ Θεὸς γὰρ ἀπὸ σοῦ ἰσχὴν οὐ ζητεῖ, ἀλλὰ προαίρεσιν ἀπὸ καρδίας. εἶπέ μοι, ποίαν δύναμιν εἶχεν ὁ λησ-
της ἔμπαγεις ἐν τῷ ξύλῳ ιων; οὐχὶ ὄλος ἐν τῷ ἄδη ἦν π χεν ἢ ἀλείψασα τὸν κύριον
15 μύρω τοὺς πόδας, οὐχὶ τῇ προαιρέσει καὶ τῇ πίστει μόνον ἐσώθη; οὐ θέλω λέγειν τὰ περὶ Θέκλης καὶ τὰς λοιπὰς γυναῖκας, αἵτινες ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι μετὰ δόξης στεφανοφοροῦσαι παρασταθήσονται τῷ Χριστῷ. οἱ δὲ ὀλιγόψυχοι καὶ
20 ῥάθυμοι κατησχυμμένοι πορεύονται εἰς τὴν αἰῶνιον κόλασιν. δύναται πασῶν τῶν ἐντολῶν τούτων κατακυριεῦσαι ὁ ἄνθρωπος. ὁ ἔχων τὸν κύριον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. οἱ δὲ ἐπὶ τὰ χεῖλη ἔχοντες τὸν κύριον, τὴν δὲ καρδίαν πεπωρωμένην, καὶ μακρὰν ὄν-
25 τες ἀπὸ τοῦ κυρίου διὰ τὴν ἑαυτῶν ῥαθυμίαν, ἐκείνοις αἱ ἐντολαὶ αὐταὶ σκληραὶ εἰσιν καὶ δυσκατόρθωτοι. θέσθε οὖν ὑμεῖς οἱ ὀλιγόψυχοι καὶ ἕλαφροὶ τῇ πίστει τὸν κύριον ἀδιαλείπτως εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ γνώ-
30 σεσθε ὅτι οὐδὲν ἔστιν εὐκολώτερον τῶν ἐντολῶν τούτων, οὔτε γλυκύτερον, οὔτε ἡμερώτερον. βιαστῶν γὰρ ἔστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· τῷ γὰρ αἰτοῦντι δίδοται, καὶ ὁ ἐμπόνως ζητῶν εὐρήσει, καὶ τῷ ἀπὸ καρδίας καὶ ὑπομονῆς κρούοντι ἀνοιγίσεται, καὶ πλείονα χαρίζεται

ὧν αἰτοῦμεν· μάταιος γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὅστις καὶ
 ὤδε θέλει ἀπολαῦσαι καὶ ἀναπαύεσθαι καὶ κεῖ σὺν Χρι-
 στῷ σι σαι οὖν σεαυτὸν
 τὸν παντοκράτορα Θεὸν, ὅτι παρ'
 αὐτῷ ἡ ῥίζα τῆς ἀγαθότητος καὶ ἡ πηγὴ τοῦ ἐλέους 5
 καὶ τὸ πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ ἡ
 μεγαλωσύνη εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν".

ANNOTATIONES.

P. 3, 2. ἀρχιεπισκόπου] Sic A. recte. In B. πατριάρχου, ut duobus aliis libellis apud Montef. vol. 2. p. 355. 391. inscriptum. In aliis plurimis Athanasii et Pseudo-Athanasii libris constans est ἀρχιεπισκόπου nomen. Brevius ἐπισκόπου in inscriptione sermonis ab Montef. editi vol. 2. p. 469. ut per totum hunc Διδασκαλιῶν libellum ἐπίσκοπος appellatur.

3, 3. Διδασκαλίαι] Hic quoque rectam scripturam servavit A. In B. est Διδασκαλία. Recte habet numerus pluralis, quum tot cogitentur esse διδασκαλίαι quot ἐντολαὶ in hoc libro exponuntur: unde τῆς ἐνάτης ἐντολῆς τὴν διδασκαλίαν dixit p. 8, 29. Numero plurali etiam alii usi sunt in titulis librorum. Sic Dorothei Abbatis praecepta vitae recte pieque instituendae viginti quattuor Διδασκαλιῶν nomine inscripta sunt universa, et singula Διδασκαλία α', Διδασκαλία β' et sic porro.

3, 4. ἄρχοντα in A. compendio scriptum ἄρχ. In B. est δοῦκαν, quod sumtum ex primis libelli verbis δούξ τις ὀνόματι Ἀντίοχος. Alteram scripturam confirmat quod commentationi de poenis inferni et Quaestionibus biblicis (p. 264. 268. ed. Montef.) pariter inscriptum est πρὸς Ἀντίοχον τὸν ἄρχοντα, cui πρὸς τὸν βασιλέα Ἀντίοχον substitutum est in uno alteroque codice p. 268.

3, 10. ἔρχεται] εἶρχετο B. quod est ἦρχετο. Praesens convenit proximo verbo τίθησιν.

3, 13. αὐτὸν δὲ λαβόντα τὸ —] αὐτὸς δὲ λαβανον (sic, sine accentu) τὸ A, literis ον in litura duarum literarum positus et articulo quoque τὸ relecto, ut aliae in hac pagina

literae pallidiores plures. Scripsi αὐτὸν δὲ λαβόντα τὸ — ex B. Nam nominativo si usus esset, verbo opus foret a quo infinitivus πολιτεύσασθαι regeretur.

τὸ ἅγιον σχῆμα παρὰ ἁγίου] Recte in B. τὸ σεμνὸν σχῆμα παρὰ τοῦ ἁγίου.

4, 7. δι' οὗ] δι' ὃν A. Correxī ex B.

4, 9. μόνος δὲ ἀχώρητος ὢν καὶ ὅς (ὁ A. ὅτι B.) πάντα

δύναται (δύνατε^{αι} A, ai a manu recentiore superscripto. δύνατε B), ἀδυνατεῖ (sic A: ἀδυνατοὶ B) δὲ παρ' αὐτοῦ (δὲ αὐτῷ B) οὐδέν] Quod in A. est καὶ ὁ non καὶ ὅτι esse videtur, sed καὶ ὅς, etsi fortasse ne haec quidem vera scriptura est, sed ὅς, omissio καὶ, ut est in κηρύγματι Petri apud Clementem Alex. p. 715. γινώσκετε οὖν ὅτι εἰς Θεός ἐστιν, ὅς ἀρχὴν πάντων ἐποίησεν καὶ τέλος ἐξουσίαν ἔχων, καὶ ὁ ἀόρατος, ὅς τὰ πάντα ὄρα, ἀχώρητος, ὅς τὰ πάντα χωρεῖ. In verbis proximis quod est in B. ἀδυνατοὶ in ἀδύνατον mutavit Montef. Sed videtur potius ἀδυνατεῖ esse, ut scriptum in A, in quo παρ' αὐτοῦ male scriptum pro παρ' αὐτῷ. Apud Hermam, ex quo primum hoc praeceptum sumtum est, legitur p. 27, 1. πρῶτον πάντων πιστεύσον ὅτι εἰς ἐστὶ Θεός, ὁ τὰ πάντα κτίσας καὶ καταρτίσας καὶ ποιήσας ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, καὶ πάντα χωρῶν, μόνος δὲ ἀχώρητος ὢν, καὶ φοβήθητι αὐτόν. καὶ ἀποβαλεῖς πᾶσαν πονηρίαν ἀπὸ σοῦ καὶ ἐνδύσῃ πᾶσαν ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην, καὶ ζήσῃ τῷ Θεῷ, ἐὰν φυλάξῃς τὴν ἐντολὴν ταύτην. Quae verbis pluribus defecta esse interpretationes Latinae arguunt et quodammodo Athanasius quoque, etsi haec liberius conformavit, ostendit verbis ἐὰν — φοβηθεῖς αὐτόν ἐγκρατεύσῃ ὢν λέγω σοι, quibus nihil nunc apud Hermam in Graecis respondet, respondent vero Latina interpretis antiqui, *Huic ergo crede et metue eum metuque accepto tene abstinentiam*, et vulgati, *Crede igitur in eum et time eum et timens habe abstinentiam*. Apud Athanasium autem haec in codice A. non satis recte scripta, in B. verbis pluribus additis interpolata sunt. Athanasius — nam sic brevitatis causa hunc scriptorem appellare liceat — haec sic fere scripsisse videtur, ἐὰν οὖν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας (vel ψυχῆς) σου πιστεύσῃς καὶ

φοβηθεὶς αὐτὸν ἐγκρατεύσῃ ὧν λέγω σοι, εἰσακουσθήσεται etc. De ἐγκρατεία quae dixerat Hermas ex Graecis qualia nunc habemus excidisse ipsius Hermae verba ostendunt in initio praecepti sexti p. 35, 17. ἐνετειλάμην σοι ἐν τῇ πρώτῃ ἐντολῇ ἵνα φυλάξῃς τὴν πίστιν καὶ τὸν φόβον καὶ τὴν ἐγκράτειαν. ubi Athanasii codex A. confirmat Hermae apographi scripturam καὶ τὴν ἐγκράτειαν, pro qua in codice B. positum est καὶ ἐγκρατεύσει, a Montef. καὶ ἐγκρατεύσῃ scriptum.

4, 13. λήψῃ Montef. λήψει A. B. Non constant sibi libri in terminatione personae secundae, modo $\bar{\epsilon}\iota$, modo $\bar{\eta}$ scripta. Quorum alterum probabilius in hoc scriptorum genere est quam prius. Hoc igitur ubique restitui praeunte plerumque Montefalconio. Librarii codicis B. tanta fuit in hoc genere imperitia ut ἀναβεῖ adeo pro ἀναβῆ plus uno in loco scripserit.

4, 14. εἰς τοὺς αἰῶνας] Post hanc formulam B. hic et infra saepius ἀμήν addit, quod A. duobus tantum locis habet, p. 11, 8. et in fine p. 12, 30. Non legitur apud Hermam.

4, 15. ἠῦξαντο] εὔξαντο A. hoc loco, sed infra saepe cum augmento. Hoc igitur constanter restitui ex B.

4, 16. γίνου A. γενοῦ B. In Hermae apographo sola syllaba *ου* superest.

καὶ ἕση A. Male καὶ ἕσο B. Hermae interpres alter *et eris*, quae duo vocabula librarii culpa desiderantur apud priorem.

4, 17. ἀπόλλουσαν] In A. in fine versus ἀπο scriptum, in initio proximi λούσαν (cum lineola inferiori literae λ parti adjecta et accentu super o posito). Hoc est ἀπόλλουσαν, ut legitur in Hermae apographo, idemque voluit scriba in B., ut indicat accentus ἀπόλουσαν. Eadem forma apud Hermam p. 44, 19. ψευδοπροφήτης ἐστὶν ἀπόλλων τὴν διάνοιαν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ. Praesens expressit Hermae interpres prior, *nequitiam, quae vitam perdit hominum*. Alter, *malitiam quae perdidit vitam hominum*: nisi huic quoque *perdit* restituendum.

4, 18. τὸ γένος A. τὴν σωτηρίαν B. τὴν ζωὴν Hermas: quod probabilius.

4, 19. ἄκουε καταλαλούντων A. ἄκουε τοῦ καταλαλούντος B. ἄκουε καταλαλοῦντος sine articulo apud Hermam.

4, 24. πάντοτε ἔξεις] πάντοτε, quod om. B., habet A. cum Herma, et expresserunt interpretes, *semper*.

4, 26. ζήση] ζήσεις A. B.

4, 32. τὸν κύριον A. cum Herma. τὸν θεόν B.

5, 4. καθεσθεις hoc loco A. B.: καθίσας p. 5, 13. 6, 7. et καθήσας (i. e. καθίσας) B. p. 4, 28., ubi om. A. καθήσας etiam A. p. 5, 13. 6, 7.

5, 11. πόνου error librarii pro ἐπιπόνου, quod est in B. p. 15, 26.

5, 12. ζήση] ζήσεις A. ζήσει B.

5, 15. ἐντολῆς· μακρόθυμος γίνου] ἐντολῆς. φύλασσε τὴν ἀγνίαν καὶ μακρόθυμος γίνου καὶ συνετὸς A. ἐντολῆς. φύλασσε τὴν ἀγνείαν καὶ μακροθυμίαν καὶ γίνου συνετὸς B. Quae temeraria correctio est scripturae antiquioris, quam servavit A. Neque enim animadverterat corrector verba φύλασσε τὴν ἀγνείαν καὶ errore librarii ex praecedentis praecepti initio (supra lin. 5.) esse repetita. His ab me sublatis Athanasius cum Hermae apographo consentit.

5, 16. ἐὰν — ἔση] ἐὰν — ἔσει A. Correxī ex B. Sequentia in A. valde differunt ab B. et Hermae apographo. In his memorabile est quod in A. scriptum exstat οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ ἐν ᾧ κατοικοῦσιν ἀμφοτέρα. Apud Hermam est p. 33, 9. ἀμφοτέρα δὲ τὰ πνεύματα ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατοικοῦντα ἀσύμφορά ἐστι καὶ πονηρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, ἐν ᾧ κατοικοῦσιν. Quae non integrā esse apparet ex interpretatione Latina antiquiore, *Duo ergo spiritus diversi in eadem sede habitantes invicem contrarii et inutiles sunt, et male est homini in quo utrique habitant.* unde Hermae verba, adhibita codicis nostri A. scriptura, sic restituenda videntur, ἀμφοτέρα δὲ τὰ πνεύματα ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατοικοῦντα ἐναντία ἀλλήλοις καὶ ἀσύμφορά ἐστι, καὶ οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ ἐν ᾧ κατοικοῦσιν ἀμφοτέρα. Interjectione οὐαὶ, quae hic aptior quam πονηρόν est, utitur Herma p. 24, 34. οὐαὶ τοῖς ἀκούσασιν τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ παρακούσασιν.

5, 16. καὶ μακρόθυμος] καὶ recte om. B., nisi quis συνετὸς ante καὶ excidisse credere malit.

5, 25. κρίνεται A. πικρένεται B. Recte Montef. πικραίνεται. Apud Hermam p. 34, 9 est καὶ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἢ

γυνή ἢ ὁ ἀνὴρ ἐν πικρίᾳ γίνεται ἕνεκεν βιωτικῶν πραγμάτων. quod legisse videtur alter interpres, qui vertit *amaritudinem percipit*. Prior quum verterit *irascuntur*, incertum est utrum ἐν πικρίᾳ γίνεται an πικραίνεται legerit.

5, 28. 29. In A: punctum positum post οὔσα et post πνεῦμα, omissum vero post καιρῶ. Haec et sequentia magno-pere discrepant ab B. Cum neutro consentit Hermas, cujus verba ipsia quoque non sunt integra. Legitur apud eum in apographo Lipsiensi ταῦτα γὰρ πάντα μωρὰ ἔστι καὶ κενὰ καὶ ἄφρονα τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ, de quibus Athanasii codex A. nihil habet praeter verba ταῦτα γὰρ πάντα μωρὰ ἔστιν καὶ κενὰ, B. vero, ταῦτα πάντα μωρὰ ἔστιν καὶ κενὰ καὶ ἀσύμφορα τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ. Hermae interpres prior, *omnia enim haec fatua sunt et inania et inepta et inutilia servis dei*. qui et ἄφρονα et ἀσύμφορα legit, ταῦτα γὰρ πάντα μωρὰ ἔστι καὶ κενὰ καὶ ἄφρονα καὶ ἀσύμφορα τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ. Alterius vero interpretis codex caruit adjectivo ἀσύμφορα, *haec enim stulta sunt et supervacua et vana servis dei*. Apparet ex his veram scripturam in Athanasii codice B. esse servatam καὶ ἀσύμφορα τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ, quae Hermae est restituenda, sublata vetere dittographia καὶ ἄφρονα, quam qui deleto καὶ ἀσύμφορα correxit non animadvertit dativum τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ aptum esse adjectivo ἀσύμφορα, non aptum vero alteri adjectivo ἄφρονα. Verbis ἀσύμφορα τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ utitur Hermas iterum p. 36, 35.

5, 33. γίνεται] δὲ superscriptum in A. a prima manu.

6, 5. ζήση] ζήσει A. ζήσεις B.

6, 10. καὶ τὴν ἐγκράτειαν A. cum Herma. καὶ ἐγκρατεύσει B. De quo supra dixi ad p. 4, 9.

6, 16. πιστεύσης Montef. πιστεύσεις A. B.

6, 18. ἀσχυνητὸς Montef. ut est apud Hermam p. 36,

8. ἰσχυνητὸς A. ἰσχυνητὸς B.

6, 28. γινῶθι ὅτι ἐκ τοῦ πονηροῦ καὶ μισοκάλου εἰσὶν A., memorabili scripturae diversitate. In B. est ὅταν οὗτος (male Montef. αὐτός) ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβεῖ (sic hic et alibi vitiose pro ἀναβῆ) γινῶθι αὐτῶν (αὐτὸν recte Montef., ut est apud Hermam) ἐπὶ (corrigere ἀπὸ ex Herma) τῶν ἔργων αὐτοῦ.

6, 29. *μισοκάλου]* *μισοκάλλου* A.

6, 32. *Ἄκουε λεπτομερῶς καὶ συνετὸς γίνου καὶ μακρόθυμος. εἶτα λοιπὸν —]* Verba καὶ συνετὸς γίνου καὶ μακρόθυμος ex p. 5, 15. illata videntur lacunae explendae causa, cui non sufficiunt, ut ex sequentibus verbis apparet, quae non potuerunt per εἶτα λοιπὸν illis adjungi. In B. est, ἄκουε λεπτομερῶς καὶ γίνου· ὅταν ὀξύχολία σοί τις προσέλθῃ (προσπέσῃ Hermas) ἢ πικρία, γίνωσκε ὅτι αὐτὸς ἔστιν ἐν σοί. εἶτα λοιπὸν —.

7, 7. *ἔσῃ]* ἔσει A. hic et lin. 15.

ἠύλογημένος] *εὐλογημένος* A.

7, 11. *καὶ ἐγκρατείας]* καὶ om. A. Addidi ex B. Conf. p. 6, 10. *τὸν φόβον καὶ τὴν ἐγκράτειαν.*

7, 13. Addidi verba *Ἄκουε καὶ τῆς ἐβδόμης ἐντολῆς.* In B. est *λέγει αὐτῶ, νῦν ἄκουσον τῆς ἐβδόμης ἐντολῆς περὶ τοῦ φόβου.*

7, 16. *ἐργάσῃ* B. In A. est *ἐργάσει.*

7, 26. *ὀγδόης]* Correxī quod in A. est *ἐβδόμης*, ab librario positum suo ipsius errore decepto, quo l. 13. omiserat verba *ἄκουε καὶ τῆς ἐβδόμης ἐντολῆς.*

7, 27. *ἐπὶ τίνων δεῖ ἐγκρατεῦσθαι καὶ μὴ ποιεῖν αὐτά]* Scribendum *τινῶν* et supplenda altera quae excidit pars sententiae, *ἐπὶ τινῶν δὲ οὐ δεῖ* ex B. et Herma.

8, 2. *ἦτοι ἀκόλουθα]* Verba ab hoc loco aliena. τὰ τούτων ἀκόλουθα infra l. 16.

8, 6. *ψεῦδος, ἀποστέρησις, ψευδομαρτυρία, πλεονεξία, ἀλαζονεία* restitui ex B. In A. est *ψεύδους ἀποστέρησις. ψευδομαρτυρίασ. πλεονεξίασ. ἀλαζονείασ* (sic), errore librarii, ut apparet ex nominativo *ἀποστέρησις.*

8, 7. *ἦ]* εἶ A. et B. *οὐ δοκεῖ*, sine ἦ, infra l. 21.

8, 18. *πάντα ἄνθρωπον σέβεσθαι]* *προσβύτερον*, quod post *ἄνθρωπον* habet B. cum Herma, non epitomatoris, sed librarii culpa omissum esse videtur.

8, 25. *ζήσῃ]* *ζήσει* A. *ζήσεις* B.

8, 26. *αὐτοῦ]* *αὐτῶν* A., superscripto *οὔ.*

8, 27. Verba *Καὶ εὐξαμένων αὐτῶν λέγει αὐτῶ ὁ ἐπίσκοπος* in A. omissa supplevi ex B. in quo oblitteratis syllabis pluribus haec nunc supersunt *καὶ εὐξάμ ὁ ἐπίσκοπος*

ἄκουε κ τὴν διδασκαλίαν: quae Montef. sic explevit, καὶ εὐξαμένων αὐτῶν ἀναστὰς λέγει ὁ ἐπίσκοπος, ἄκουε καὶ ταύτην ἔτι τὴν διδασκαλίαν, frustra illato ἀναστὰς, nec recte καὶ ταύτην ἔτι τὴν διδασκαλίαν, quod καὶ τῆς ἐνάτης ἐντολῆς τὴν διδασκαλίαν fuisse nunc ex A. discimus, in quo διδασκαλείαν per diphthongum scriptum.

9, 2. γνώση] γνώσει A.

9, 9. λήψη — αἰτήση] λήπει (sic) — αἰτήσει A.

9, 17. λήψη hoc loco A., non λήπει. ἀπολήψη 9, 23.

9, 18. ποτέ supra versum habet A., inter οσ et παρὰ positum.

9, 20. τῆς καρδίας σου, ἦτοι τῆς ψυχῆς σου] In B. et apud Hermam recte est τῆς ψυχῆς σου, omissis quae A. habet ἦτοι τῆς ψυχῆς σου, quae glossatoris sunt, qui hic particula ἦτοι manifestius etiam se prodidit quam p. 4, 10. ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου — καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, ubi verba καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου pariter sunt delenda. Simile additamentum ἦτοι ἀκόλουθα est p. 8, 2.

9, 23. ἐκκακῆσης scripsi cum B. et Herma. ἐνκακῆσης A., id est ἐγκακῆσης, ut interdum in libris scriptum pro ἐκκακεῖν.

9, 27. 12, 28. ζήση] ζήση A., non ζήσει.

11, 2. πρόσπεσε] πρόσπεσαι A. Correxī ex B.

11, 15. Verba ἐκεῖνοι γὰρ οὐ νοοῦσιν A. in margine habet ab alia manu.

12, 24. μεμιγμένον] μεμιγμένος A.

12, 28. καὶ ἅπαντες ex Herma scripsi. καὶ om. A.

Sequitur ut leviora codicis A. vitia in textu ab me correctā exponam.

3, 2. ἀρχιεπισκόπου] ἀρχ: ἐπισκ̄, cum signo compendii in inferiore literae κ parte.

6. δεινῆ ἀρρωστία] δεινῆ ἀρρωστία

7. κύριον] κν

8. ἁμαρτήμασιν] ἁμαρ-

τήμασιν

9. φιλάνθρωπον θεόν] φιλάνθρον θν

ὕγιης]

ὕγιεις

12. δοθῆναι] δῶθηνε

15. θεοῦ χάριτι] θν

χάριτι

16. τῷ ἐπισκόπῳ] τῷ ἐπισκόπου (sic)

ἔδει]

ἔδη

17. πίστιν] πίστην

23. πνεύματι] πνι

24. Χριστοῦ] χν

4, 1. ἀκηλίδωτον] ἀκιλίδοτον 4. πατέρα] $\overline{\pi\rho\alpha}$
 5. οὐρανοῦ] οὐνοῦ 6. κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν]
 $\overline{\kappa\nu} \overline{\iota\nu} \overline{\chi\nu} \overline{\tau\omicron} \overline{\upsilon\nu}$: cujusmodi de compendiis, quae frequentia in
 codicibus quibusvis sunt, in sequentibus paginis non monebo.
 10. καρδίας σου] καρδίας σοῦ 16. et 25. Ἀπλότητα]
 ἀπλότητα 19. εἰ δὲ evanida in fine lineae. 21. κατα-
 λαλιά] καταλαλία 22. εἰρηνεῦον] εἰρηνεύων 24. ἔξεις]
 ἔξης A. 30. ἐκπορευέσθω] ἐκπορευέτο (sic) 31. κα-
 τοικῆ] κατοικῆτε

5, 2. εἰσάξει] ἤσάξει 4. In margine Δ. 5. ἀγ-
 νείαν] ἀγνίαν 7. πορνείας] πορνίας 10. ἀγνεία]
 ἀγνία 13. καθίσας] καθήσας 14. In margine ductus
 quidam numerum τῆς ἐντολῆς significantes (E) et sic in se-
 quentibus quoque ἐντολαῖς usque ad IA 21. πλήρεις]
 πλήρις 23. ὅταν] ὅτ' ἂν constanter, ut solent libri ve-
 teres. 30. ἔχον] ἔχῶ (sic). Lineola super ω litteram ν
 indicat, in hoc ut in aliis codicibus vetustis saepissime sic ex-
 pressam in vocabulis quibusvis, velut mox p. 6, 30., ubi A.

$\overline{\mu\epsilon} \overline{\alpha\upsilon\tau\omicron}$, i. e. μὲν αὐτόν. De quo satis erit semel monuisse.

6, 9. ἐνετελάμην] ἐνετελάμην (sic) φυλάξης] φυ-
 λάξεις 10. πίστιν] πίστην
 7, 1. κραιπαλῶν] κρεπαλῶν 2. ὑπερηφανίας] ὑπερι-
 φανίας 16. φοβηθῆς] φοβηθῆς A. 27. 33. et 8,
 5. 9. δεῖ] δῆ

8, 13. et 23. ἀγαθώτερον] ἀγαθότερον 15. φυ-
 λάξη] φυλάξει 16. ὀρφανοῖς] ὀρφανούς 20. χρεώ-
 στας μὴ θλίβειν] χρεόστας μὴ θλήβειν 30. ὠφέλιμος]
 ὀφέλιμος 31. διψυχῆσης] διψυχίσης 33. ἡμαρτη-
 κῶς] ἡμαρτικῶς

9, 3. ἐγκαταλείπει] ἐγκαταλίπει 10. ἐγκαταλεί-
 πει] ἐγκαταλίπει 16. πίστιν] πίστην 19. διψυχῆσης]
 διψυχίσης τάχιον] τάχειον 23. ἐκκαθήσης καὶ δι-
 ψυχῆσης] ἐνκαθήσης καὶ διψυχίσης 26. δούλευε τῆς
 εὐχῆς σου] Sic codex vitiose pro δούλευε τῇ ἐχούσῃ: de quo
 infra dicam p. 53. Male excusum ἐκ τῆς ψυχῆς. 33. ἦ] εἶ

10, 3. ἐμπεφυρμένους] ἐνπερφυμένος (sic) A. τούτω]
 τοῦτο 9. πολυτέλεια] πολυτελεία, ut v. 31. διανοίαν
 pro διάνοϊαν scriptum. 10. ἐδεσμάτων] αἰδεσμάτων

13. τούτου] τοῦτο 14. αἱ ἐπιθυμίαι] αἱ supra versum
 16. δικαιοσύνη] δικαιωσύνη 17. 33. καγὼ] καγὼ: sed
 13, 17. καγὼ 20. πίστιν] πίστην 33. ἰδιότης]
 ἰδιότης, ut ἰδιότην p. 278 E.
 11, 4. σιαγὼνα] σιαγῶνα 5. πρότερον ἀποστῆς]
 πρότερον ἀπὸ τῆς 17. πονηροτάτη] ω super alterum o
 27. ἐπιβάλλεται] ἐπιλάβεται
 12, 6. ἄρον] ἄρ/
 τέροις] πρωτέροις 7. θλίβε] θλίβε 11. προ-
 21. ἐγκάθηται] ἐκκάθηται
 22. ἀφήσιν] ἀφείησιν 28. ὅσοι] ὅσαι^{οι} 30. ἰλαρό-
 τητα] ἰλαρότητα

P. 13, 14.—17. Verba σχῆμα — ἐβαπτίσθη, quae legere potuit Montef., nunc corrosa et tam male habita sunt ut vix quidquam legi possit. Idem de verbis ἔκφραγε — ἀμήν p. 15, 12. 13. dicendum est, quae recte lecta esse ab Montef. nunc ex scriptura codicis A. intelligimus.

13, 20. διδάξαι — κατηγῆσαι — ρουθιετῆσαι] διδάξαι — κατήγησαι — ρουθιέτησαι Montef.

14, 17. ἐγκρατεύση ὧν correxi ex A. ἐγκρατεύσεις ὡς B.

14, 19. λήψη] λήψει B.

14, 23. ἀπόλλουσαν] ἀπόλουσαν B. Vid. ad p. 4, 17.

14, 25. τοῦ excidit apud Hermam.

14, 27. πιστεύσης — ἀκούσης] πιστεύσεις — ἀκούσεις B. qui saepe sic peccat.

14, 28. ἔξεις Hermas. ἔξει B. Quod sequitur κατὰ excidit apud Hermam.

14, 29. ἔνοχος ἔση] Adde τῆς ἁμαρτίας ex Herma.

πονηρὸν γὰρ πνεῦμά ἐστιν ἢ καταλαλιά] Scriptura probabilior quam quod nunc apud Hermam legitur suisque in codicibus legerunt interpretes Latini πονηρὰ ἢ καταλαλιά.

14, 32. εἰρήνην] Hoc legerunt Hermae interpretes. In Graecis nunc est εὐθηνίαν.

15, 5. ταύτην τὴν ἐντολήν] In reliquis praeceptis omnibus numerus additus est, qui hic librarii culpa excidit. Scribendum igitur ταύτην τὴν τρίτην ἐντολήν, ut est in A. p. 4, 29.

15, 7. κατοικῆ ἔν σοί. οἱ] κατοικήσει (sic) οἱ γὰρ B.

15, 11. ὄρκον δὲ δικαίως ἢ ἀδίκως ἔκφενγε] In A. (p. 5, 1.) ὄρκον δὲ δικαίως ἀδίκως φεῦγε. Qualia etsi interdum omisso ἢ dicuntur, hunc tamen scriptorem probabilius est δικαίως ἢ ἀδίκως scripsisse. Cum praecepto ipso comparandus Choerili versus ab Stobaeo allatus Florileg. 27, 1. Ὀρκον δ' οὐτ' ἀδικον χρεῶν ἔμμεναι οὔτε δίκαιον. Verba ἔκφενγε — ἀμήν nunc oblitteratā in B. recte restituit Montef., nisi quod φεῦγε praesferendum videtur; quod est in A.

15, 17. πορνείας] Hinc eorrigendum quod apud Hermam legitur πορνῆρας. Adulterii mentionem dixit interpres prior, fornicationem alter. Uterque igitur legit πορνείας.

15, 18. ὀνομάτων] Apud Hermam ὁμοιωμάτων. Neutrum aptum. Videtur ἀνομημάτων scripsisse. ἀνομία ἀναβαίνειν dicitur paullo post l. 24. Interpres Latinus prior, aut aliquid his simile vitium. Alter haec verba non expressit. Vocabulo ἀνομήματα utitur Herma p. 5, 31. ubi iniquitates vel iniquitatem verterunt interpretes, et Athanasius supra p. 3, 19. in A.: nam in B. p. 13, 20. est ἀμέλειαν.

τοῦτο] τοῦτω B.

16, 2. μαινόμενον correxi ex Herma. In B. est μιούμενον (cum spiritu aspero super μ), quasi μειούμενον scribere voluerit librarius. Sic paullo post l. 12. ἡ δ' ἄσυχολία τὴν μακροθυμίαν μαίνειν dicitur.

ὑπὸ] Hoc Hermae restituendum pro ἀπὸ.

16, 17. τοῦ κυρίου] Male apud Hermam μου. τοῦ κυρίου legit uterque interpres Latinus.

16, 23. μαρῶν librarii error pro μωρῶν, quod legitur apud Hermam et legit uterque interpres.

16, 33. ἐκ δὲ τῆς πικρίας addidit Montef. ex Antiocho.

17, 5. ἐκεῖνο — ἔχον] ἐκείνω — ἔχων B.

17, 18. με τῆς σεμνότητος τῆς ἡγαπημένης recte B. nisi quod με in μετὰ mutandum erat ex Herma. Male Montef. μετὰ σεμνότητος τοῖς ἡγαπημένοις.

17, 20. ἀραλογήσει B. corrupte. ἀραλογήση Montef.: unde Hermae fragmentorum editores παραλογήση fecerunt, verbum nihili, pro quo ἀλογήσης vel ἀρα ἀλογήσης dicendum fuisset. Sed videtur παραλογίση, etsi non eam quae hic re-

13. τούτου] τοῦτο 14. αἱ ἐπιθυμίαι] αἱ supra versum
 16. δικαιοσύνη] δικαιωσύνη 17. 33. καγὼ] καγὼ: sed
 13, 17. καγὼ 20. πίστιν] πίστην 33. ιδιότης]
 ιδιότης, ut ιδιότην p. 278 E.
 11, 4. σιαγόνα] σιαγῶνα 5. πρότερον ἀποστῆς]
 πρότερον ἀπὸ τῆς 17. πονηροτάτη] ω super alterum ο
 27. ἐπιβάληται] ἐπιλάβηται
 12, 6. ἄρον] ἄρ| 7. θλίβε] θλίβε 11. προ-
 τέροις] πρωτέροις 21. ἐγκάθηται] ἐκκάθηται
 22. ἀφίησιν] ἀφείησιν 28. ὅσοι] ὅσαι^{οι} 30. ἰλαρό-
 τητα] ἰλαρώτητα

P. 13, 14.—17. Verba σχῆμα — ἐβαπτίσθην, quae le-
 gere potuit Montef., nunc corrosa et tam male habita sunt ut
 vix quidquam legi possit. Idem de verbis ἔκφυγε — ἀμῆν
 p. 15, 12. 13. dicendum est, quae recte lecta esse ab Mon-
 tef. nunc ex scriptura codicis A. intelligimus.

13, 20. διδάξαι — κατηγῆσαι — νοουθετῆσαι] δίδαξαι
 — κατήγησαι — νοουθέτησαι Montef.

14, 17. ἐγκρατεύση ὧν correxi ex A. ἐγκρατεύσεις ὡς B.

14, 19. λήψη] λήψει B.

14, 23. ἀπόλλουσαν] ἀπόλουσαν B. Vid. ad p. 4, 17.

14, 25. τοῦ excidit apud Hermam.

14, 27. πιστεύσης — ἀκούσης] πιστεύσεις — ἀκούσεις
 B. qui saepe sic peccat.

14, 28. ἔξεις Hermas. ἔξει B. Quod sequitur κατὰ ex-
 cidit apud Hermam.

14, 29. ἐνοχος ἔση] Adde τῆς ἁμαρτίας ex Herma.

πονηρὸν γὰρ πνεῦμά ἐστιν ἢ καταλαλιά] Scriptura pro-
 babilior quam quod nunc apud Hermam legitur suisque in co-
 dicibus legerunt interpretes Latini πονηρὰ ἢ καταλαλιά.

14, 32. εἰρήνην] Hoc legerunt Hermae interpretes. In
 Graecis nunc est εὐθηνίαν.

15, 5. ταύτην τὴν ἐντολήν] In reliquis praeceptis om-
 nibus numerus additus est, qui hic librarii culpa excidit. Scri-
 bendum igitur ταύτην τὴν τρίτην ἐντολήν, ut est in A.
 p. 4, 29.

15, 7. κατοικῆ ἔν σοί. οἱ] κατοικήσει (sic) οἱ γὰρ B.

15, 11. ὄρκον δὲ δικαίως ἢ ἀδίκως ἔκφραγε] In A. (p. 5, 1.) ὄρκον δὲ δικαίως ἀδίκως φεῦγε. Qualia etsi interdum omisso ἢ dicuntur, hunc tamen scriptorem probabilius est δικαίως ἢ ἀδίκως scripsisse. Cum praecepto ipso comparandus Choerili versus ab Stobaeo allatus Florileg. 27, 1. Ὀρκον δ' οὐτ' ἀδικον χρεὼν ἔμμεναι οὔτε δίκαιον. Verba ἔκφραγε — ἀμῆν nunc oblitterata in B. recte restituit Montef., nisi quod φεῦγε praeferendum videtur, quod est in A.

15, 17. πορνείας] Hinc eorrigendum quod apud Hermam legitur πορνείας. Adulterii mentionem dixit interpres prior, fornicationem alter. Uterque igitur legit πορνείας.

15, 18. ὀνομάτων] Apud Hermam ὁμοιωμάτων. Neutrum aptum. Videtur ἀνομημάτων scripsisse. ἀνομία ἀναβαίνειν dicitur paullo post l. 24. Interpres Latinus prior, aut aliquid his simile vitium. Alter haec verba non expressit. Vocabulo ἀνομήματα utitur Hermas p. 5, 31. ubi iniquitates vel iniquitatem verterunt interpretes, et Athanasius supra p. 3, 19. in A.: nam in B. p. 13, 20. est ἀμέλειαν.

τοῦτο] τούτῳ B.

16, 2. μαινώμενον correxi ex Herma. In B. est μινόμενον (cum spiritu aspero super μ), quasi μειούμενον scribere voluerit librarius. Sic paullo post l. 12. ἡ ὀξυχολία τὴν μακροθυμίαν μαιίνειν dicitur.

ὑπό] Hoc Hermae restituendum pro ἀπό.

16, 17. τοῦ κυρίου] Male apud Hermam μου. τοῦ κυρίου legit uterque interpres Latinus.

16, 23. μαρῶν librarii error pro μωρῶν, quod legitur apud Hermam et legit uterque interpres.

16, 33. ἐκ δὲ τῆς πικρίας addidit Montef. ex Antiocho.

17, 5. ἐκεῖνο — ἔχον] ἐκεῖνω — ἔχων B.

17, 18. με τῆς σεμνότητος τῆς ἡγαπημένης recte B. nisi quod με in μετὰ mutandum erat ex Herma. Male Montef. μετὰ σεμνότητος τοῖς ἡγαπημένοις.

17, 20. ἀραλογήσει B. corrupte. ἀραλογήση Montef.: unde Hermae fragmentorum editores παραλογήση fecerunt, verbum nihili, pro quo ἀλογήσης vel ἀρα ἀλογήσης dicendum fuisset. Sed videtur παραλόγηση, etsi non eam quae hic re-

quiritur significationem habens, scriptum fuisse pro eo quod recte apud Hermam legitur *παρενθυμηθῆς*, quo verbo etiam p. 9, 4. 55, 10. 60, 23. utitur.

17, 21. οὖν] ὄν B., quod οὖν est, ut apud Hermam legitur, non ὄν, quod Montef. posuit.

17, 24. Lacunam quae in B. inter *καθίστατο* (nam sic scriptum videtur) et *Ἄκουε* est, explevi ex A. restituto *καθίστας ὁ ἐπίσκοπος λέγει αὐτῷ*. Male Montef. *καθίστατο ὁ ἐπίσκοπος καὶ εἶπεν αὐτῷ*.

17, 33. μηδέν] μὴ Hermae apographum. μηδέν legit interpretis alter (*nihil crede*), μὴ, ut videtur, prior (*fidem ne habueris*). Praestat μηδέν. Sic p. 18, 28. *ἀπόστα ἀπ' αὐτοῦ καὶ μηδέν αὐτῷ πίστευε*, ubi in Hermae apographo est *ἀπόστα ἀπ' αὐτοῦ μηδὲ αὐτῷ πίστευε*, librarii errore. Nam interpretes Latini cum Athanasio consentiunt, *et nihil illi crede* (vel *credens*).

18, 4. οὕτως correxi ex A. et Herma. οὕτως B.

18, 5.—9. εὐθέως — ἀναβῆ] Haec exciderunt apud Hermam, librario a priore ἀναβῆ ad alterum aberrante, nisi hoc apographi, non codicis ipsius, vitium est. Verba integra legerunt interpretes Latini, etsi leviter inter se discrepantes.

18, 10. μετὰ σοῦ ἐστίν] Quae apud Hermam sequuntur *ταῦτα οὖν ἐστὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀγγέλου τῆς δικαιοσύνης* recte abesse videntur apud Athanasium nec legerunt interpretes Latini.

ib. τούτω Montef. ut est apud Hermam. τοῦτο B.

18, 13. καὶ πικρὸς καὶ ἄφρων] Haec exciderunt apud Hermam. Legerunt interpretes Latini.

18, 15. οὕτως B. ut Hermas. αὐτὸς Montef.

ib. αὐτὸν Montef. ut Hermas. αὐτῶν B.

18, 16. ἐπὶ] Recte ἀπὸ apud Hermam.

18, 19. καὶ γίνου] Explendum καὶ συνετὸς γίνου ex A. Male Montef. καὶ προσεχῆς γίνου. Ipsa autem verba καὶ συνετὸς γίνου male huc illata esse indicio est scriptura codicis A., de qua dixi ad p. 6, 32. Hoc loco satis erat dici ἄκουε λεπτομερῶς, ut p. 19, 21. et alibi.

18, 20. προσέλθῃ] προσπέσῃ apud Hermam. Illud legisse videntur interpretes Latini, *accesserit*.

18, 22. πολυτέλεια] πολυτελεία B. et Antiochus Homil. 61. p. 1121 D. Apud Hermam πολυτέλειαί.

18, 23. καὶ κραιπαλῶν πολλῶν καὶ ποικίλων τροφῶν καὶ οὐ δεόντων] Haec neque apud Athanasium neque apud Hermam satis recte scripta esse et verba ipsa ostendunt et Latinorum interpretum dissensus. Ac primo quidem πολλῶν, quod parum apte cum κραιπαλῶν conjunctum est, cum sequentibus potius cohaeret καὶ ποικίλων, ut καὶ πολλῶν καὶ ποικίλων scribendum foret, nisi ipsum illud κραιπαλῶν suspectum esset. Deinde τροφῶν, quod idem fere est ac praecedens ἐδεσμάτων, in τρυφῶν mutandum est, ut legitur apud Antiochum Homil. 61. p. 1121 D. et confirmat Hermae locus alius infra afferendus. Denique καὶ οὐ δεόντων, quod omisit. Antiochus, non potest conjungi cum nomine feminino τροφῶν vel τρυφῶν: unde pro neutro accepit interpretes alter, qui haec sic vertit, *deinde cupiditas operum multorum et optimorum ciborum et ebrietates et desiderium multarum rerum alienarum.* Antiquior vero interpretes, *deinde cum desideraveris actus multos et cibos luxuriosos et ebrietates et delicias multarum et variarum voluptatum.* Eadem fere similibusque verbis usus praecipit Hermae infra Mandat. 8. p. 38, 20. ποταπαί, φημί, κύριε, εἰσὶν αἱ πονηρίαὶ ἀφ' ὧν δεῖ ἡμᾶς ἐγκρατεύεσθαι; Ἄκουε, φησὶν ἀπὸ μοιχείας καὶ πορνείας, ἀπὸ ἐδεσμάτων πολλῶν, ἀπὸ πολυτελείας πλούτου καὶ καυχίσεως καὶ ὑψηλοφροσύνης καὶ ὑπερηφανίας etc. et Mandat. 12, 2. p. 48, 16. πάντων προέχουσα ἐπιθυμία γυναικὸς ἀλλοτρίας ἢ ἀνδρός, καὶ πολυτελείας πλούτου καὶ ἐδεσμάτων πολλῶν ματαίων καὶ μεθυσμάτων καὶ ἐτέρων τρυφῶν πολλῶν καὶ μωρῶν· πᾶσα γὰρ τρυφή μωρὰ ἐστὶ καὶ κενὴ τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ. Quae etsi ipsa quoque non omni ex parte recte scripta sunt, tamen nonnihil lucis primo de quo nunc agimus loco afferunt, quem interpretes Latinus prior sic vertit quasi scriptum repererit, *εἴτα ἐπιθυμία πράξεων πολλῶν καὶ πολυτελείας ἐδεσμάτων καὶ μεθυσμάτων καὶ τρυφῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἡδονῶν.* Alter vero interpretes scripturam expressit minus etiam quam illa probabilem, *εἴτα ἐπιθυμία πράξεων πολλῶν καὶ πολυτελείας ἐδεσμάτων καὶ μεθυσμάτων καὶ πολλῶν οὐ δεόντων.* Neuter igitur legit

verba καὶ κραιπαλῶν, quae fortasse facta sunt ex καὶ ἄλλων, quemadmodum καὶ ἐτέρων τρυφῶν πολλῶν dictum est in loco inferiore.

18, 29. ἐνεργείας] Hoc quoque Hermae restituendum pro ζεργασίας, ut supra ἐνέργειαν et ἐνεργείας dixit.

18, 30. τοῖς ἔργοις delendum. Nam ex verbis proximis est illatum. Apud Hermam haec paullo aliter conformata sunt, τὰ μὲν περὶ τῆς πίστεως αὕτη ἢ ἐντολὴ δηλοῖ.

18; 32. ζήσης] ζήση apud Hermam.

19, 12. καὶ φόβον] καὶ excidit apud Hermam, sed servatum est in interpretatione Latina.

19, 13. δοῦλος] φόβος apud Hermam.

19, 14. Verba post καὶ oblitterata supplenda ex Herma μέγας καὶ ἔνδοξος.

19, 20. ἐγκρατεῦσθαι καὶ μὴ ποιεῖν] Infinitivos posuit librarius praecedente ἐγκρατεῦσθαι deceptus. Recte apud Hermam ἐγκρατεύου καὶ μὴ ποίει.

20, 8. ἢ οὐ δοκεῖ] εἰ οὐ δοκῆ B. Apud Hermam p. 39, 4. οὐ δοκεῖ. Correxī ἢ οὐ δοκεῖ, quo utitur Hermas p. 31, 2. simplici δοκεῖ utitur infra lin. 29. cum Herma p. 39, 30.

20, 9. τοῦ Θεοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ] His verbis lacunam explevit Montef.

20, 11. ζήση — ἐγγραφήση] ζήσεις — ἐγγραφήσει B. Correxī Montef., nisi quod ζήσης scripsit.

20, 17. φυλάσση καὶ μὴ ἐγκρατεύηται] φυλάσσει καὶ μὴ ἐγκρατεῦσθαι B. Correxī ex Herma, cui vicissim μὴ, quod excidit, ex Athanasio restituendum.

20, 23. ἐνδεέστερον γενέσθαι, πάντα ἀνθρώπον πρεσβύτην σέβασθαι] Sic B. πρεσβύτην in A. (p. 8, 18.) librarii errore excidisse supra dixi p. 45. ubi calami lapsu πρεσβύτερον scripsi pro πρεσβύτην. Apud Hermam haec sic scripta sunt, ἐνδεέστερον γίνεσθαι πάντων ἀνθρώπων, πρεσβύτας σέβασθαι, consentiente Antiocho Homil. 79. p. 1150 A. Neque aliter interpretes Latini, qui verterunt *humiliorem esse hominibus, majores natu revereri, vel humiliorem esse omnium hominum, majores natu colere*. Aliud quid extudit Antiochi interpres, *ut de omnibus in commune bene merearis, senes revereator*. Vera haud dubie Athanasii scriptura est πάντα ἀν-

θρωπον προεβύτην σέβασθαι. In praecedentibus vero verbis ἐνδεέστερον γενέσθαι memorabilis sensuque aptissima est scriptura codicis A. ἐνδεεστέρω παρέχειν. Τὸν πλοῦτον παρέχειν τῷ πένητι dixit Hermas p. 56, 14.

20, 33. πάντων] Error librarii pro ἀπ' αὐτῶν, quod legitur in A. et apud Hermam.

ib. ζήση Hermas. ζήσεις B. Quod etiam ζήσης esse potest, ut ἵνα ζήσητε est p. 22, 30., ubi codex ζήσεται.

21, 1. Καὶ εὐξαμένων — διδασκαλίαν] De lacuna codicis B. non recte expleta ab Montef. dixi ad 8, 27.

21, 4. μηδέν Hermas. μηδενὸς B.

21, 24. μετανοήση Hermas. μετανοήσει B.

21, 28. βραδύτερον λάβης] Sic lacunam explevi ex A. (p. 9, 18.). Apud Hermam est βραδύτερον λαμβάνης. Male Montef. μὴ ἀπολήψη suppleverat, fictum ex verbis inferioribus lin. 32.

22, 3. ἐκριζοῖ Hermas. ἐκριζῆ B. unde Montef. ἐκριζεῖ.

22, 9. σὺ οὖν δούλευε τῇ εὐχῇ σου τῇ δυνάμει τῆς πίστεως] Scriptura non minus vitiosa quam quae in A. est (p. 9, 26.) σὺ οὖν δούλευε τῆς εὐχῆς σου, omissis reliquis. Recte apud Hermam σὺ οὖν δούλευε τῇ ἐχούσῃ δύναμιν πιστεῖ, consentientibus interpretibus Latinis.

22, 10. καταφρονοῦντες] Scribendum ταῦτα φρονοῦντες ex A. p. 9, 27.

22, 16. ἐὰν ἐμπέση εἰς λύπην ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἦ συνετὸς,] Sic haec redintegravi ex A. p. 9, 33. In B. est in fine paginae ἀνεμπεσεῖ εἰς λύπην συνετὸς, cum lacuna post λύπην tot fere literarum capace quot ego supplevi. Montef. scripserat ἀνεμπεσεῖ, εἰς λύπην (. ἐὰν μὴ ἦ) συνετὸς.

22, 30. ἵνα — ζήσητε Montef., ut est apud Hermam p. 48, 27. ἵνα — ζήσεται B.

23, 5. 6. Lacunae hic notatae incidunt in finem paginae. Literae ἴθην ποιῆσαι et ὀτήτος fortasse sunt λήθην ποιῆσαι (nam sic corrigendus accentus codicis) et ματαιότητος.

23, 15. ἄρξη (ἄρξει B.) εἰς τὴν] Hoc ordine B., non ἄρξη τὴν εἰς, ut ed. Montef.

23, 21. σιαγόνα] σιάγωνα B.

23, 30. ἐστὶ τούτων; ἄλλο γάρ] Haec in B. in lacunam incidunt in fine paginae. Supplevi ex A. (p. 11, 13.) et Herma p. 41, 29. Suppleverat etiam Montef., nisi quod αὐτῆς posuerat ubi τούτων debebat. Non minus defecta in B. sunt proxima δοκεῖ ὀξυχολί ὕπη. Explevit ex Herma Montef. Verba καὶ ἄλλο διψυχία omittit A.

24, 11. τῷ κυρίῳ καὶ πάντα] τοῦ κυρίου καὶ πάντων B. Correxī ex A. p. 11, 25.

24, 12. λύπη] λήθη B. Recte A.

24, 16. ἦ addidi ex A.

24, 22. ἀμφοτέραι δὲ τῶν] Sic lacunam explevit Montef.

24, 23. ἀνθρώπων· ἢ μὲν διψυχία ὅτι οὐκ ἐπέτυχε τῆς πράξεως] Sic haec explevi ex A. (p. 12, 4.), qui cum Herma consentit, nisi quod ἐτυχε habet pro ἐπέτυχε, quod est apud Hermam. In B. hae litterae supersunt ἀνθρώπων χε τῆς πράξεως. Male Montef. ἀνθρώπων· ἢ μὲν λύπη, ὅτι ἀπέτυχε τῆς πράξεως.

24, 32. οὖν] ἂν B. Correxī ex Herma.

25, 13. οὐκ ἔχει om. B. in lacuna. Idem mox ἐαυτὸν ἀπὸ ηρὰς ταύτης. Utramque lacunam recte explevit Montef., ut apparet ex A. et Herma, nisi quod τῆς ante πονηροῦς omisit.

25, 32. τριῶν] Sic B., non τρίτων ut Montef.

26, 3. 4. Hae lacunae quomodo explendae sint non liquet. Inter λογίων et βεῖς sedecim circiter litterae oblitteratae sunt. Supplevit utcunque Montef. in interpretatione Latina, *auditum vero sanae fidei adhibeto tantum, ne forte perversum sermonem admittas, vel ex noxio auditu ab imprudentibus cogitationibus supereris.*

26, 5. ἐπιστρέψης ὡς κίων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον] Proverbium ex Epistola Petri 2, 2, 22. et aliunde notum. Utitur eo iterum p. 32, 19.

26, 7. βιώσεις Montef. βιώσης B.

26, 24. ἐξεγερεῖ] ἔξ B.

26, 25. ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ] In B. litterae supersunt ἐκπ. et αθὰ cum tot fere litterarum lacuna quot Montef. supplevit. Sunt verba Ioannis Evang. 5, 28.

26, 27. Δανιήλ] V. librum Danielis 7, 9.

27, 9. ἀναλώσης Montef. ἀναλώσεις B.

27, 13. ἀπολογεῖσθαι — δεδόξασται] In B. nihil legitur praeter ἀπολογεῖσθαι et literas σται. Lacunam explevit manus recentior in margine sic ut nunc legitur.

27, 18. Καὶ συντελέσας τὰς δώδεκα τὰντας ἐντολάς] Haec apte sequerentur post Hermae praeceptum (p. 52, 28. ed. Anger.), quod finitur verbis σῶσαι καὶ ἀπολέσαι p. 25, 29. Videndum igitur ne quae interposita sunt p. 25, 29. — 27, 17. ab alio addita sint.

27, 22. Φαροῦντας correxi pro Φαροῦντες (sic).

27, 31. ὠρθοδρομήσει] ὀρθοδρομήσει B. qui ὀνειδίξεν pro ὠνειδίξεν p. 29, 20. et ὀφελοῦντο adeo pro ὠφελοῦντο p. 28, 13. Illius verbi unum praeter hoc exemplum est Xenophontis de equo dicti in libro de re equestri 7, 14. τό τε ὀρθοδρομεῖν καὶ τὸ ἀποκάμπειν, ex quo loco annotavit Pollux 1, 204.

28, 4. 5. οὔτως — ἀδελφότητος — οἰκεῖν] Haec tria tantum vocabula nunc legi possunt in codice: reliqua partim supplevit manus recentior in margine.

28, 15. μετὰ πάσης πολιτείας ἀνατραφέντα] Expectes potius πολυτελείας, quo vocabulo supra bis usus est Herma praeunte, confirmatque hanc conjecturam quod sequitur πᾶσαν εὐτέλειαν ἀσκοῦντα.

28, 28. ὑπακ[οήν και] ἀιτήσας εὐχὴν παρὰ πάση[ς ἀδελφότητος ἐξή]ρχετο] Literas uncis inclusas supplevit manus recentior in margine.

29, 5. γεναμένης B. γενομένης Montef. recte, ut videtur, quum formae illius nullum aliud in hoc libello exemplum reperiat.

29, 10. φανερά correxi pro φανερόν.

29, 14. Post Ἀντιόχου videtur ὅς excidisse et φησιν pro φασιν scriptum esse.

29, 17. Post μοναστήριον exciderunt quinque circiter litterae. Desideratur verbum aliquod, velut ἐκάλει.

29, 18. ὑβρεως δὲ εἰσελθόντες habet B. in marg. a manu recentiore. In textu lacuna, quam non recte explevisse videtur corrector.

30, 5. ἡτήσατο Montef. ἡτήτω B. quod ἡτέιτο esse potest.

30, 7. μακρὰν correxi pro μακρά.

30, 8. κελλίω μικρῶ, ἕως Montef. κελλί . . . ἴ . . . ἴ . . . ὡς B. quod etiam ἐν κελλίῳ τινί, ἕως esse potest.

ib. μετανοία τέλειον] De his in B. nihil superest praeter litteram μ: reliquas supplevit manus recentior in margine.

30, 24. κρουφῆ-καὶ ἐν correxi pro ἐν κρουφῆ καὶ.

30, 32. τοῦ Θεοῦ [Ἀντίοχος “Πῶς Θέλεις] Sic explevi quattuordecim fere litterarum defectum inter Θεοῦ et εις. Quod Montef. posuit τοῦ Θεοῦ Πῶς Θέλεις non sufficit spatio explendo.

30, 33. Inter ὁ δὲ et ἐσπέρας sedecim fere litterarum lacuna est, quam explevit Montef. praeunte manu recentiore quae in margine scripsit:

δὲ εἶπεν α
απε το προ
εος εσ

Litterae extremae resectae.

31, 8. ποιήσης correxi pro ποιήσεις.

31, 10. πέμπτον] Hoc est πεντάκις. Similiter τρίτον pro τρίς scriptum p. 36, 11. εἰς δύο μῆνας τρίτον χειρουργήθη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ.

31, 24. ἐκείνη[ν τὴν ἡμέραν δ]ὸς] Literas uncis inclusas supplevit Montef.

31, 25. ὑστερουμένῳ, πρὸς ὃν δὴ σαφῶς ἐμπλήσας Montef. ἥστερο.μ ὃς ἐμπλήσας B. In margine hae supersunt litterae manus recentioris

μενω πρὸς
ον δει σαφῶς

32, 14. σπουδῆ καὶ [ἐγκρατεία καὶ ἀγρυ]πνία καὶ εὐ[χαῖς διετέλει, πολλά τε ἔνδοξα] καὶ κατορθώματα] Literas uncis inclusas supplevit Montef., partim praeunte manu recentiore, cujus hae supersunt litterae in margine

χαῖς διετελ
πολλά τε

32, 16. διεπετέλει] Corrigendum videtur ἐπετέλει, quod usitatum in hujusmodi locutionibus verbum est. Prior praepositio ut librario in calamum veniret praecedente διετέλει factum esse potest. Composita cum ἐπί et διά multa sunt, cum διά

et ἐπί vix ulla. Διεπιφώσκειν, quod ex Dionysii Hal. Ant. Rom. 9, 63. assertur, ἡμέρα δ' ἤδη διεπέφωσκε, manifesto debetur errori librarii, qui literas δι ex praecedente ἤδη repetiuit. Nam Dionysius ἐπέφωσκε scripserat: quod probabilius videtur quam διέφωσκε. Notae non melioris est verbum διεφικνεῖσθαι apud Eunapium Histor. Exc. p. 91, 17. ed. Nieb. (in Muelleri Fragm. Hist. vol. 4. p. 47): ὡσπερ τῶν ἰατρῶν ἔστιν ἀκούειν ὅτι τοῖς φιλοζώοις βέλτιόν ἐστι σπλήνα νοσεῖν ἢ κάμνειν ἥπαρ καὶ ὅσον ὑπὲρ ἥπατος διὰ πνεύμονος ἐπὶ καρδίαν συμπερατοῦται καὶ διεφῖκται. quod fugit editores ex διέσφιγκται esse corruptum, frequente in medicorum scriptis verbo, quo Eunapius etiam alibi usus est, ut ex Suidae excerpto s. v. Ρουφίνιος intelligitur, σφραγῖσι χρυσοδέτοις διεσφιγμένοι. Tertium cum διά et ἐπὶ compositum reperitur apud Germanum in domin. corp. sepulturam p. 1509 B. ed. Combes. κατάπαυσιν τῆς τῶν δακρῶν βροχῆς διεπαγγελόμενος, quod tali scriptori relinqui potest, qui activi διαγγέλλειν, circumquaque nuntiare, et medii ἐπαγγέλλεσθαι, quod promittere significat, notiones uno verbo exprimere voluisse videtur: nisi hic quoque prior praepositio librario debetur. Quartum vero, διεπιφημιζῶ, Lexicis quibusdam turpi errore illatum est ex Martyrio Ignatii c. 6. vol. 2. p. 570. ed. Jacobson., ubi non hoc bicompositum legitur, sed verbi διαφημιζεσθαι plusquamperfectum διεπεφήμιστο. Cujusmodi formis etiam composita quaedam cum ἐπί dehemus.

33, 5. ἦλθον εἰς πεδίον καὶ δείκνυσί μοι ποιμένα νεανίσκον ἐνδεδυμένον σύνθεσιν ἱματίων κροκαίων, βόσκοντα.] In B. ἦλθον εἰς παιδίον καὶ δεῖ ανίσκον ἐνδεδυμένον βόσκοντα cum tot fere literarum spatiis quot ego supplevi. Margo a manu recentiore, literis partim resectis

σύνθεσιν . . .

υμάτων κρο

καίων

Hinc Montef. scripserat ἦλθον εἰς πεδίον. καὶ δείκνυσί μοι παῖδα νεανίσκον ἐνδεδυμένον σύνθεσιν ἐνδυμάτων κροκαίων, βόσκοντα —. Ego rectam scripturam restitui ex Herma p. 66, 6. ubi legitur, καὶ ἦλθομεν εἰς τι πεδίον, καὶ δεικνύει μοι ποιμένα νεανίσκον ἐνδεδυμένον σύνθεσιν ἱματίων τῷ χρώ-

ματι προκάωδη. Quod apud Athanasium scriba recentior posuit προκαίων, forma vitiosa pro προκέων vel προκίων, ipsius esse error videtur pro προκάωδη.

33, 11. εἶδον] ἰδῶν B. ἴδον Montef.

33, 13. φημί] φησὶν B.

33, 18. τοῦ ζῶντος τοῦ Θεοῦ B. Aut τοῦ ζῶντος Θεοῦ scribendum, aut τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, quod ex Herma restitui.

33, 28. Literas ἡ ζῶν θάν in fine paginae oblitteratas in codice supplevit Montef.

34, 4. ἰδέα] εἰδέα B., quomodo hoc nomen etiam in antiquioribus codicibus interdum scriptum reperitur vitiose.

34, 5. αἴγειον] αἴγιον B. Apud Hermam p. 67, 4. in ἄγριον corruptum, quod librarius ex verbis praecedentibus repetivit. Recte interpretes *pelle caprina*.

34, 6. ὤμον Montef. μώμιον B.

ib. ὄζους] ὄζους B. Apud Hermam p. 67, 5. ῥόζους, male illata forma Graecobarbara.

34, 14. δαιρόμενα] Scribendum δερόμενα. Idem vitium apud Hermam p. 67, 15. in codice.

35, 2. ἀκαταστατοῦντες] ἀκαταστάντες B. Correxī ex Herma p. 68, 3.

35, 4. ὑποβαίνει] Hoc est προβαίνει. Apud Hermam p. 68, 4. προχωρεῖ.

35, 5. αἰτιῶνται] Literae τιῶνται exesae in B. in fine paginae.

35, 8. συνηοῦσιν] συνηῶσι B.

35, 9. εὐοδοῦντο scripsi pro εὐοδοῦντο.

35, 16. τρυφήση Montef. τρυφήση^{φη} B. qui literas ρυ correctas, literas τ et φη a manu recentiore scriptas habet.

35, 18. τρυφήση Montef. τρυφήσει B.

35, 26. λέγει] λέγε B.

ib. ἐάν B., non ἔν, quod posuit Montef.

ib. ἡδέως ποιῆ] ἰδέως ποιεῖ B.

35, 27. ὁ γὰρ supplevit Montef. In B. lacuna.

36, 14. μαστιγωθέντι σιδηροδέσιμον ἐμβληθῆναι ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἐν σκότει Montef. expletis codicis lacunis μαστι-

γοθέντι μίον ἐμβληθῆναι ἐν τῇ φ τει.
 Literas φυλακῆ ἐν σκό supplevit manus recentior in margine.

36, 23. πυλεῶνος] πυλαιῶνος B.

37, 2. δυναταί εἰσι, δυνάμεναι εὐφραῖναι τὴν καρδίαν
 τοῦ δυναμένου τηρῆσαι αὐτάς Montef. δυναταί εἰσ
 εὐφραῖναι τὴν καρδίαν τ ι αὐτάς

B. in fine paginae. Margo a manu recentiore, literis partim
 resectis

υ δυνα
 ενου τη
 ησαι

Apud Hermam p. 49, 29. δύναμαι (sic) εὐφραῖναι καρδίαν ἀν-
 θρώπου τοῦ δυναμένου ποιῆσαι ταύτας. ubi ex Athanasio
 corrigendum δυναταί — τὴν καρδίαν — τηρῆσαι αὐτάς.
 τηρῆσαι legit etiam interpretes Latinus alter, qui vertit custo-
 dire. Ex interpretatione antiquiore plura hic exciderunt. Δυ-
 ναταί καὶ ἰλαραὶ dixit Hermas p. 65, 14. et τηρῆσαι ἐντο-
 λήν p. 61, 15. 21.

37, 5. αὐται Hermas. αὐταί B.

37, 6. ἐμβλέψας δὲ αὐτὸν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ μετὰ
 πολλῆς ἀσστηρίας εἶπεν “Ἄνανδρε, ἀκηδιαστὰ, ῥάθυμε καὶ
 ὀλιγόψυχε, οὐκ οἶδας ὅτι, ἐὰν σὺ —.] Horum omnium prope
 nihil legitur apud Hermam, ubi scriptum est in apographo, ἀπο-
 κριθεὶς λέγει μοι ἐὰν σὺ —. consentiente interprete Latino
 altero. Nam de antiquiore, apud quem haec in lacunam inci-
 derunt, nihil constat. Non dubitandum tamen quin ipsa fere
 verba Hermae servaverit Athanasius, ut colligi potest ex Her-
 mae verbis (p. 50, 14.) καὶ ταῦτά μοι λίαν ὀργίλως ἐλάλη-
 σεν, ὥστε με συγχυθῆναι καὶ λίαν αὐτὸν φοβηθῆναι, qui-
 bus respicit ad illa ἄνανδρε, ἀκηδιαστὰ et reliqua verba du-
 riora, qualibus Hermas etiam alibi corripitur ab angelo quocum
 hic colloquitur pariter atque ab Ecclesia, quaecum in Visionibus
 conversatum se esse fingit.

37, 8. ἐὰν σὺ ἐαυτῷ] ἐὰν σοὶ ἐαυτῷ B. Male Montef.
 ἐὰν ἐν σοὶ ἐαυτῷ. Apud Hermam ἐὰν σὺ σεαυτῷ.

προθῆ] προσθῆς apud Hermam.

37, 10. εἰ δὲ ἀναβῆ ἐπὶ τὴν καρδίαν σου] Apud Her-
 mam ἐὰν δὲ ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἤδη ἀνέβη. Scribendum
 igitur apud utrumque ἐὰν — ἀναβῆ.

37, 15. *κυριεύειν* librarii errore pro *κατακυριεύειν* scriptum, quod bis deinceps sequitur, consentiente Herma p. 51, 3. ib. εἰ] τί B. Correxī ex Herma.

37, 18. — 38, 21. *πῶς Δαυὶδ — αἰώνιον κόλασιν]* Haec ab interpolatore inserta videntur, parum apte sejunctis quae apud scriptorem libelli arcte erant conjuncta ut apud Hermam p. 51, 5 sqq.

37, 18. 25. *Δαυὶδ]* δᾶδ B. utrobique. *Δαβὶδ* Montef. In Quaestionibus ad Antiochum codex noster A. constanter δᾶδ pro vulgato *Δαβὶδ*.

37, 23. *λοιπὸν αὐτὸς εἰργάσατο τὴν νίκην καὶ δι' ἐνὸς (μειρακίου supplet Montef.) κατέβαλεν τὸν ὑπεναντίον. καὶ μάθης ὅτι οὐχὶ Δαυὶδ]* λοιπὸν αὐ ἄσατο τὴν νίκην. καὶ δι' ἐνὸς ἔβαλεν τὸν ὑπε χι δᾶδ B. in fine paginae. Margo a manu recentiore

*ὑπεναντίον κ
μάθεις ὅτ
οὐχὶ δᾶδ*

Hinc *μάθης* Montef., usu conjunctivi Latino, sed fortasse relinquendo huic scriptori, qui aut *μάθε* aut *μάθοις* scribere debebat.

37, 29. *λέγωμεν* B. *λέγομεν* Montef.

38, 13. *ξύλω ἰων]* ξύ ἰων B. cum sex literarum lacuna in fine paginae.

38, 14. *ἦν π χεν ἢ ἀλείψασα]* Sic B. cum novem literarum lacuna.

38, 15. Inter *μύρω* et *τοὺς πόδας* in B. undeviginti literarum lacuna. Montef. haec partim non recte lecta sic explevit, adjutus comparatione locorum Ev. Marci 15, 27. et Lucae 7, 37., *ἐν τῷ ξύλω ἐκ δεξιῶν; οὐχὶ ὄλος ἐν τῷ ἄδῃ ἦν πορευόμενος; καὶ ἡ γυνὴ ἢ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρω καὶ δάκρυσι βρέξασα τοὺς πόδας —.*

38, 19. οἱ Montef. εἰ B.

38, 21. *δύναται]* ὥστε B. Correxī ex Herma p. 51, 7., nisi quis utroque conjuncto ὥστε *δύναται* scribi malit.

38, 23. *τὰ χεῖλη]* τοῖς χείλεσιν apud Hermam.

38, 29. *εὐκολώτερον]* εὐκοπώτερον apud Hermam p. 51,

16., quemadmodum p. 50, 6. εὐκόπως apud eum scriptum est, ubi Athanasius p. 37, 9. εὐκόλως.

39, 2. καὶ ἀναπαύεσθαι Montef. καὶ παύεσθαι B. ib. Χριστῷ σι — σαι] χῶ σι et σαι B., cum quindecim fere literarum lacuna inter σι et σαι. Montef. haec sic explevit Χριστῷ συμβασιλεῦσαι. βίασαι —.

39, 2. Inter σεαυτὸν, cujus litera ultima periit, et τὸν παντοκράτορα plus quam viginti literae oblitteratae in B. quas supplevit Montef. inserto καὶ ἐλπίδα ἔχε εἰς.

Reliquum est ut errorum librarii codicis Parisini orthographicorum specimina proponam, copiosiora ex paginis octo primis, pauca ex reliquis, quae non minus vitiose scriptae sunt: quae sufficient ad aestimandam codicis auctoritatem. Neminem enim fore puto qui has quisquilias omnes exponi cupiat.

P. 13, 19. ἐπειδὴ] ἐπιδεῖ hic et 36, 6. (20. ἀγιοσύνην recte B. ἀγιοσύνην Montef. typhothetae errore.)

14, 2. ἀκηλίδωτον] ἀκιλήδοτον 12. τὸ] τῷ

15. ἐὰν] ἐὰν cum spiritu aspero, quem servavit Montef.

ib. πιστεύσης] πιστεύσεις 17. φοβηθῆς] φοβηθεῖς

26. ἀκούων] ἀκούον

15, 1. πρόσκομμα] πρόσκομμα 10. φυλάξης, δυνήση] φυλάξεις, δυνήσει hic et p. 17, 21. 17. πορνείας]

πορνίας 18. τοῦτο] τούτω 19. ἐργάζη] ἐργάζει

24. ὀφείλει] ὀφείλη 26. ζήση] ζήσει 32. ἐργάση]

ἐργάσει

16, 6. ἐπιχέης] ἐπιχέεις 8. βληθῆ] βληθῆ, ut 14.

πλαναὶ pro πλαναῖ et ἀποπλαναὶ pro ἀποπλαναῖ, qualia in reliquis notare omitto. 9. γλυκὺ] γλυκεῖ εὐχρηστον]

εὐχριστον, ut 11. εὐχριστος 15. ἐνεργεία] ἐνεργία

22. λήψεως] λήψεως 23. ἔστι] ἔστιν, quod servari debebat.

25. ὄχυρά] ὄχυρά 30. τῶν] τήν

17, 1. μῆνις] μήνις 13. περισπώμενος] περισπόμενος

26. ἐνετειλάμην] ἐνετηλάμην 27. πίστιν]

πίστην hic et infra saepius. ἐγκρατεύση] ἐγκρατεύσει

30. νοήσης] νοήσεις

18, 5. ἀναβῆ] ἀναβεῖ hic et infra. 7. αὐταρχείας]

- αὐταρχίας, ut ἀλαζωνία (sic per ω) 18, 25., πολυτέλεια (hoc accentu) 22, 25. Contra λειτουργίαν pro λειτουργίαν 32, 29.
 15. αὐτὸν] αὐτῶν 22. πράξεων] πράξαιων κραιπαλῶν] κρεπαλῶν 23. ποικίλων] πικίλλων 32. πιστεύσης — ζήσης] πιστεύσεις — ζήσεις
 19, 5. φύλασσε] φύλασε 9. φοβηθῆς] φοβηθεῖς
 hic et infra saepius. 10. ἦ] εἶ 14. ζήση] ζήσει
 18. διπλῆ] διπλή δεῖ σε] δεῖσαι
 20, 1. δεῖ] δι 15. ἀγαθώτερον] ἀγαθότερον hic et infra.
 20. ὑπηρετεῖν] ὑπηρετήν, ut paullo post νοθετήν et θλίβην, et alia hujusmodi quae omitto. 31. δύναται]. δύνατε
 21, 3. ὀφέλιμος] ὀφέλημα 4. ὄλω] ὄλω 5. δυνήσομαι] δυνήσωμαι 6. ἡμαρτηκῶς] ἡμαρτικῶς
 8. γνώση] γνώσει 17. διαστάσης] διαστάσις 18. λήψη] λήψει
 24. σωθήσεται] σωθήσετε 27. ἂ αἰτῆ] ἂ ἐτεῖ 29. τάχιον] τάχειον 31. ὃ] ὦ
 22, 4. παντὶ] παντῆ 9. ζήση] ζήσει 15. μισήσεις] μισησῆς
 27. μωρῶν] μορῶν 31. δουλεύσης] δουλεύσεις 32. ὑποταγῆς] ὑποταγεῖς
 23, 17. ιδιώτης] ιδιότης 20. τίς σε ῥαπίση] τι σε ῥαπήση
 22. ἄλλην] ἄλην
 24, 12. λύπη ἐκτρίβει] λήθη ἐκτρίβη
 25, 14. ζήση] ζήσει 24. δύναται] δύνατε
 28. κατησχυμμένος] κατισχυμμένος 29. δειλιάσης] δειλιάσεις, et διλιάσις (factum ex διλιάσης) lin. 23.
 26, 1. προσέχης] προσέχεις 22. et 27, 6. τετραχλισμένα] τετραχλισμένα 23. σάλπιγξ] σάλπιξ, ut alibi σπλαχνίζεται, ἐλεχθεῖς pro σπλαγγνίζεται, ἐλεγχθεῖς, et similia. 32. φλέγον] φλέγων
 27, 25. χάριτι] χάρητι hic et alibi.
 28, 24. διακονήση] διακονήσει
 31, 1. τρώγων] τρόγων 5. νηστεύσης] νηστεύσεις
 8. ἄρξη] ἄρξει 17. ἦ] εἶ 20. μολυμοῦ] μολισμοῦ
 22. συμψηφίσας] συμψηφήσας
 33, 18. πορευόμενοι] πορεβόμενοι 20. ἀπόλλυνται] ἀπόλυνται
 30. μὲν] μὲν cum duplici accentu, ut saepe in codicibus, pariterque δὲ p. 34, 10. 33. ἐλπίς] ἐλποίς

VARIETAS LECTIONIS

IN QUAESTIONIBUS AD ANTIOCHUM.

P. 268. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου πρὸς Ἀντίοχον ἄρχοντα περὶ πλείστων καὶ ἀναγκαίων ζητημάτων τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ἀπορουμένων καὶ παρὰ πᾶσι χριστιανοῖς γινώσκεισθαι ὀφειλομένων Montef.] τοῦ ἁγίου ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου ἀλεξανδρείας

πρὸς ἀντίοχον τὸν ἄρ^κ πλεῖστα ζητήματα ἀναγκαῖα (excidit τῶν) ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ἀπορουμένων καὶ παρὰ πᾶσι χριστιανοῖς γινώσκεισθαι ὀφειλομένων. $\bar{\kappa}\bar{\epsilon}$ $\bar{\epsilon}\bar{\nu}$. A.

Ἑρώτησις α΄] Numeros ἐρωτήσεων ubique omittit.

268. A. 3. ὁμοίως om. ὡσαύτως δὲ καὶ θεοὶ εἶναι om. librario a priore εἶναι ad alterum aberrante. 4. λέγομεν τρεῖς] λέγομεν αὐτοὺς τρεῖς 8. μόνον om. B. 1. οὐκ ἔστι θεός] θεὸς οὐκ ἔστιν 2. πῶσω μᾶλλον αὐτῷ τῷ τοῦτον ποιητῇ πρέπει τὸ εἶναι] πῶσω γε μᾶλλον τὸν τούτων ποιητὴν πρέπει τοῦ εἶναι 4. γὰρ om. ἔστι λοιπὸν] ἔστιν, omisso λοιπὸν 6. ἀνθρωπόμορφος om. 8. τινες in marg. 9. Ἑλληνικῆς] ἐλλήνων 13. δέ] γὰρ θεὸν καταλαβέσθαι] καταλαβεῖν θεὸν 14. τι om. 269. A. 1. ἠβουλήθησαν] ἠδυνήθησαν 2. βαθύ-ναι] μαθεῖν 5. οὐδὲν] ἄν ἔσται] γεγέννηται] γεννόμενος 6. περιγραπτον] περιγραπτὸν 8. ὑπάρχει om. 10. τρόπον] τὸν τρόπον 11. γὰρ om. B. 1. ἐρευνήσης] ἐρευνήσεις προσκύνει] προσκύνει δὲ

7. πνεῦμα δὲ πανάγιον] $\overline{\text{πνα}}$ δὲ τὸ ἅγιον 9. σὺν om
 τῷ πατρὶ τῷ] τῷ $\overline{\text{πρι}}$ καὶ τῷ τὸ μονογενῆ αὐτοῦ] το
 μονογενῆ αὐτῷ 10. τῷ om. C. 2. νήπιος ὢν] ὡ
 ἦν νήπιος 3. ἁγίω om. 4. φησὶ] φησὶν, omisso πρό
 τὸν θεὸν 5. ὠδυνήσαμεν] ὠδυνήσαμεν 8. μήτρα
 κοιλία ἐπίσταται] ἐπίστατε 9. οὕτως] οὕτω ἄλη
 θῶς] ἄληθοῦς D. 1. χαρᾶς] χάριτος 2. αὐτοῦ ψυ
 χῆς] ψυχῆς αὐτοῦ ἔλαβε βαπτισθεὶς] ἔλαβεν ὁ βαπτι
 σθεὶς 5. οἱ ἄγγελοι om. 10. — E. 4. Ὁ δὲ ἔ
 ἁγίοις — τοῦτό φησι] Manifestum hoc si quod aliud inter
 polatoris additamentum, ex Epiphanio illatum, recte omittit co
 dex noster. Nihil de suis codicibus annotavit Montef. E. 7
 τοιοῦτον] τοιοῦτο 8. Γινώσκων ὁ θεὸς] ὁ θεὸς ὁ γι
 νώσκων 9. ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν om. recte.

270. A. 7. ἢ ἄλλης] ἢ ἔξ ἄλλης 10. ἐπάρχει om

τὸν] τῶν ἀνθρωπότητος] ἀνθρωπίνης φύσεως B. 1
 μέρη εἶναι τοὺς ἀγγέλους πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῆς ἀνθρωπό
 τητος] μὲν εἶναι πρόβατα τοὺς ἀγγέλους κατὰ τὸν ἀριθμὸ
 τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως 3. τοῦ κυρίου — κατὰ τῆ
 παραβολὴν om., errore librarii a priore παραβολὴν ad alte
 rum aberrantis. 4. δραχμῶν] δραχμῶν: quae frequens in
 codicibus et numis scriptura est, de qua dixi in Thesaurο vol. 2
 p. 1674. 9. τῆς οὐσίας] τῆ οὐσία 11. ἢ om.
 C. 2. ἀνθρώπων μία] ἀνθρώπων ἔστιν μία 6. περ
 μιᾶς — λόγον αὐτοῦ] Additamentum interpolatoris ex Grego
 rio Nysseno sumtum, simile ei quod paullo ante ex Epiphanio
 notabam, om. codex noster et in MSS. fere omnibus deess
 annotavit Montef. Tertiam hujusmodi interpolationem ex Isi
 doro Pelusiotā factam ex cod. Parisino uno intulit Montef.
 p. 280 C. qua ipsa quoque codex noster liber est. Non magis
 illa habet quae ex codice Palatino protulit Montef. in annot
 ad Quaest. 62. p. 281 E. D. 1. Ἀμφιβάλλεται πολλοὶ
 τὸ ξρότημα] ἀμφιβάλλονται πολλοὶ εἰς τὸ ἐπερώτημα
 3. εἶδεν] ἴδεν. Corrigendum οἶδεν. Δαβὶδ] δαδ 5. λο
 γίζεσθαι — Παῦλον] Interpolatoris verba, quae om. code
 x noster et libri quidam apud Montef. Cohaerent ἰστέον δ
 ὅτι — 8. λέγεται ἄνθρωπος] ἄνθρωπος λέγεται.

10. λέγονται] λέγεται E. 3. Ἀφρόνων] μωρῶν τυ-
 χάνουσι om. 4. Ἀδάμ] ἄνω 5. ὑπερηφανίαν] ὑπερι-
 φάνειαν 6. Ἡσαίας ὁ προφήτης] ὁ προφήτης Ἡσαίας
 7. ἐπὶ] ἐπάνω 9. δὲ om. F. 3. αἴτιος] ἔτιος
 5. πεσόντος] πεσοῦντος 6. ἐν τῷ] εἰς τὸν
 271. A. 1. ἐνώπιον] ἐναντίον 4. τοῖς om. 5. τῆς
 om. ἐὰν] ἂν ἄγιοι om. 6. ὁ Θεὸς post ἀγγέλου
 ponit 8. μέσον ἀνθρώπου πρὸς] ἄνω μεσῶ και
 9. κατάδικον] κατάδικον διαλέγεται 10. φάρμακον] φαρ-
 μακος (sine accentu) B. 1. και om. 2. ἔξουσίαν] τὴν
 ἔξουσίαν 4. ῥῆμα] ῥήματα πᾶσαν εὐχὴν και ῥήμα
 φοβοῦνται] πᾶσαν τὴν ἁγίαν γραφὴν φοβοῦνται 7. περ
 αὐταῖς] παραυταῖς και om. 8. τὸ ἐρώτημα om.
 C. 1. αὐτῶν τοῦ] ἐκείνων τοῦ αὐτοῦ και om. 2. Post
 ὁ Θεὸς recte addit και διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐ-
 τοῦ 3. ἐγένετο] γέγονεν 4. ἐνέργειαν] δύναμιν
 6. διαλογισμοὶ] λογισμοὶ ἀθέμιτοι] ἀθέμητοι et infra
 ἀθέμητα 7. ὑβρίζοντες πολλάκις] πολλάκις ὑβρίζον-
 τες οὐ βεβούλευται] οὐδὲ βούλεται 8. ἦ] ἦ ἦ 9. ἐστὶν
 — οὗτος] ἐστὶν ὁ — αὐτὸς 13. μὴ — δὲ και om., sed addit δὲ
 post οἴσσεως D. 1. ἐπανάγεται] γίνεται 2. ἐαυτὸν] αὐτῶ
 5. προσκυνήσω] προσκυνῶ 6. βλασφημήσω] βλασφημῶ
 10. ἠγοῦμεθα] ἠγοῦμαι 11. τὸν — λόγον — τὸν] τῶν —
 λόγων — τὸ ψυχῶν λοιπὸν λόγον] ψυχῶν λογικῶν
 12. προσενηχθῆναι] παρενηχθῆναι 13. τούτου] τούτων
 E. 2. τε om. 3. λέγω δὴ τί αὐτὸ χρῆμά ἐστιν ἢ ψυχῆ]
 λέγω δὴ ὅτι αὐτόχρομα ἐστὶν ἢ ψυχῆ cum signo [.. super
 χρῆμα posito, quod refertur ad verba in margine inferiore ab
 eadem, ut videtur, manu, sed literis capitalibus, suppleta συμ-
 φρεῖσα συγγεννηθεῖσα συνθρεπτικῆ (corrigere — ἦ): quae verba
 ex nullo alio libro sunt enotata. Neque adjectivum συνθρε-
 πτικός aliunde cognitum est. 4. αὐτῆ om. 8. τῆς
 om. 9. ἠρωτήσαμεν] ἐρωτῶμεν 10. ψυχὴ ἐστὶν]
 ἐστὶν ἢ ψυχῆ 11. post σώματος recte addit ἀθώρη-
 τος post ἀθάνατος addit σχεδὸν ὁμοία τῆς τῶν ἀγγέλων
 λεπτότατος, quod λεπτότητος scribendum ex codicibus qui-
 busdam apud Montef. ἦν om. F. 1. οἱ M.] οἱ om.

3. τὸ om. ἐπὶ τῆς om. 4. γυναικὸς] τῆς γυναικὸς

272. A. 4. δὲ om. ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου
ὅτι τῷ θανάτῳ 5. ἢ] καὶ ἢ 7. Ὁ τοῦ — Χριστοῦ
ὁ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν λόγος 8. ἡμᾶς om.

9. ἡμετέρας om. 10. ἀποκτενόντων] ἀποκταινόντων
Scribendum ἀποκτενόντων. 11. ἀθάνατος καὶ ἀπὸ θ

ὑπάρχει] ἀθάνατον καὶ ἀπαθῆ ὑπάρχουσα (corrige —
ex aliis codd.) B. 2. ἄρα et ἀπὸ om. 5. καὶ χο

ῆγουν ἐκ θερμοῦ in marg. a m. recentiore. 7. ὡσπερ]

8. τοῦ om. καὶ ζ. στοιχεῖον om. 9. πρόδηλον] δῆ

11. καὶ τούτοις] ἐν τούτοις καὶ τέσσαρσι] ἐν τε
σσαρσιν C. 1. τινὸς om. ἀποκέκλεισται] ἀποκεκλεισ

2. γούνη] οὖν τοῦ θεοῦ] τοῦ om. 3. ὑποχωρούντων
τῶν τεσσάρων στοιχείων] ὑποχωροῦσιν — τὰ τέσσαρα στοι
χεῖα: recte, si καὶ post στοιχεῖα addatur. 6. ἀποχω

ὑποχωρεῖ 7. καὶ ζωτικὸν in margine supplevit librarius. I
ζωτικὸν recte add. στοιχεῖον 8. καὶ ante φλέγμα om.

οὐκ ἔχουσιν] δὲ οὐδαμῶς 9. ἄρα θέλομεν] ἄρα θέλω

δέ 10. τῶν ἀνθρώπων om. 11. ἐρώτημα] ἐπερώτη

D. 1. ἐπαναλῦσαι τινα πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖθεν καὶ] ἀναλῦ
τῶν ἐκεῖσε τινὰ πρὸς ἡμᾶς ἢ 2. ὁμως] ὁμως ὡς

3. γραφῶν] ἀγίων γραφῶν ψυχαὶ om. 4. πά

om. 5. θαλάττης εἰσὶν] θαλάσσης, omisso εἰσὶν 7.

τῷ εἰς γῆν σκοτεινὴν καὶ γνοφερὰν om. 8. βροτ

βροτῶν 9. δὲ post δικαίων ponit. τὴν] τὴν το

10. ὅτι recte om. 11. ἀγίου om. ἦνοιξεν post πα

δεισον E. 1. λοιπὸν om. 4. τὴν χαρὰν ταύτην ἔχ

ουσιν] ἢ χαρὰ αὕτη ἦν ἔχουσιν νῦν 5. καὶ ἔστιν α

om., sed addit ἔστιν post ἀπόλαυσις 6. οἱ ἁμαρτω

post ἔχουσιν μερικῇ] μερικῇ ἔστιν 7. μ. βασιλ

βασιλεὺς μ. τῷ] τοῦ 10. τοῦ οἴκου om. 12.

οὗ ἐλθῆ] ἕως ἐξέλθῃ δεῖ — νοεῖν] δῆ — ἐννοεῖν

ἐκεῖσε νῦν] νῦν ἐκεῖσε

273. A. 3. τῷ om. 5. ὁ κύριος post παραβολικῶς

om. 6. καὶ τὸν πλούσιον om. εἶρηκεν] εἶπεν 9. ἐν

ἐν 11. αὐτοῦ] ἑαυτοῦ B. 1. καὶ γὰρ φοβερός] φο

βερός γὰρ .2. ἀγνώριστοι] εἰσιν addit, omisso καθ

- καμεν 5. σημείων] σημείων τινῶν 6. ὅμοιοι ἀλλή-
 λαις] ὅμοιοι ἀλλήλοις 7. τρόπον om. ὑπάρχουσιν]
 πεφύκασιν 8. καὶ ὁμοίων] καὶ ἀμώμων, ὁμοίων
 10. ἀλλήλαις οὐσαις] ἀλλήλοις οὐσαι C. 1. τῶν ἀμαρ-
 τωλῶν om. ὅτι] οὐχ', licet sequatur οὐκ 2. ὁ θεὸς
 post ἐδωρήσατο 4. τοίνυν] νῦν λόγον] ὄρον 5. ἐπι-
 γινώσκουσι νῦν] ἐπιγινώσκουσιν, omisso νῦν 6. ἐπιγνώ-
 σονται] ἐπιγινώσκουσιν 7. δὲ] δὴ 10. Ὅτι περ
 ἅπαντα] ὅτι πάντα D. 2. ἐπιγινώσκομεν] γνωρίζομεν
 ὧδε om. 2. φθορᾶ] τῇ φθορᾷ 3. ὁ θεὸς post ἄν-
 θρωπον 4. ὡς om. 5. ἀπανιστάμεθα] ἀναστησώ-
 μεθα πᾶσα ἀνθρώπου εἰκῶν] πᾶσα ἢ εἰκῶν, et in marg.
 ἁνῶν (post πᾶσα) 7. οὐκ ἔστιν] οὐδὲ ἐν 9. ἢ
 σιμότης—πρόσωπα] καὶ σημῶτης οὔτε διάφορά τε πρόσωπά
 τε καὶ σχήματα 10. καὶ παθήματα καὶ σκηνώματα om.
 E. 1. καταργοῦνται] καταλύονται ἐπιγνώσεται post εἰπέ
 μοι 2. τέκνον νήπιον τελευτήσαν] τέκνον βρέφος τελευ-
 τήσαντα 3. τέλειον ἄνθρωπον om. 4. ἐβαπτίσθη]
 βαπτιζόμενος γνωσθήσεται] γνωρισθήσεται 5. Αἰ-
 θίω] αἰθίωψ ἢ ὁ ἀποθανῶν] καὶ ὁ ἀποθνήσκων
 6. ἀνιστάμενος] ἐγειρώμενος (voluit ἐγειρόμενος) ταῦτα
 om. 8. οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται] οὔτε γαμῶσιν
 (sic) οὔτε ἐγγαμίζονται: ubi notandum rarioris usus verbum
 ἐγγαμίζεσθαι. 9. μιᾶς ἰδέας] ὁμοίας εἰδέας
 274. A. 2. ἀναβλαστάνει στάχυς, οὕτω] βλαστάνει στά-
 χυας, οὕτως 3. τοῦ om. 5. δὲ om. 6. ἀπ' ἀρχῆς] ἐν
 τῇ γῆ 7. αἰ] αἰ ἐκεῖ 8. τῶν ἀνθρώπων post ψυχαί,
 omisso ἢ οὐ. 9. Δαβὶδ] δαδ B. 2. περὶ — ἀμφι-
 βάλλειν om. 4. οὕτως] οὕτως ἔχει οἱ ἅγιοι ante ἐπιφαί-
 νονται, addito in marg. πολλάκις ab alia manu, quod etiam
 apud Montef. post ἅγιοι legitur. 5. ἑαυτῶν] αὐτῶν
 7. εἰς] πρὸς τὴν αὐτοῦ 9. γινόμεναι] γένόμεναι 10. τῶν
 ἁγίων om. C. 1. ἢ] καὶ 2. κατ' αὐτήν] κατὰ ταύ-
 την τὴν ῥοπήν] τὴν ὠραν καὶ τὴν ῥοπήν 4. ἔστιν]
 εἰσὶν 5. δυσὶ] τοσοῦτοις καὶ] ἢ 8. εἰς διακονίαν
 ἐπὶ τῆς γῆς] ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι διακονίαν D. 1. οὔτε
 εἶδεν οὔτε εἰδέσθαι ἐπὶ γῆς δύναται ὡς εἰσὶ] οὔτε ἰδεῖν
 ἐπὶ γῆς οὔτε ἰδέσθαι (in margine εἰ) ὡς εἰσὶν δύναται Conf.

infra E. 2. 2. ἀγγέλων] ἀγγέλου ψυχῶν] ψυχῆς
 4. ὑπερέχει καὶ λαμπροφορεῖ ἢ τῶν ἀγγέλων οὐσία τῆς οὐσίας τῶν ψυχῶν ἀνθρώπων] ὑπερέχει ἢ οὐσία τῶν ἀγγέλων τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς. In scriptura vulgata inepte illatum est verbum λαμπροφορεῖ, pro quo in cod. Palatino ap. Montef. λαμπροτερεῖ scriptum est: unde vitii origo patet. Nam sensus aut προτερεῖ aut προσφέρει postulat, ut monuit L. Dindorfius in Thesaurο vol. 5. p. 89. 6. φαίνονται πολλάκις] πολλάκις φαίνονται 7. κύριον] θεόν 9. ἀπόστολος καὶ et καὶ θεόλογος om. 10. Ἰωάννης] ἰω 11. καὶ ξένον τὸ ῥῆμα] καὶ μέγα τὸ ῥῆμα καὶ ξένον 12. ὅτι ὁ μονογενῆς] ὁ μονογενῆς υἱὸς E. 1. ὁ ἅγιος ἀπόστολος om. 2. φησιν] περὶ τοῦ θεοῦ φησιν εἶδεν] ἴδεν οὐτε] οὐδὲ ὥστε οὐδεῖς — θεοῦ οὐσίαν] ὥστε θεοῦ οὐσίαν οὐδεῖς, omissis ἀνθρώπων δύναται 3. ἴδειν] ἴδεν (i. e. εἶδεν) 4. τῶν ἀνθρώπων] τῶν ἀνθρώπων ὀφθαλμῶν 5. σχηματιζόμενος] μετασχηματιζόμενος: quo verbo utitur p. 275 A., 276 A. et alibi. ἐφαινετο om. 6. ἀμέλει καὶ ἄσαρκος τότε] ἀμέλειασαρκός τε 7. ὅτι om. 9. χρη ἐννοεῖν] διεννοεῖν χρη Verbi διεννοεῖν exemplum est Ioannis Cinnami, qui forma media διεννοήσασθαι usus est p. 107 C. 10. οὐσίαν] τὴν οὐσίαν ἀρχαγγέλου om. F. 1. ἄγγελοι] ἅγιοι ἄγγελοι 3. οὐτε] οὐδὲ ὁ om. 275. A. 1. τῆς om. ἐμφανίζονται] φαίνονται 2. νεανίσκων] addit φαίνονται 3. μορφαί] ἀφορμαί 5. Τί δέ ἐστιν ὄρος οὐσίας ἀγγέλων] τί ἐστιν οὐσία ἀγγέλου 10. αἶνος] ἕρος (sic) B. 2. ἐννοεῖν] addit αὐτούς 3. post προνοητικὴν addit τάξιν φυλακτικὴν 4. ψυχοχωριστικὴν] πολεμιστικὴν, non rectius quam τιμωριστικὴν, quod in verbis praecedentibus praebet pro τιμωρητικὴν. In cod. Palatino ap. Montef. est πολεμικὴν. Pro ψυχοχωριστικὴν in Athanasii Testim. ex scriptura sacra vol. 2. p. 27 B. ψυχῶν χαριστικὴν (sic) scriptum. ἄλλοις] ἀνωτισ 7. χερουβεῖμ — σεραφεῖμ] χερουβιμ — σεραφιμ convenienter grammaticorum Graecorum praecepto, qui numero singulari χερουβεῖμ et σεραφεῖμ, plurali χερουβίμ et σεραφιμ scribendum esse docent: de quo dixi in Thesaurο s. v. χερουβίμ. τοῦ om.

8. πλησιάζοντα. ταῦτα δὲ διδάσκει] πλησιέστερα τυγχάνοντα. τὰ δὲ σεραφίμ διδάσκει 11. πάντων om.
 ἄγιοι om. οἱ] οἱ 12. ὄντες om. C. 1. αἱ] οἱ
 (sic) 4. ἐν τῷ ἄδῃ οὔσαι om. 5. αὐτοῖς ἐκδεχόμενοι] αὐτοὺς ἐκδέχονται 7. προαπελθουσῶν] προλαβουσῶν 9. οὔτε — οὔτε] οὐδὲ — οὐδὲ 10. διαπράξασθαι] διαπραῶσαι D. 1. ταύτας] ταῦτα 2. ἔχη] ἔχει
 4. γοῦν] μέντοι 6. θεὸν] τὸν θεὸν 9. εὐποιῶν] εὐποιῶν
 10. τούτου] τοῦτο E. 1. ἀνθεῖ] ἀνθῆ δὲ om. 2. ἀ-
 τῆς] αὐτοῦ συνανθεῖ] συνανθῆ 3. νόει] φαιμέν
 4. εὐεργεσίας τινὸς] τινὸς εὐεργεσίας γενομένης] γινο-
 μένης ἀναιμάκτου] ἀνεμάκτου 6. καὶ θεὸς] καὶ
 om. 8. ἐπανελθεῖν] ἐπαναλῦσαι 9. πῶς] ἡμῖν πρὸς
 ὠφέλειαν τὸ πῶς 10. τίς om. 11. Πολλὴ ἐντεῦθεν
 πλάνη] Πολλοὶ ἐνταῦθα πλάνοι 12. ἔμελλεν] ἔμελλον
 γὰρ τῶν] γὰρ λοιπὸν, omisso τῶν.

276. A. 1. κοιμηθέντων] προκοιμηθέντων: quo verbo usus est Clemens Alex. p. 452. οἱ πρόκεκοιμημένοι νεκροί. μετασχηματίζεσθαι] σχηματίζεσθαι, male: vid. ad p. 274.

E. 5. 2. λέγειν post ἔμελλον πράγματα] ταράγματα 3. περὶ om. ἐκεῖ] ἐκεῖσε ἐγκατασπεῖραι] κατασπεῖρειν 4. ἡμῶν om. 6. αὐτοῦ] ἑαυτοῦ
 8. ἡμῖν om. 11. ἡ τριῶν] καὶ τριῶν B. 1. αὐτὸν] ἑαυτὸν ἀκούσας] ἀκούων 2. εἰπόντος] λέγοντος
 ἐκείνω] αὐτῷ 3. εἰπέ om. 4. ποιήσης] ποιήση καὶ
 δύο ἡμέρας μόνον τῶν κακῶν ἠσυχάσης] καὶ μίαν ἡμέραν
 τῶν κακῶν ἠσυχᾶσαι (hoc accentu) ἢ καὶ δύο 8. μία] μία δὲ καὶ τούτου] τοῦ αὐτοῦ 9. γὰρ om. Ἰου-
 δαίοις] Ἰουδαίων καὶ ἑτέρως] καὶ ἄλλως 10. ἄλλως
 πάλιν] ἑτέρως πάλιν τούτου] τούτων 11. Ἰουδαίοις]
 Hic lemma praefixum Ἀπ, omissum ante Οὐ μία lin. 8.
 οὖν om. εἶπομεν] φαιμέν C. 1. τοῦ ἁγίου πνεύματος]
 τοῦ πνσ τοῦ ἁγίου 2. ἡμῖν] ἡμᾶς Δαβίδ] δαδ
 4. καὶ ἐὰν λέγη ὁ] εἰ καὶ λέγει, omisso ὁ 5. τοῦ om.
 ὁ προφήτης Ζαχαρίας διδάσκει αὐτοὺς] ζ. ὁ π. διδάξει αὐ-
 τὸν 6. καὶ] ὅτι 9. προσεύχονται εἰς τὸ] προσέχου-
 σιν πρὸς τὸ ἡ om. D. 3. ἐστὶ τε] καὶ ἐστὶν ὀνο-
 μάζεται] λέγεται 4. οὐκ αὐτὸ] οὐ κατὰ τὸ φῶς 5. λαμ-

προτέρου] πρώτου cum aliis codicibus: quo indicio λαμπροτάτου
 scribendum. 6. ὑπέρολαμπρον om. 7. οἱ δὲ] οἱ δέ γε
 8. μακαριώτατοι] μακάριοι 9. τὰς om. ἐκκλησίας
 post προσέχειν 10. ἵνα πρὸς τὸν παράδεισον ἀφορῶ-
 μεν] κατὰ τὸν παράδεισον ἡμᾶς προσέχειν 11. πρὸς
 τὴν ἀρχαίαν — αἰτούμενοι τὸν θεὸν καὶ δεσπότην] βου-
 λόμενοι ἵνα πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν πατρίδα καὶ χώραν
 ἀφορῶντες αἰτούμεν τὸν δεσπότην 12. ἀποκαταστῆσαι]
 ἀποκατασταθῆναι E. 1. ἐξωρίσθημεν] ἐχωρίσθημεν
 4. προφήτης] ὁ προφήτης Θαιμᾶν] θεμᾶν 6. ὡς
 αὐτός] ὡσαύτως 7. Ὁ] Ὅτι θεοῦ υἱός] υἱὸς τοῦ
 θεοῦ 8. ἀντίθεος εἶναι καὶ ἀντίδικος] ἀντίδικος καὶ
 ἀντίθεος εἶναι 10. πληρώσαντος] τελέσαντος F. 1.
 ὠφελήσει] ὀφελήσει ἐντεῦθεν] ἐνταῦθα 3. εἴτε Ἰου-
 δαῖοι εἴτε Ἕλληνες om.

277. A. 2. ἅπαντες] πάντες 3. καὶ ἀλόγων ζώων
 (nam hoc addit) post θυσίαν προσαγαγεῖν] προσάγειν
 4. ἀναίμακτον] ἀνέμακτον Χριστοῦ om. 5. οὕτως]
 οὕτω καὶ 7. λοιδοροῦσι καὶ ἀποστρέφονται] λοιδοροῦ-
 σίν τε καὶ ἀποστρέφουσιν 7—12. καὶ πάλιν ἄλλο —
 διώκονται] Additamentum interpolatoris om. 4. σταυρόν]
 σταυρούς καθὼς — τυγχάνουσιν om. 6. τὰς εἰκό-
 νας in margine ὡς οἱ Ἕλληνες om. 7. τῆς πρὸς]
 τὴν πρὸς 9. ἐμφανίζομεν] ἐμφανίζοντες 10. ἀργὸν
 λοιπὸν] λοιπὸν ἀργὸν ποτε om. καίωμεν] καίωμεν
 C. 2. τῶ om. 5. ὧν om. ὡς καὶ] ὡς καὶ τὰ τέκνα
 ἡμῶν ἢ καὶ 6. ἀσπαζόμεθα] ἀσπαζόμενοι οἱ et
 ποτε om. 9. γενέσθαι post κύριον 11. εἰκόνας] εἰ-
 κόνας τῶν ἁγίων 12. ἔβλυσαν αἱ ἅγια εἰκόνες]

ἁγίων εἰκόνας^ε ἀνέβλυσαν κυρίου] θεοῦ πῶς] καὶ πῶς
 D. 1. ἄψυχος] ἁγίου ἄψυχος ἐνσώματος] ἔννομος καὶ
 λειψάνων] τὰ λείψανα 4. ἐντρέφωμεν post ἐπιπλεῖον
 λόγον] λόγον πιστὸν 5. ἡμῶν — εἰκόνας] ἡμῖν — εἰκό-
 νων ὅτι] φασὶν γοῦν ὅτι 6. ἐπετίθετο καὶ διηνόχλει]
 ἐπέτιθε (sic) καὶ διενόχλει πονηρός] πορνικὸς 7. αὐτῶ
 om. 8. ὅτι om. 9. τὴν εἰκόνα ταύτην] τῇ εἰκόνι
 ταύτῃ ἦν δὲ ἡ ε.] ἡ δὲ ε. ἦν 10. εἶτα — ἐπιτρέπον-

τες] ἐπίστασθαι φησὶν καὶ πρὸς αὐτὰ ὑποστρεφόμενοι καὶ
 ἐπιτρέποντες 11. προσκυνεῖν] προσκυνεῖσθαι 12. οὐσ-
 περ δι' ὑπόμνησιν καὶ] καὶ τίνος δὲ ὑπόμνησιν καὶ
 E. 1. οὕτως μὲν] οὕτως μὲν ὁ 2. σταυρὸν πρόδηλον
 ὅτι διὰ τὸν et ἐν αὐτῷ om. 3. προσκ.] καὶ προσκ.
 4. Οὐκοῦν om. εἰς ὄνον post ἐπεκάθησεν (nam sic scri-
 ptum) 5. ὀφείλομεν] ὀφείλωμεν τοῦτο] οὕτω 6. οἱ
 om. 7. τὸν διάβολον post Χριστὸς 11. φρεῖττουσιν]
 φεύγουσιν 12. διώκονται] ἐκδιώκονται 13. δὲ om.
 σταυροῦς] καὶ σταυροῦς 14. τοῦ Χριστοῦ om.
 278. A. 2. καὶ ταῦτα om. 7. σταυρός] ἅγιός ἐστιν
 5. προσκυνοῦμεν et δέ et τῶν ἀπίστων om. 6. ἐγκαλέσειεν]
 ἐγκαλέση 8. ὡς ἀργὰ ταῦτα ἠγεῖσθαι ξύλα] ταῦτα ὡς
 ἀργὰ ξύλα ἠγεῖσθαι 9. τοῦ σταυροῦ post τύπον
 10. ἢ — ἢ] καὶ — καὶ B. 1. κρείττον] κρείττω 3. ἐαν-
 τήν post νομίξει 5. τούτου] τοῦτο χριστιανῶν] περὶ
 χριστιανῶν 6. ἀπόδοσις] ἀπόδειξις ὁρῶντες σημεῖα]
 σημεῖα ὁρῶνται 10. χρόνος τοσοῦτους] τοσοῦτους
 χρόνους ἐξαλειφθέν] ἐξαλιφθέν, ut mox ἀνεξάλπτως
 12. τῶν om. πολεμηθεῖσα] πολεμουμένη C. 1. φυ-
 λάττει] διαφυλάττει 2. οὐδεὶς] οὔτε βασιλεὺς
 post χριστιανῶν 3. θάνατον] addit καὶ ἡ πόλις αὐτοῦ ἡ
 βασιλεύουσα καίτοι] καίτοι γε 4. δὲ om. 5. ἀλλὰ
 — εἰκόνα] ἀλλ' οὐδὲ αὐτὴν τὴν εἰκόνα αὐτοῦ 6. τινῶν]
 πολλῶν 7. τε καὶ] ἢ σοι om. 8. τοῦτο εἶναι
 νομισθῆ] εἶναι τοῦτο νομισθεῖη εἰ μὴ γὰρ] ἢ γὰρ
 πάσας τὰς πίστεις] πᾶσαν ἄλλην πίστιν 9. ὁ θεὸς post
 ἠγάπησεν 10. οὐκ ἂν αὐτὴν] ἦν καὶ λύκων ὄντων
 ἐφύλαττεν] ὡς ἐν μέσω λύκων ὑπάρχουσιν διεφύλαξεν
 11. συγχωρεῖν post ὁ θεὸς D. 1. μετὰ τὴν σάρκωσιν]
 μετὰ τὴν αὐτοῦ παραδόξως γενομένην ἐνανθρώπησιν
 τοῦ κυρίου om. 3. πᾶσι τοῖς ἔθνεσι] πᾶσιν ἔθνεσιν
 4. πίστις εὐσεβῆς] εὐσεβῆς πίστις 5. οὐρανόν] addit
 εἰ μὴ αὕτη 7. γῆς εἰς om. 8. τὴν] τὴν πίστιν
 E. 1. αἰρέσεις] τὰς αἰρέσεις 2. αὐται post εἰσὶν
 τὸ ἐαυτοῦ] τὰ αὐτοῦ 4. οὐκ ἐστὶν] οὐχ ὑπάρχει
 εὐσεβῆς] εὐσεβεστέρα 5. ἄλλη om. μόνη ἢ εἰς X.]
 μόνον εἰς χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν 7. βάρβαρον] addit καὶ

- ἀγράμματον 8. ἔχει] κατέχει 10. ἀκρίβειαν — εὐ-
σεβές] ἀμώμων καὶ εὐσεβῶν 11. Χριστοῦ post ἐκκλη-
σίας F. 1. πάντας] πάντως 2. τῶν] τῶν τοῦ
τόπους] τύπους καὶ ὀρθοδόξω ἡμῶν πίστει καὶ om.
3. πιστευθῆναι] πιστωθῆναι 4. Ναζαρέθ] ναζαρέτ
Χριστὸς] θεὸς
279. A. 2. ἀνεκαίνισεν] ἀνεκαίνησεν 4. ἀνελήλυθεν]
ἐλήλυθεν 5. αὐτοῦ om. 7. ἐνεπίστευσεν] ἐπίστευσεν
ὡς εὐσεβεστέρα] ὡσπερ σεβεστέρα 8. ἐπὶ εἰ ἀγίων om.
9. καὶ ἐκκλησιῶν om. ὡσπερ] ὡσπερ ὁ 10. κοιτῶνας]
χιτῶνας B. 1. ἐγχειρίζει τε] ἐγχειρίζεται οὕτω] οὐ-
τως 3. σεβασμίους] τιμίους ἐπίστευσεν] πεπίστευ-
κεν 4. εἰ δὲ λέγει] εἰάν δὲ λέγει 6. παραλαβόντων]
καταλαβόντων συνεχώρησε Χριστὸς] συνεχώρησεν ὁ
θεὸς 10. ἀλλῶν] ἐκκλησιῶν 11. τοῖς ἀποστόλοις om.
- C. 1. τῶν] τῶν ἀγίων 3. ἐπιτρέπουσα] ἐπιτρέπων
4. ἡμᾶς om. ὁ τῷ Χριστῷ πᾶς ἄνθρωπος] ὁ τῇ χριστοῦ
πίστει 5. γῆς] τῆς γῆς 7. μαρκίονος μαρκιωνισταί]
μαρκίονος μαρκιανισταί 8. δι' Εὐνόμιον] ἀπὸ εὐνο-
μίου 10. πίστεις om. εἰσὶ] εἰσὶν ἐκ 11. ἀν-
θρώπων ὀνόμασιν ὀνομάζονται] ὀνόματα ἀνθρώπων ὀνο-
μάζονται D. 1. τε καὶ σεμνύονται om. ἡμῖν ἔστι]
ἔστιν ἡμῖν 2. κηρύττεσθαι καὶ om. 3. Χριστιανοῖ]
χριστιανούς ἀνθρώπου] ἀνθρώπων ὀνομασθέντες,
ἀλλ' ὑπὸ τοῦ θεοῦ φωτισθέντες] ὀνομαζομένους, ἀλλ' ὑπὸ
θεοῦ φωτισθέντας 5. πρὸ πάντων] πρῶτον 6. γῆς]
τῆς γῆς 7. πρὸς τὴν Εὐάν ἔλεγεν] ἔλεγεν τῇ εὐά
9. φαγεῖν] βρώσει φαγεῖν θαυμάσης] θαυμάσεις E. 1.
Ποῦ] Ποῦ δὲ 2. ὅτι om. Ἱερουσαλήμ] addit ὑπάρχει
(voluit ὑπάρχειν) αὐτὸν 4. Οὐδὲ εἰς] Οὐδεὶς 6. ὅτι om.
8. γραφῇ] θεία γραφῇ ἢ 11. ἱστορικοί] οἱ ἱστορικοί
παῖδες om. τούτου] τοῦτο - F. 1. ἀρωμάτων] βρω-
μάτων 2. ἀνατολικώτερα] addit μέρει (i. e. μέρη) τῆς
γῆς μέρη] μέρει 3. τυγχάνοντα post παραδείσου
ἄρσενες] ἄρσενες 5. συμβιβάζοντες καρποφόρους] συμ-
βιάζοντες καρποφορεῖν 6. ἐδώδια ἔξεροχόμενη om.
7. πλησιώτερα] πλησιέστερα: qua forma p. 275. B. 8. usus est.

P. 301. A. 4. Χριστός] addit καὶ ὅτι ἦλθεν 7. Δαβὶδ] δαδ
 constanter. 10. Θαιμὰν] Θεμὰν ἦξει. ὁ δὲ Βαροὺχ,
 οὗτος] ἦξει. καὶ ὁ ἱερεμίας οὕτως ἔφη. οὗτος B. 1. ἔξ-
 ευρε] ἔξευρεν recte. 4. μετὰ τοῦτο] μετὰ δὲ ταῦτα
 ἐπὶ τῆς γῆς] ἐπὶ γῆς cum codice Alexandrino Baruch 3, 38.
 11. ἀμαρτίας] ἀμαρτίαν, ut est apud Daniel. 9, 24.
 12. σφραγῖσαι ἀμαρτίας] σφραγηῶσαι (sic) ἀμαρτίας
 βραχὺ] βραχέα C. 1. προφητεῖαν] προφήτην, ut est
 apud Danielelem. 2. ἐστιν ἕτερος om. χρισθεῖς] ὁ χρι-
 σθεῖς 3. μόνος] μόνον ὡς τοῦ] ὁ υἱὸς τοῦ recte.
 5. πλείω] πλείον 6. Ἰουδαῖοι] οἱ Ἰουδαῖοι 9. πεποίηκεν]
 ἐποίησεν 11. ὁ Χριστός om. 12. παραστήσομεν] παρα-
 στήσωμεν D. 4. παρέλθωσιν] παρέλθουσιν δὲ om.
 6. ἐπ' αὐτῶ] ἐν αὐτῶ recte. ὅς οὐ μὴ καταλυθῆ] om.
 7. αὐτοῦ ὁ λόγος] ὁ λόγος αὐτοῦ ἐλεύσονται] εἰσελεύσονται
 8. τοῦτο om. Οὐεσπασιανοῦ] ἐσπασιανοῦ 10. καὶ
 πάονται — βαπτιστήν om. 12. κύριος — ὅτι] κύριος
 καὶ θεὸς ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ὅτι E. 2. τοῦτο et γέ-
 γονεν (post ἢ οὐ) om. 6. ἄρτι — σιωπήσετε] ἄρα
 ὑμεῖς εἶπατε εἰ μὴ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ χριστοῦ πάντα
 (sic) ἡμᾶς τὰ ἔθνη μισεῖ καὶ βδελύσσεται (sic). κὰν οὖν
 ὑμεῖς εἰς ταῦτα πάντα σιωπήσεται (sic) 8. κράζονται]
 κεκράζονται 10. καὶ πείσαι καὶ ἄκοντας] καὶ ἄκοντας
 πείσαι 11. ἐπὶ τῆς γῆς] ἐπὶ γῆς, ut supra B. 4., recte.
 Post ὡφθη recte addit καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρέφη,
 quae verba in aliis codicibus librarii culpa excidisse apparet e
 loco superiore B. 4. 12. καὶ πάλιν ἐπέβη] ἐπέβη θ' οὐ-
 τως 13. ὡς θεός om. 16. γενόμεθα] Sic etiam codex,
 vitiose pro γενώμεθα 17. καὶ περὶ τῆς] ὑπὲρ τῆς,
 omisso καὶ

302. A. 1. ἐγκύπτουσιν] ἀναγινώσκουσιν 2. ὠφέ-
 λεια] οὐχὶ τυχοῦσα ὠφέλεια ὁ υἱὸς] ὁ om. τοῦ
 θεοῦ ἐπ' ἐσχάτων] ὁ ἐπαισχάτων, omisso τοῦ θεοῦ
 4. ἐγέννησά σε] γεγέννηκά σε 5. 6. τῇ] ἐν τῇ 7. Σολομῶν]
 ὁ σολομῶν θεοῦ] τοῦ θεοῦ 9. τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ]
 αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ 10. γεννηθῆναι] γενέσθαι
 11. οὖν om. B. 1. τὸν Ἰουδαῖον] τῶν Ἰουδαίων
 ὁ θεὸς post ἐγέννησεν κτίσεως] τῆς κτίσεως

4. πνεῦμα ἅγιον] ἅγιον πνεῦμα καὶ πάλιν — υἷον σημαίνει om. 7. σαρκουῖσθαι] σαρκωθῆναι 8. ἡμερῶν] addit τούτων προφητῶν τὰς φωνὰς om. μέντοι om. 11. πάλιν om. ὁ Θεὸς] ὁ Θεὸς ἡμῶν, recte: nam in brevius contraxit quod Psalm. 49, 3. legitur ὁ Θεὸς ἤξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν. C. 1. οὐδὲ] οὐ 3. ἀνοιχθήσονται] ἀνοιγήσονται 5. γεννηθῆναι ὁ Χριστὸς ἔμελλεν] ὁ Χριστὸς γεννᾶσθαι ἔμελλεν 8. παιδίον] ὅτι παιδίον 11. αἰῶνος] addit ἀμήν εἶτα — ποῦ] εἶτα καὶ ὅπου, verbis ὁ αὐτὸς λέγει προφήτης post ναζαρετ collocatis D. 1. ἐπὶ γῆς om. 4. σκότει] addit τῆς ἀγνωσίας φῶς εἶδεν] ἶδεν φῶς τῶν ἐθνῶν λαὸς] ὁ λαὸς τῶν ἐθνῶν πλάνης] καὶ πλάνης 5. ὁ Δαβὶδ] δαδ, sine articulo 6. σαρκουῖσθαι ἔμελλεν] ἔμελλεν σαρκουῖσθαι ἔλεγεν] ἔλεγεν γὰρ 8. αἴτησον] αἴτησαι recte, ut legitur Psalm. 2, 8. 9. καὶ πάντα τὰ ἔθνη — καὶ πάλιν om., librario a priore πάντα ad alterum aberrante E. 1. ὄνομά σου] recte addit ὅτι μέγας εἶ σὺ, quod legitur Psalm. 85, 9. 2. Βηθλεὲμ] βιθλεὲμ hic et infra τοῦ om. 3. γενέσθαι] γεννᾶσθαι 4. ἡ post αὐτοῦ 5. Ἐφραθα] εὐφραθα 6. μοι om. 7. ἐξελεύσεται] addit ἠγούμενος, quod legitur in codice Alexandrino ap. Michaeam 5, 2. omissum in aliis libris. τῶ ante Ἰσραὴλ om. ἔξοδος] ἔξοδοι, ut legitur apud Michaeam 8. μέλλει] ἔμελλεν 9. ὁ Χριστὸς — λέγων] ὁ Χριστὸς. καὶ τί προφητεύσας εἶπεν ὅτι ὕψιστος πᾶσιν εὐδῆλον. καὶ ἐν τῷ π̄ς ψαλμῷ εἶπεν F. 2. τεχθεὶς ὁ Χριστὸς ἔμελλεν] τεχθήσεται ὁ Χριστὸς, ἔμελλεν δὲ 5. κάθηται — κουφῆς] κάθητε — κούφης 7. βαπτίζομένου τοῦ Χριστοῦ] βαπτίζομενος ὁ Χριστὸς αὐτῶ μαρτυρεῖν] μαρτυρεῖν αὐτῶ τὴν υἰότητα, recte, nisi quod υἰότητα scribendum. Similia codicis vitia ἀπλῶτητα et ἰλαρώτητα notavi in annot. p. 47. 48. 8. ἐν] καὶ ἐν 303. A. 1. ἰαμάτων] ἰάσεων recte. Nam ἰαμάτων recentior librarius posuit propter θανμάτων quod praecedit. 2. ἡμᾶς διδάσκει λέγων] προφητεύσας οὕτως εἶπεν 3. νόσους] addit ἡμῶν καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται om. 7. δικαιοσύνη] δικαιοσύνη ἀνταναιρεθῆ] ἀντανερεθῆ 11. λέγει γὰρ] προῦων (i. e. προῶν) γὰρ ὁ ψαλμὸς λέ-

- γει διαμένει] διαμένη B. 1. Σολομώντα] σολομώννα
 (licet supra σολομώντος) 4. μαρτυρεῖ om. 5. λέγων
 πρὸς Θεὸν] λέγει πρὸς τὸν Θεόν 6. συνέθλασας] hic
 quoque συνέτριψας 7. οὐρανοῦ] addit καὶ γῆς ὁ Χριστός
 ἐστιν] ἐστὶν ὁ χριστός 10. τανύσας] τανείσας 11. ἐπ']
 ἐπὶ C. 1. ἐπεκάθισεν] ἐπεκάθησεν τοῦ προφήτου
 post ζαχαρίου 7. προφητευόντων] τῶν προφητῶν προ-
 φητευσάντων 8. ἐπήρωσεν τὰς τῆς ψυχῆς αὐτῶν κό-
 ρας] ἐπώρωσεν τὰς τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἀκοάς 9. παρα-
 γράφονται] παραθόνται. Scribendum παραθῶνται.
 10. παιδῶν, τῶν τῷ Χριστῷ ὡσαννὰ βοησάντων καὶ κύ-
 ριον λεγόντων προφανῶς τὸν Χριστὸν ψαλμῷ η] παιδῶν
 τοῦ χν τοῦ ὡσαννὰ τῷ νιῶ δαδ βοησάντων καὶ κν αὐτὸν
 εἰπόντων τοῦ ψαλμοῦ τοῦ η μαρτυροῦντος D. 3. προ-
 δόσεως] προδοσίας, recte, nisi quod προδοσίας scribendum.
 4. ψαλμὸς μα λέγει] ὁ μ ψαλμὸς (qui rectus numerus est)
 οὕτως λέγει 5. ἔθνων καὶ Ἰουδαίων] Ἰουδαίων καὶ
 ἔθνων 6. ὁ β ψαλμὸς λέγει] ὁ δεύτερος ψαλμὸς λέγει
 οὕτως 8. βασιλεῖς τῆς γῆς] addit καὶ τοῦτ' ἐστὶν πη-
 λᾶτος (i. e. Πιλάτος) καὶ ἡρώδης 9. ἤγουν om. οἱ
 ante γραμματεῖς om. 10. αὐτοῦ] αὐτῶν 11. καὶ
 om. E. 1. τῶν δεσμῶν ὧν] τὸν δεσμὸν ὃν 3. ἐβου-
 λεύσαντο] βεβούλενται, quae est apud Jesaiam 3, 9. ἔαν-
 τῶν] ἔαντον (sine accentu) 4. ἐρώτησόν μοι λοιπὸν τὸν
 Ἰουδαῖον καὶ εἶπέ αὐτῷ] ἐρωτήσωμεν λοιπὸν τοὺς Ἰουδαί-
 ους καὶ εἴπωμεν αὐτοῖς 5. ἀνθρώπων ἐπὶ γῆς] ἐπὶ τῆς
 γῆς τῶν ἀνῶν 6. εὐδηλον ὅτι οὐδεὶς] εὐδηλον δὲ οὐ-
 δεῖς. λέγει γὰρ προφανῶς ἡ γραφή ὅτι οὐδεὶς μία
 ἡμέρα τῆς ζωῆς] μίαν ἡμέραν ἢ ζωῆ 8. Θεόν· μὴ εἰσ-
 ἔλθῃς] τὸν Θεὸν μὴ εἰσέλθῃς 11. εἶδωμεν] ἴδωμεν recte.
 F. 3. ὅς — κείραντος] ὡς — κήραντος οὕτως] οὔτος
 4. δὲ om. 5. Πιλάτω] πηλάτω 7. ἤγουν — διηγῆ-
 σεται] τοῦτ' ἐστὶν τὴν / πρὸ αἰώνιον γέννησιν 8. ἡμῶν
 om. 9. γὰρ om. / πρόδηλον δὲ ὅτι] δῆλον ὅτι
 304. A. 3. προφανῶς. τίνος χάριν om. ὅτι ἁμαρτίαν]
 τίς ἁμαρτίας φησὶν 5. οἱ om. 7. γενόμενον] τὸν γινόμενον
 8. δέ] οὖν τῶν prius om. 9. τοῦ Χριστοῦ] τὸν χν

ψαλμοῦ] ἐν ψαλμῷ 10. ἠρώτουν μοι ἀνταποδεδώκασί
 μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν] ἠρώτον (i. e. ἠρώτων) με. ἀν-
 ταποδίδωσάν (sic) μοι κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν. Novum in hac
 scriptura est κακὰ, reliqua proxime accedunt ad lectionem co-
 dicis Alexandrini Psalm. 34, 11. qui ηρωτων — ανταποδι-
 δοσαν — αγαθων, ubi alii ἐπηρώτων — ανταπεδίδοσαν —
 καλῶν. 11. αὐτῶ] αὐτῶν B. 2. δὲ τοὺς] δὲ καὶ
 τοὺς 3. ἴασατο] ἴασάμενος καὶ ῥαπισάντων om.
 4. ὡς] λέγει ὡς 5. οὕτως φησί om. τὸν νῶτον] καὶ
 τὸν νότον δέδωκα] ἔδωκα ut legitur apud Jesaiam
 50, 6. ubi tamen codex Alex. δέδωκα. 8. ἐκ] ὡς ἐκ
 11. λέγει post προφήτης C. 2. καθὼς] καθὰ 5. καὶ
 μέχρι] καὶ om. 11. Ἡσαίας — ὅτι] ἡσαίας ἐπροφήτεν-
 σεν λέγων ὅτι 12. ἐδόθη] ἐδώθη D. 1. ἀρχή] addit
 ἐγενήθη, sed punctis notatum. Nam per errorem ex supe-
 rioribus est repetitum. 3. ἀσμάτων] addit οὕτως
 6. νοεῖται] νοητέον 7. ἡ om. 8. τοῦ Χριστοῦ] αὐ-
 τοῦ τοῦ χυ ἦν om. E. 1. οὕτω] οὕτως 2. διὰ
 τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ] διὰ τοῦ στροῦ τοῦ κόσμου
 3. γέγονεν] ἐγένετο 4. διὰ τοῦτο καὶ] δι' ὃ καὶ τῷ
 σταυροῦ] τοῦ στροῦ 5. ἐξωρίσθη. χολῆς] ἔξωρίσθη.
 καὶ χολῆς δὲ 7. ἐμοὶ] ἡμῖν 8. τὸ ἐμφύσημα — ἡμῖν
 χαρίσεται] ἡμῖν τὸ ἐμφύσημα — δωρήσητε (i. e. δωρήση-
 ται, ut paullo ante ἴασητε habet pro ἴασηται) 9. φρα-
 γελοῦται, ἵνα τὸ] φραγελλοῦται, ἵνα τοῦ (licet sequatur
 φορτίον) 10. σκορπίση] σκορπήση F. 2. τὴν ante
 κεφαλὴν om. 3. πλευρὰν] addit αὐτοῦ 4. κτισθεῖ-
 σαν] addit γυναῖκα 7. ἐν μέσῳ] ἐμμέσω hic et infra
 8. γέγραπται]. addit οὕτως βασιλεὺς ἡμῶν] ἡμῶν βα-
 σιλεὺς

305. A. 1. πρὸ αἰῶνων post εἰργάσατο καὶ ὅτι
 μετὰ ληστῶν ἐμελλεν] ὅτι δὲ ἐμελλεν ἐμμέσω ληστῶν
 2. Ἡσαίας] addit ὁ προφήτης 4. ψαλμὸς κα οὕτως
 λέγει] ἐν ψαλμῷ κα οὕτως γέγραπται 9. αἶ alterum om.
 10. τῶν ἀγαπητῶν] τῷ ἀγαπητῷ 11. οὕτως om. B. 3. οὐ
 νῆξ] οὐχ' ἢ νῆξ 4. εἶπεν] λέγει 6. ἐπὶ τῆς γῆς] ἐπὶ
 γῆς 7. σκοτάσουσιν] συσκοτάσουσιν 8. ὁ δὲ] καὶ
 9. ἐκ Σιών — Ἱερουσαλὴμ om. 10. καὶ σεισθήσεται ὁ

- οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ om. C. 1. ποτίζεσθαι Χριστὸς] πο-
 τίξεν τὸν χριστὸν 3. καὶ ἀραῖται] καταραῖται 5.—10. σκο-
 τισθήτωσαν — ὃ δὲ (corrigere δὴ) καὶ γέγονεν] Verba ab in-
 terpolatore addita om. D. 1. λοιπὰ δέ] δέ om. 2. Μωσῆς
 ὠνειδισεν] μωσοῦς ὠνειδισεν 3. ἀπέναντι] ἐνώπιον
 6. ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ om. 7. τῆς ἀγίας
 αὐτοῦ πλευρᾶς] τῆς ἀχράντου πλευρᾶς αὐτοῦ 8. εἶπεν]
 λέγει 9. ἐξ] ἐν 11. ὅπως] πῶς ὡς] ὡς ὁ
 E. 1. εἶπεν οὖν καὶ τὴν] ἤγγον τὴν 4. δὲ λέγει] δέ
 om. Πιλάτος — ἀπέδωκε] πηλᾶτος — ἀπέδωκεν
 5. Ἰησοῦ] $\bar{\chi}\nu$ ἡμῶν $\bar{\iota}\omega$ $\bar{\chi}\nu$ 6. λέγει ante ἐν $\bar{\pi}\zeta$ 7. σκο-
 τεινοῖς] σκοτινοῖς 8. τούτων] addit δὲ ἐν $\bar{\tau}\omega$ αὐτῶ ψαλμῶ
 λέγει 10. δὲ καὶ ἐν] γὰρ ἐν 11. Θανάτου] ἄδου καὶ
 Θανάτου ἐπηξάν, προδηλον δὲ ὅτι] σε ἐπτύξαν. δῆλον ὅτι
 F. 1. δυνάμεις ante τῶν δαιμόνων ὁμοίως — ἐξάγων]
 ὁμοίως δὲ $\bar{\xi}\zeta$ ψαλμὸς λέγει οὕτως. ἐξάγων 2. πεπεδη-
 μένους] παιπαιδημένους 3. παραπικραίνοντας] παραπι-
 κρένοντας τοὺς κατοικοῦντας om. 6. ἐγκαταλείψεις]
 ἐγκαταλείψεις 7. καὶ πάλιν — ὄρθρου om. 10. πε-
 ποίηκεν] ἐποίησεν ὑγιᾶσει ἡμᾶς om. 11. ἀναστησό-
 μεθα καὶ ζησόμεθα] ἀναστησώμεθα καὶ ζησώμεθα
 306. A. 1. εἶπεν] λέγει 2. λαὸς ante ἐστιν, ut est
 apud Jesaiam 27, 11. 3. ζ καὶ ι] $\bar{\iota}\zeta$ 4. χερουβὶμ]
 addit $\bar{\chi}\sigma$ 5. alterum ἐπετάσθη om. 7. προφήτη] ad-
 dit λέγει 8. τὸ ante κατέναντι om. 10. παρουσίας]
 αὐτοῦ παρουσίας B. 3. ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ] ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ
 ἐξουσία καὶ ἡ τιμὴ 5. παρελεύσεται] παρασαλεύσεται
 9. ἐαυτοῦ] αὐτοῦ πάλιν om. 10. αἰωνίου] ὄννιου

Haec nunc sufficiant, quum universam lectionis diversita-
 tem et hujus codicis et aliorum melioris notae librorum alio
 tempore daturi simus, suppleto etiam si quid forte in specimi-
 nibus supra positis-omissum fuerit notatu non indignum.

Lipsiae, typis J. B. Hirschfeld.

BR

65

.A85Z5

P8

1857

MAR 19

51 776 068

BR65
.A85Z51
P8

19294

1857 SWIFT HALL LIBRARY

19294

asius, St.
ecepta ad Antiochum.

BR Athanasius, St.
65 Praecepta ad

.A85Z51
P8
1857

E. Spiers
Grant

Nov 28 '62 *Kerry E.*
20 Snel

29. 8 000

RM Grant
S304

MAR 19 1964

UNIVERSITY OF CHICAGO

51 776 068